

ΑΚΑΝΘΩΤΙΚΑ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
Τεύχος 17^ο Δεκέμβριος 2011

Διανέμεται Δωρεάν

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Περιεχόμενα:

- **Εκδοτικά**
προλόγισμα της Συντακτικής Ομάδας
- **Καντσιώτες μαστόροι και Καντσιώτισσες στη Θεσπρωτία**
του Γιώργου Κοτολούλη, Βαγγέλη Καθάριου & Βασίλη Παπαγεωργίου
- **Το γιοφύρι της Άρτας (1612)**
του Νίκου Δημητρούλη
- **Το φονικό του δασκάλου Ταμπούρη**
του Γιάννη Καναβού
- **Η μολυσματική επιδημία του τύφου κατά το έτος 1935**
του Νικολάου Βασ. Φασούλη
- **Τα δύσκολα χρόνια της κατοχής, 1941 με 1942**
του Χρήστου Γεωργίου Κοτολούλη (1927)
- **Το Κάντσικο το 1913 και ενωρίτερα**
του Χαρίλαου Γ. Γκούτου
- **Αγαπητή Συντακτική Ομάδα**
του Βασίλη Τσιαλιαμάνη
- **Νύχτες καλοκαιριού στα βουνά**
του Χρήστου Τσιγκούλη
- **Αλέκος Σίμος (1937-1971)**
του Σταύρου Ζηκούλη
- **Κοτσίνας Ανδρέας του Γεωργίου (1952-2010)**
του Αθανάσιου Δημ. Ζιώγα
- **Άρειος Πάγος και... Κωλοφωτιές**
του Θωμά Αθ. Μουκούλη
- **Το λογοτεχνικό έργο του συγχωριανού μας Γιώργου Ι. Βελλά**
της Σ.Ο. και του Δρ. Θανάση Καραγιάννη
- **Μια απρόσμενα ευχάριστη έκπληξη**
του Κώστα Γ. Τζιμούλη
- **Ιερεύς Γεώργιος Παΐσιος Επιγραφαί Καντσίκου**
του Κώστα Σκούρτη
- **Το Κάντσικο & η μάχη της Πίνδου**
του Βασίλη Θ. Ζιώγα
- **Φωτοθήκη**
- **Νέα για τις δραστηριότητες της Αδελφότητάς μας**

Εικόνα εξωφύλλου:

Λιθανάγλυφο επιζωγραφισμένο πανωπρέκι σε τζάκι στο σπίτι του Χαρίλαου Καθάριου, έργο του πελεκάνου Βαγγέλη Καθάριου.

Ανώνυμες επιστολές και κείμενα δεν δημοσιεύονται.

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν σημαίνει ότι εκφράζουν και τις απόψεις του Δ.Σ. της Αδελφότητας ή της Συντακτικής Ομάδας.

Κείμενα και υλικό που έχουν σταλεί προς δημοσίευση και δεν συμπεριλαμβάνονται στο παρόν τεύχος λόγω περιορισμένου χώρου, το Δ.Σ. και η Σ.Ο. δεσμεύονται, μετά από αξιολόγησή τους, να τα δημοσιεύσουν σε ένα από τα επόμενα τεύχη μας.

Εκδοτικά

Η καταγραφή των έργων που έφτιαξαν οι λαστοροχωρίτες κτίστες, με ταυτόχρονη διάρωση της μνήμης ότι αυτοί τα κατασκεύασαν, ήταν κανόνας και υποχρέωση για το περιοδικό ας, όπως και άλλοτε γράψαμε εδώ. Γι' αυτό και ροτάσσουμε στο παρόν τεύχος σχετική εργασία με τίτλο «Καντιώτες μαστόροι και Καντιώτισσες στη Θεσπρωτία», η οποία συλλογικά κπονήθηκε από τους: Γιώργο Κοτολούλη, Βαγέλη Καθάριο, Βασίλη Παπαγεωργίου (από την Ιωρόγιανη), με την αρωγή και άλλων χωριάων και φίλων των Μαστοροχωρίων. Συγχαίρουμε όλη την ομάδα για το έργο της και την εξαιτική ποιότητα της δουλειάς της, ευχόμενοι να ύρει ισάξιος μιμητές.

Άποια κείμενα του παρόντος τεύχους ασχούνται με γέφυρες. Πετρόχτιστες, τοξωτές, ξοχά έργα Ηπειρωτών μαστόρων. Τις έχτισαν ε αλλοτινούς καιρούς, γεφυρώνοντας το χάος το βρυχώμενο ποτάμι. Μπόρεσαν, έτσι, ασφαέστερα να μετακινούνται οι άνθρωποι. Και μετέφεραν, όχι μόνο εαυτούς και τα αγαθά τους, λλά και τον πολιτισμό τους. Έδωσαν και πήραν ολλά πολιτισμικά στοιχεία, με την απρόσκοπη πικοινωνία που τους εξασφάλιζαν τα γεφύρια. Ήλθαν σε κοινωνία με άλλους, κοντινούς ή πιο πόμακρους, τόπους. Είδαν και άκουσαν, όπως ήταν είδαν και τους άκουσαν και αυτοί. Άλληλων ιωρίστηκαν και συμπορεύτηκαν. Και από την παφή αυτή προέκυψε μια κοινωνία με ίδιες ξιακές αρχές, περισσότερο δεμένη, πιο ανθρωπιστική.

ήμερα, όμως, αυτά τα καμαρωτά γεφύρια έμειναν στο περιθώριο. Μόνο ως θαυμαστά δομήματα μνημονεύονται από τους ερευνητές. Η σύγχρονη τεχνολογική εξέλιξη δεν τους παραχώρησε μερίδιο. Τα ισοπέδωσε όλα, όπου γης. Υλικά ή πολιτιστικά αγαθά έγιναν όλα «κονσέρβα», ου πουλιέται μόνο για το κέρδος. Αυτό προάλλεται παντού ως ο μοναδικός «θεός». Ακόμη ή πην υγεία υποσκέλισε. Και τι χρειάζονται οι γέφυρες σ' έναν τέτοιο κόσμο;

Ασφαλώς και δεν είναι απαραίτητες πλέον οι πετρογέφυρες. Αυτές εκτέλεσαν στο ακέραιο την αποστολή τους, όταν έπρεπε. Τώρα είναι αναγκαίες άλλες γέφυρες. Γέφυρες άυλες, ανθρώπινες, πολιτισμικές, γνωσιακές, και προ πάντων ανθρωπιστικές, λόγω της οικονομικής κρίσης. Να ρίξουμε γέφυρες επαφής και πρακτικής συμπαράστασης προς τον ανήμπορο συνάνθρωπο μας, αφήνοντας κατά μέρος τις υπερβατικές «αγάπες». Να μιλήσουμε στον γείτονα, στον συγχωριανό, στον κοντοχωριανό, στον άλλο, δείχνοντας ανοχή στη διαφορετικότητά τους, σκεπτόμενοι ότι κάθε ύπαρξη είναι μοναδική. Να πούμε μια καλή κουβέντα στον ταλαιπωρο, αλλά και στον μοναχικό, που είναι εξ ίσου δύστυχος. Να αποτάξουμε το αυταρχικό μας «εγώ», που τόσο απομονωμένο στέκει μέσα στην εγωιστική πανοπλία του εαυτούλη μας. Να γίνουμε, πάλι, κοινωνοί όλων των αγαθών της ανθρώπινης συμβίωσης. Το είδος μας, εδώ και πολλές χιλιετίες, εξελίχθηκε σε κοινωνικό όνομα μη γυρίσουμε πάλι στην άγρια κατάσταση του «μονόλικου».

Και προς τα συλλογικά μας όργανα να ρίξουμε γέφυρες. Να μην ξεκόψει κανείς από την Κοινότητα, ούτε από την Αδελφότητα. Κανένας δεν γεννήθηκε στο πουθενά, για να μην ενδιαφέρεται. Ακόμη και η φυσική παρουσία είναι δείγμα ενδιαφέροντος. Το άτομο είναι μέρος του συνόλου και δεν επιτρέπεται να το αγνοεί. Το καλό του συνόλου είναι καλό για όλα τα άτομα. Το καλό, όμως, ενός ατόμου έχει ελάχιστη επιρροή στο σύνολο, γι' αυτό να είμαστε όλοι συνεπείς στις υποχρεώσεις μας προς το σύνολο. Και να μεριμνούμε, όπως και όσο μπορούμε, να διασυνούμε ως μικροκοινωνία, βοηθώντας την συλλογική εκπροσώπησή μας (Αδελφότητα), και ταυτόχρονα, να προστατεύουμε και να προβάλλουμε κάθε στοιχείο, ιστορικό και πολιτισμικό, του τόπου μας.

Γέφυρα προς τον συνάνθρωπο μας είναι και οι ευχές. Γι' αυτό «Χρόνια πολλά! Υγεία και χαρά σε όλους! Καλή νέα χρονιά!», από εμάς του Διοικητικού Συμβουλίου της Αδελφότητας και της Συντακτικής Ομάδας του περιοδικού.

Το Δ.Σ. και η Σ.Ο.

Καντσιώτες μαστόροι και Καντσιώτισσες στη Θεσπρωτία

του Γιώργου Κοτολούλη, Βαγγέλη Καθάριου & Βασίλη Παπαγεωργίου

Ευχαριστούμε ολόψυχα για τις πολύτιμες πληροφορίες τους την Σταυρούλα Νακούλη, τον Χρήστο Κοτολούλη, τους Καντσιώτες μαστόρους Χαρίλαο Καθάριο, Νικόλαο Καθάριο, Βασίλη Ιωαν. Κρούλη, Νίκο Κοτσίνα, Κώστα Τσιγκούλη (Ρέβα), τους μαστόρους από το Κεράσοβο Χριστόφορο Σελτσιώτη και Θωμά Τζίνα και το Γιώργο Καλησώρα από την Καστανιανή. Σημαντική βοήθεια είχαμε και γι' αυτό τους ευχαριστούμε θερμά από το Δημήτριο Βασιλ. Σδούκο, πρώην πρόεδρο της Λυκόρραχης και το Νίκο Εξάρχου, δημοτικό σύμβουλο του Δήμου Κόνιτσας.

Οι συζητήσεις που είχαμε δημοσιεύονται χωρίς καμία παρέμβαση, κρατώντας έτσι όλα τα πλεονεκτήματα & μειονεκτήματα του προφορικού λόγου.

Φωτογραφίες: Φανή Σαρρή, Γιώργος Κοτσίνας, Γιώργος Κοτολούλης, Βαγγέλης Καθάριος, Κώστας Μαυρομάτης, Ιωάννα Μαυρομάτη.

Οι παλιές φωτογραφίες είναι από τα αρχεία του Χαρίλαου Καθάριου, της Άννας Ζιώγα, της Σταυρούλας Νακούλη, του Βαγγέλη Καθάριου, του Κώστα Τσιγκούλη (Ρέβα), του Γιώργου Κοτολούλη και της ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ Πυρσόγιαννης.

Η πρώτη μαρτυρία για την οικοδομική δραστηριότητα μαστόρων του Κάντσικου στη Θεσπρωτία (παλιό Τσιάμ'κο) μας έρχεται καθυστερημένα με την διήγηση του μάστορα Χαρίλαιο Καθάριου (1930) για τον παππού του Βαγγέλη Καθάριο (1871-1943). Το ταξίδι στη Θεσπρωτία εντοπίζεται μεταξύ 1900-1920. Ο μάστορας Βαγγέλης Καθάριος, φημισμένος πελεκάνος είχε παρέα με τους αδελφούς Μήτρο και Κώστα Βελλά. Μαζί και με τον μάστορα Γιάννη Καραγκούνη «δούλεψαν την πέτρα για το ξωτά παράθυρα της Αγίας Παρασκευής τοιχωριού μας».

(Κάντσικο-Δροσοπηγή – Συγγραφή για ένα μαστοροχώρι της Ηπείρου σελ.209)

Έργα του Βαγγέλη Καθάριου είναι το σπίτι της Ευριπίδη Μούκα στη Φούρκα Κονίτσης, το πεζούλι-ξερολιθιά στο νεκροταφείο του Κάντσικου και το τζάκι στο σπίτι του (σήμερα ανήκε στον εγγονό του Χαρίλαιο Καθάριο) (εικ.1)

Στο βιβλίο **ΚΑΝΤΣΙΚΟ-ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ** (Καντσιώτες μαστόροι – Έργα και ημέρες) σελ.205-21 αναφέρονται μόνο δύο έργα στη Θεσπρωτία και μάλιστα στην περίοδο 1968-1969.

Ταξίδια Καντσιωτών μαστόρων στη Θεσπρωτία (Τσιάμ'κο) εντοπίζονται στα χρόνια της Κατοχής με την μεγάλη πείνα, το διακονιό και τη ανταλλαγή είδος με είδος.

Ο Χρήστος Κοτολούλης (1927) (εικ.2) με το λιτό γράμμα μας περιγράφει αυτή την περίοδο

«Ήτανε τα χρόνια της Κατοχής, 1941 με 1942. Εκείνον τον καιρό, δεν είχαμε να φάμε και πηγαίναμε στο Τσάμικο Θεσπρωτίας και αλλάζαμε σιτάρι και καλαμπόκι με λάδι και αλάτη. Μετά πηγαίναμε στη Μακεδονία και εκεί κάνομε το ίδιο, λάδι και αλάτι με σιτάρι και καλαμπόκι. Είδος με είδος, έτσι ήταν τότες.

Ξεκίνησε και ο πατέρας μου και πήγε στου Φιλιάτες της Θεσπρωτίας για να κάνει αυτή τη δουλειά. Εκεί που πήγε βρήκε έναν Τσιάμη που ήθελε να κάνει το σπίτι του. Εκείνη τη εποχή υπήρχαν οι Τσιάμηδες εκεί. Συμφώνησε τη δουλειά με λάδι. Ήρθε στο χωριό και στου δικούς μας, το θείο Τάκη και το θείο Νικόλης και σε κάτι άλλους χωριανούς και κάνανε μία παρέα με τους μαστόρους Βαγγέλη Κοτολούλη, τον θείο μου Νικόλαο Κοτολούλη, το Χρήστο Καθάριο, το Γρηγόρη Καθάριο και το πατέρα μου τον Γιώργο Κοτολούλη. Μαστόροι

κ.1) Κάντσιο (Δροσοπηγή). Στο σπίτι του Χαρίλαου Καθάριου. Πανωπρέκι από το τζάκι, έργου του πελεκάνου Βαγγέλη Καθάριου.
π. Γιώργος Κοτολούλης 11-12-2011.

κ.2) Ο Χρήστος Κοτολούλης (1927) αριστερά και ο Γιώργος Απρουμπίνας (Καραλής) (1928) στο Κάντσιο το 1947.

ρούλια είμασταν ο Γιάννης Καθάριος, ο Γιάννης Κοτολούλης και εγώ.

Αυτοί ήταν για τα μουλάρια, γιατί τότες έπαιρναν και τα μουλάρια για να κουβαλούν τα υλικά, και για μαστορούλια ήμουν εγώ και ο Γιώργος Ζιώγας (Γιωργαλάς), γιατί αυτός δεν ήξερε καμιά τέχνη. Εμείς ήμασταν για να κουβαλάμε λάσπη.

Ξεκινήσαμε από το χωριό το φθινόπωρο και κάναμε μέχρι να φτάσουμε ημέρες 4. Το χωριό, που ήταν η δουλειά, ήταν κοντά στους Φιλιάτες, αλλά δεν θυμάμαι το όνομά του. Ίσως να ήταν το αρβανιτοχώρι που το έλεγαν Σπάταρη (τώρα Τρικόρυφο). Τ' αφεντικά μας δέχτηκαν με τον καλύτερο τρόπο. Για να μένουμε μας έβαλαν σ' ένα παλιό σχολείο κι εκεί μέσα είχανε φόκια (τα φύλλα από τα καλαμπόκια, έτσι τα λέγαμε). Την επόμενη ημέρα άρχισε η δουλειά. Την δουλειά την είχαμε να μας ταΐζουν. Για ψωμί ήταν σκέτη μπομπότα από καλαμποκίσιο αλεύρι, κάθε μέρα. Άλλα εκείνο που θυμάμαι μέχρι και σήμερα είναι τυρί φέτα με το γάρο (την αλμύρα) και ρίχνανε και ωμό λάδι, ήταν πολύ ωραίο.

Το σπίτι ήταν διώροφο και όλο με πέτρα, τα παράθυρα ήταν θολογιστά και αυτά τα πελεκούσε ο Θείος Δημητράκης, που ήταν ο καλύτερος μάστορας. Εκεί που μέναμε ήταν γεμάτο με ψείρες και γεμίσαμε όλοι. Κάθε Κυριακή που καθόμασταν, βγάζαμε τις φανέλες και τα άλλα ρούχα στον ήλιο για να φύγουν οι ψείρες.

Όταν τελείωσε το σπίτι και το αφεντικό μας

έδωσε το λάδι που είχαμε συμφωνήσει, το μεταφέραμε στο χωριό με τουλούμια. Στο χωριό μας τα τουλούμια ήταν από δέρμα κατσικίσιο, ειδικά φτιαγμένα για τη δουλειά αυτή. Έτσι επιστρέψαμε στο χωριό μας».

Αξίζει να προσέξουμε ένα μικρό απόσπασμα από το βιβλίο του Θεσπρωτού Σπύρου Μουσελίμη για να γνωρίσουμε με τι μάτια μας έβλεπαν και πώς έζησαν οι κάτοικοι της Θεσπρωτίας την περίοδο της Κατοχής 1941-1944:

«Σκληρά τα χρόνια της ξενικής κατοχής 1941-44. Καλλίτερα είναι να μη τα φέρει κανένας στη μνήμη γιατί προκαλούν θλίψη κι' ανατριχιάζει όποιος τα έζησε και τα θυμάται. Πείνα, ξαπολυσιά, γύμνια, αθλιότητα κι' ανείπωτη δυστυχία δέρνει τον κόσμο.

Όλα τα καμποχώρια της Τσαμουριάς κι' οι δρόμοι της Παραμυθιάς είναι γεμάτοι, δεν έχεις πούθε να περάσεις από τους Δυτικομακεδόνες και τους ορεινούς πληθυσμούς της Ηπείρου που πουλούν ό,τι πολύτιμο έχουν για ένα κομμάτι ψωμί, ασημικά, χαλκώματα, προϊκες κοριτσιών, βέρες αρραβωνιασμένων, έπιπλα πολυτελείας. Η ανταλλαγή γίνεται είδος με είδος. Το χρήμα δεν έχει καμμία πέραση. Τέσσερες λίτρες λάδι ή τυρί ανταλλάζεται με μια λίτρα καλαμπόκι. Κονιτσιώτισσα έδωσε ένα χαλκωματένιο καζάνι και πήρε τόσο καλαμπόκι, όσο χωρούσε το καζάνι. Τιμή μονάδας για όλα τα πράγματα ήταν το καλαμπόκι. Η χρυσή λίρα άξιζε 80 οκ. καλαμπόκι.

Οι Φαναρήσιοι που είχαν πολλά γεννήματα είχαν πλούτισει. Κάποιος με 100 οκ. καλαμπόκι αγόρασε τέσσερες ραπτομηχανές. Για 60 οκ. καλαμπόκι δόθηκαν οι 24 τόμοι της μεγάλης Ελληνικής Εγκυκλοπαίδειας Δρανδάκη που προπολεμικά κόστιζαν 10.000 δραχμές.»

(Σπύρος Μουσελίμης ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ ΑΝΑ ΤΗ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ – σελ. 61 – ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1976)

Ο μάστορας Χαρίλαος Καθάριος (εικ.3) ένα χρόνο μετά την απελευθέρωση ταξιδεύει στη Θεσπρωτία. Ζωντανή περιγραφή της εποχής και του δρομολογίου που ακολουθούσαν με τα ζώα τους τα παλιά μπουλούκια των μαστόρων μας:

«Το πρώτο μου ταξίδι, το 1945, ως ξενοδουλευτή, θα μου επιτρέψετε να γυρίσω 75 περίπου χρόνια πίσω όταν ήμουν 16 χρονών. Ο πατέρας μου θεώρησε καλό να με στείλει στα

(εικ.3) Ο Καντιώτης μάστορας Χαρίλαος Καθάριος (193 με την σύζυγό του Αλεξάντρα (1934) στο Κάνταικο το 1951.

ξένα για να αλαφρύνω τα οικογενειακά βάρτα Κανόνισε να πάω με τα εξαδέλφια μου Γιώργ Σιούτη ή Καζάκη του Αντωνίου, το Θωμά Σιούτη, τα δύο αδέλφια, του ανηψιού του Ιωάνν Σιούτη. Επίσης τον εξάδελφό του Γεώργι Βραζιώτη του Ζήση, τον Κώστα Καθάριο το Σπύρου 2 χρονια μεγαλύτερος από εμένα.

Ξεκινήσαμε από το χωριό αφήνοντας πίσω πατέρα, μάνα, μανίτσα γιαγιά μου, του φίλους μου, τους συγγενείς και τα παιχνίδια. Εγώ ήμουν πολύ χαρούμενος γιατί πήγαιν στα ξένα λες και πήγαινα σε γάμο. Πού ν ξέρω ο φουκαράς της ξενιτιάς τις πίκρες, την πατέρας μου και η μάνα μου το 'ξεραν, για αυτό και όταν με ξεπροβόδισαν έβαλαν τα κλεματα και εγώ χωρίς να θέλω έκλαψα λίγο αργότερα όμως πολύ. Πού να φανταστώ τότε τις κακουχίες της ξενιτιάς. Ήμουν εντελώ άβγαλτος, δηλαδή δεν είχα βγει έξω από το χωριό μου.

1945, το δρομολόγιο προορισμός Θεσπρωτία ή Τσιάμικο»

Από το χωριό μας, το Κάντσκο, φτάσαμε στη Λαγκάδα. Από τη Λαγκάδα Καστάνιανη ο δρόμος ήταν κακοτράχαλος, μια ανηφόρα με λώσματα, βγήκαμε επάνω στην Πουλιάνα. Κατεβήκαμε Καστάνιανη. Κατεβήκαμε στο ρυλάκι στη Ντέρτη, συναντήσαμε το ποτάμι ου Κερασόβου ονόματι Βουργοπόταμος. Αυτό ήταν επικίνδυνο διότι ήταν κατηφορικό και ερχόταν το νερό με ορμή. Κακήν κακώς το ιεράσαμε. Φτάσαμε στο χάνι του Βέργου κάτω από τη Μόλιστα. Περάσαμε το άλλο χάνι το Κρυονέρι και από εκεί φτάσαμε στο Λπεύραζάνι. Κάπου εδώ διανυκτερέψαμε. Ξέχουμε και λέμε μια βραδυά στα ξένα. Την πομένη ημέρα ξεκινήσαμε πρωί χαράματα, στάσαμε στο Καλπάκι. Στρίψαμε δεξιά προς τη Μονή Βελλάς, προορισμός Θεσπρωτία ή Τσιάμικο. Περάσαμε ένα χωριό, μάλλον η Ζροντισμένη. Κατηφορήσαμε για το Λίθινο. Ιροτού φτάσομε το Λίθινο έπρεπε να περάσουμε το ποτάμι ονόματι Καλαμάς, μεγάλο ποτάμι. Εκεί ήταν ένα γεφύρι το λέγαν Θεοέφυρο. Άκουγα να λένε θα περάσουμε από το Θεογέφυρο και εγώ απορούσα. Δεν μπορούσα να καταλάβω τι είδους γεφύρι ήταν αυτό που το έφτιαξε ο Θεός. Όταν το είδα άζεψα. Το περιεργάστηκα καλά. Ήταν δύο ιεγάλες πέτρες, μάρμαρα τα λέμε στη γλώσσα μας. Η μία ήταν από το ένα μέρος και η ιλλη από το άλλο που ακουμπούσε η μία με την άλλη και από το επάνω μέρος περνούσαν οι άνθρωποι και τα ζώα. Το είχαν τεχνικά στιαγμένο ώστε μπορούσες να περάσεις ιφοβα. Συνεχίσαμε το δρομολόγιο, φτάσαμε πηγή Κίτσαινας το χάνι, πρόποδες της Μουρκάνας νομίζω. Κάπου εδώ διανυχτερεύσαμε, υπό βραδυές στα ξένα.

Συνεχίσαμε την επόμενη μέρα για Φιλιάτι. Για ακατεβούμε στο Φιλιάτι ήταν απότομη κατηφόρα. Την ονόμαζαν Κακή Σκάλα την κατηφόρα. Σκάλα την είπαν και σκάλα ήταν. Κακήν κακώς φτάσαμε στο Φιλιάτι. Από εκεί και πέρα ιρχισε το ψάξιμο για τυράνια. Ξεκίνησε να μάχνει για δουλειά ο πρωτομάστορας, και πρωτομάστορα είχαμε τον μπάρμπα Γιώργο ον Καζάκη. Αυτός έσερνε το κουδούνι της ιαρέας μας.

Εμείς τα παιδιά ήμασταν μπλαροπαίδια. Κουβαλούσαμε πέτρα κι απ' το πολύ κρύο που κανε, βάζαμε τα χέρια κάτω από τα σιγκαμπέ-

νια. Είναι αυτό το μάλλινο ύφασμα, πίσω απ' το σαμάρι του ζώου. Είχαμε οκτώ μπλάρια. Η συμφωνία ήταν κουτουρού. Το μισό μεροκάματο του μάστορα έπαιρναν τα παιδιά. Η πληρωμή ήταν σε είδος, το λάδι που είχε το Τσιάμικο και εμείς το είχαμε μεγάλη ανάγκη.

Ο πρωτομάστορας αφού γύρισε πολλά χωριά στο Φιλιάτι δεν μπόρεσε να βρει δουλειά πουθενά. Φύγαμε, περάσαμε για Ηγουμενίτσα, ούτε και εκεί μπορέσαμε να κολλήσουμε, δηλαδή να βρούμε δουλειά. Τραβήξαμε για Πάργα, εδώ βρήκε δουλειά σε ένα χωριό της Πάργας ονόματι Πέρδικα και σε ένα άλλο κοντά που λεγόταν Αγιά. Σ' αυτά τα χωριά που ήταν μεγάλα αρβανιτοχώρια περάσαμε περίπου τρεις μήνες. Εδώ άρχισαν της ξενιτιάς τα βάσανα...

Θα σταματήσω εδώ, θα αναφερθώ μόνο στην επιστροφή για το χωριό. Μόλις τελειώσαμε τις δουλειές πήραμε την απόφαση να επιστρέψουμε. Η χαρά μου ήταν απερίγραπτη. Ακολουθήσαμε όχι το ίδιο δρομολόγιο. Γυρίσαμε από την άλλη πλευρά, Μενίνα, Κεραμίτσα, Φροσύνη, Γιάννενα, Καλπάκι, Κόνιτσα, χωριό. Όταν έφτασα στο χωριό... μόλις με είδε η μάνα μου από τη χαρά της άλλα ήθελε να πει και άλλα έλεγε και η δική μου η χαρά ήταν απερίγραπτη.»

Η θέση της γυναικάς στα μαστοροχώρια

«Η θέση της γυναικάς στα μαστοροχώρια, παρουσιάζει κάποιες ομοιότητες με την αντίστοιχη του ίδιου φύλλου στα ναυτικά νησιά. Καθώς οι άντρες εξαιτίας του επαγγέλματός τους αναγκάζονται να βρίσκονται – λιγότερο σε μας, περισσότερο στα νησιά – μακριά από την οικογενειακή τους εστία, οι γυναικες πίσω επωμίζονται κύριες ευθύνες στη διεύθυνση του σπιτιού. (Οπωσδήποτε είναι ένας λόγος για τη μικρή συμμετοχή τους στις οικοδομικές δραστηριότητες).*

Από το άλλο μέρος κάνει εντύπωση πως όταν στα δύσκολα εμφυλιακά χρόνια Καντσιώτισσες γύρισαν ταλαιπωρημένες από την εξορία, απ' το στρατόπεδο του Αη-Στράτη, οι Καντσιώτες μαστόροι επέδειξαν μοναδική και πρωτόγνωρη συμπαράσταση και φροντίδα.

*Αργύρης Π.Π. Πετρονώτης, Βασίλης Παπαγεωργίου «Μαστόροι χτίστες από τα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας» Β' Τόμος (αδημοσίευτος) παρ. 395.

(εικ.4) Η Σταυρούλα Νακούλη (1926) στο Καρβουνάρι Θεσπρωτίας το 1948.

(εικ.5) Ο μάστορας Δημήτριος Τσιγκούλης (Ρέβας) (1874-1961) με την εγγονή του Αλεξάντρα, η Αγόρω σύζυγος του Γιάννη Ρέβα με τον γιο της Δημήτρη (1952), ο μάστορας Γιάννης Ρέβας (1910-1984) και η αδελφή του Γιάννη, Όλγα Κατσαμάνη στο Κάνταικο το 1952.

Έχουμε δύο παραδείγματα που τις πήραν μαζί τους στο ταξίδι στο Τσιάμ'κο για να μαγειρεύουν και να πλένουν τα ρούχα των μαστόρων. Η Σταυρούλα Νακούλη (1926) (εικ.4 & 6) διηγείται και αποκαλύπτει εικόνες απ' το ταξίδι και τη ζωή της με τους μαστόρους στη Θεσπρωτία το 1948:

«Πήγα και δούλεψα με τους μαστόρους το 1948 στο Τσιάμ'κο. Πρώτα ήμουν εξορία στον Άγιο Ευστράτιο το 1947. Ήταν εμφύλιος τότε και εγώ ήμαν στην ΕΠΟΝ. Με πήραν πρώτα φυλακή στα Γιάννενα κι απ' τα Γιάννενα με πήγαν στην Πρέβεζα κι από κει στην Αθήνα στο Δαφνί. Μας βάλαν στα καράβια και μας πήγαν στον Άγιο Ευστράτιο. Μας είχαν χωριστά τους άντρες, χωριστά τις γυναίκες. Τρώγαμε και κριθαρίσιο ψωμί, ένα τέταρτο όλη τη μέρα. Καθήσαμε τρεις μήνες. Από κει μας έδωσε αμνηστία ο Σοφούλης και μας αφήσανε.

Ήμουνα 22 χρονών όταν από κει βρέθηκα στα Γιάννενα το 1948, το μήνα Ιούνιο. Ήμασταν σε παράγκες στα Γιάννενα κι από κει ήρθε ο γαμπρός μου ο Ρέβας ο Γιάννης (εικ.5) και μου λέει :

- Σταυρούλα είμαστε μια παρέα μαστόροι να 'ρθεις, θα πάμε στο Τσιάμ'κο για δουλειά. Είμαστε εννιά άτομα. Θα σου πάρουμε από ένα φουστάνι όλοι.

- Αμ' εγώ, λέω τώρα, εννιά άτομα από ένα φουστάνι ο καθένας, έκανα και την προίκα μου. Θα σ' πάρουμε από ένα φουστάνι. Κι άμα δεν μ' πήραν ούτε μια ποδιά. Με πήρανε εμένα να μαγειρεύω, να ζυμώνω, να τους πλένω τα ρούχα. Και εντάξει τους ζύμωνα. Είχα ταψιά μεγάλα, ζεμάτιζα το καλαμποκίσιο κι έριχνα τρία ταψιά μέσα στο φούρνο. Είχανε φούρνο και τον καίγαμε με ξύλα.

Πήγαμε στη Σινίτσα και Μαργαρίτι στο Τσιάμ'κο. Εγώ μαγείρευα εκεί, τους έβαζα νερό να πλυθούνε, τους έπλυνα τα ρούχα, όλα κανα διάστημα. Εκεί στη Σινίτσα χτίζανε σπίτια και ένα σπίτι του Χαντζιάρα στο Μαργαρίτι. Όλα τα σπίτια με πέτρα.

Εδώ στη Σινίτσα που ήμασταν, τον πατέρα σου (Χρήστο Κοτολούλη) τον χτύπησε το παπούτσι και αντί να μαζέψει εκεί κάτω, μάζεψε πύον εδώ απάνω ψηλά. Και τον κρεμούσε ο γαμπρός μου Γιάννης απ' τη γρεντιά με το σκοινί και έτρεχε το πύον απ' το δεξί του το πόδι και εγώ τον κουβαλούσα πάνω στην

εικ.6) Η Σταυρούλα Νακούλη με την κόρη της Ζαχαρούλα, σύζυγός της Βαγγέλης Νακούλης με τον γιο τους Γιάννη αι η μάνα της Σταυρούλας, Αικατερίνη Καθάριου στο Κάντσικο το 1957.

τλάτη μου· ακουμπούσε έτσι στην πλάτη μου και τον έβγαζα να πάει προς νερού του.

Ξδώ στη Σινίτσα δεν μας τάϊζαν. Στο Καρβουνάρι στο σπίτι του Χαντζιάρα μας τάϊζαν. Τη δουλειά την είχαν οι μαστόροι με το μέτρο. Στη Σινίτσα καθήσαμαν τρεις μήνες και στο Καρβουνάρι ένα μήνα. Όταν πάηναμαν στο Καρβουνάρι ο Καζάκης είχε μια μούλα, ένα μουλάρι και πήγαινα όλο καβάλα εγώ. Μετά τήγαμε στο Καρβουνάρι. Εκεί έκανα τις δουλειές. Τα παιδιά ήταν με τα μουλάρια έξω. Τα καημένα τα παιδιά δεν τα υπολογίζαν.

Μια μέρα μου λέει ο γαμπρός μου ο Γιάννης να πας να πάρεις νερό κάτω για να βάλουμε να λουστούμε. Και εκεί οι βλάχοι τα πηγάδια τα χανε έτσι ανοιχτά, δεν τα είχαν σηκωμένα· κι όπως πήγα ήταν νύχτα και στενοχωρέθηκα που μου είπαν να πάω την νύχτα να πάρω νερό και λίγο έλειψε να πέσω μεσ' το πηγάδι. Και τα παιδιά ήταν εκεί. Βάζω τις φωνές εγώ και έρχονται τα παιδιά. Και ο Γιάννης ο Καζάκης πιάνει το Γιάννη το δικό μου. Δεν ντρέπεσαι, του λέει,

έχουμε μια αδελφή εδώ και πάει να πνιγεί. Αν πνίγονταν τι θα γίνονταν; Με τα πολλά κάθησα κάμποσους μήνες και παρεξηγήθηκα με κάτι μαστόρους. Λέω του γαμπρού μου, εγώ θα φύγω γιατί δεν μπορώ να αντέξω. Έτσι με δουλεύανε, με κοροϊδεύανε και θα φύγω, του λέω.

Εκεί δίπλα στο χωριό ήταν μια κοπέλα και γίναμε μπρατίμ'σες και πήγα και κοιμόμουν εκεί γιατί κοιμούμασταν όλοι μαζί σ' ένα. Ήμουν τότε αρραβωνιασμένη μ' αυτόν τον Βραζιώτη το Γιώργο. Τότε έβγαλα και αυτή τη φωτογραφία απ' το Καρβουνάρι για την Κυρά Παναγιά.

Άφησα τους μαστόρους στη Σινίτσα και δούλευα έξω στα χωράφια με δέκα δραχμές την ημέρα. Θέριζα, σκάλιζα κάνα μήνα και έμενα στην μπρατίμ'σα. Πήγαινα με τάϊζαν τρείς φορές τη μέρα.

Και γυρίσαμαν ύστερα και εγώ ήρθα εδώ στο χωριό γιατί το 1949 είχαν φύγει οι αντάρτες απ' το Κάντσικο. Ήταν το στρατό εδώ πάνω.»

Ο Χρήστος Κοτολούλης (1927) περιγράφει το ίδιο ταξίδι, που ήταν και η Σταυρούλα Νακούλη στην παρέα των μαστόρων, που έχτισαν το σπίτι του τσέλιγκα Βασίλη Χαντζάρα, στο Καρβουνάρι Θεσπρωτίας το 1948:

«Ήταν εκείνα τα μαύρα χρόνια του εμφυλίου πολέμου 1946 – 1947 που άρχισαν να φουντώνουν οι αντάρτες... Αυτά τα χωριά που ήταν πάνω από την Κόνιτσα τα πήραν οι αντάρτες κι έτσι καθίσαμε όλο το φθινόπωρο εκεί. Ήρθε ο χειμώνας του 1948 και αφού δεν μας ήθελαν άλλο, μας άφησαν να φύγουμε. Πού να πάμε όμως στο χωριό, ήταν οι αντάρτες εκεί. Έτσι πήγαμε στα Γιάννινα και μαζευτήκαμε πολλοί χωριανοί. Τι να κάνουμε; Πήραν απόφαση να πάμε στο Τσάμικο στη Θεσπρωτία. Γίναμε δύο παρέες, εγώ ήμουνα με τους μαστόρους Γιάννη Ρέβα, Σταύρο Ρέβα, Βασίλη Ζιώγα, Τάκη Ζιώγα, Γιάννη Σιούτη (Καζάκη) και μαστορούλια ήμασταν ο Γεώργιος Σπέλλας (Ζούρας), Κώστας Ζιώγας και η αφεντιά μου.

Είχαμε και τη Σταυρούλα Καθάριου, τώρα Νακούλη, και πήγαμε στα χωριά της Παραμυθιάς, στο Καρβουνάρι και ήταν ο τσέλιγκας ο Βασίλειος Χατζάρας που τον είχαμε και στο βουνό του χωριού μας. Ήθελε να κάνει το σπίτι και το συμφώνησαν οι μαστόροι και την άλλη μέρα άρχισαν την δουλειά.

Το σπίτι ήταν διώροφο, με υπόγειο, όλο με

πέτρα. Όλα τα πελεκητά τα έκανε ο Βασίλης Ζιώγας γιατί ήταν ο καλύτερος μάστορας. Εκεί βγάλαμε όλο το χειμώνα και τη δουλειά την είχαμε με τάϊσμα. Εμείς τα μαστορούλια πηγαίναμε τα βράδια με τα μουλάρια έξω και τα ξεμερώναμε.

Το σπίτι τελείωσε και το αφεντικό μας πλήρωσε όπως είχαμε συμφωνήσει. Μόλις τελειώσαμε εδώ, πήγαμε σε ένα άλλο χωριό, στη Σουσονίτσα (πρόκειται για το χωριό Σινίτσα, σήμερα Λευτέρι) και πιάσαμε να φτιάξουμε άλλο σπίτι. Ήταν κι αυτό διώροφο, με πέτρα. Την πέτρα την κουβαλούσαμε με τα μουλάρια, εγώ και ο Κώστας Ζιώγας. Είχαμε από 3 μουλάρια ο καθένας. Στο νταμάρι που βγάζαμε τις πέτρες ήταν ο Γιάννης Καζάκης, ο Γιώργος Σπέλλας. Εκεί μας ταΐζανε και τ' αφεντικό αφού τελειώσαμε κι αυτό το σπίτι μας έδωσε λίρες αντί για χρήματα.

Μετά πήγαμε σ' ένα άλλο χωριό, στην Κυρά Παναγιά... Μας έπιασε η Άνοιξη και ξεκινήσαμε για το χωριό. Ήρθαμε στα Γιάννινα, γιατί στο χωριό μας ήταν ακόμη οι αντάρτες. Έτσι περιμέναμε μέχρι να φύγουν και τον Αύγουστο του 1948 επιστρέψαμε στο χωριό.»

Ο μάστορας Χαρίλαος Καθάριος διηγείται:

«Το 1948 έκανα το δεύτερο ταξίδι στο Τσιάμ'κο. Δουλέψαμε όλο το χειμώνα του 1948 και αρχές του 1949. Είχαμε μαζί μας και την Ανθία Μακρή (Νάτσαινα). Είχε έρθει στα Γιάννινα από την εξορία, απ' τον Άγιο Ευστράτιο. Ήταν μαζί με την Σταυρούλα Νακούλη. Ήταν καμιά πενηνταριά χρονών η γυναίκα, την πήραμε μαζί μας στην παρέα να μας μαγειρεύει, να πορέψει και αυτή.

Δουλέψαμε στο χωριό Μαυρούδι, κάναμε ένα σπίτι. Στο Καστρί χτίσαμε τον αυλόγυρο του νεκροταφείου.

Πρωτομάστορα είχαμε τον Ηλία Γαζώνα. Ήταν ο Γιώργος Σπέλλας (Τενεκές), ο Βασίλης Μακρής (Ξυνός), ο Κώστας Καπλάνης (Τσιαμούλ'ς) εργάτης και εγώ.

Το 1949 ξανακατέβηκα στο Τσιάμ'κο. Δουλέψαμε Πάργα, Φιλιάτες, στον Ξηρόλοφος (πρώτα Ζελεσό), στο Πετούσι Παραμυθιάς. Ήμασταν παρέα ο Βασίλης και ο Αντώνης Σίμος, ο Θανάσης Καπλάνης, ο Κύρκας Σπέλλας και ο Κώστας Μακρής (Γιωργούλης) (εικ.7)

(εικ.7) Μια παρέα νεαρών Καντσιωτών μαστόρων με τις γυναίκες τους στο Κάνταικο το 1951. Όλοι είχαν ταξιδέψει στη Θεσπρωτία για δουλειά. Όρθιοι από αριστερά: η Ανδρομάχη Σπέλλα, ο Σπύρος Σπέλλας, η Αλεξάντρα Καθάριου, ο Χαρίλαος Καθάριος, η Βασιλική Καπλάνη, ο Αθανάσιος Καπλάνης, η Ανθία Κρούλη, ο Νίκος Κρούλης. Καθιστοί: ο Γιάννης Σίμος, η Ανδρομάχη Σίμος και ο σύζυγός της Αντώνης Σίμος.

Γην περίοδο 1949-1951 οι Καντσιώτες Γιώργος Τρηγορ, Ζιώγας (Γιωργαλάς) (1915-1978) και ο Κώστας Κοτολούλης, μαζί με άλλους μαστόφους από τα χωριά της Κόνιτσας, δούλεψαν στα έργα οδοποιίας στην περιοχή των Φιλιάτων (εικ.8)

εικ.8) Φιλιάτες Θεσπρωτίας, έργα οδοποιίας, 1949.

Έτσι μέσα στο χρόνο που τελειώνει ο Εμφύλιος Πόλεμος, το 1949, κάτω στην Ηγουμενίτσα ξεκινάει το χτίσιμο ενός σπιτιού με οικοδόμους από τρία μαστοροχώρια Κονιτσιώτικα (εικ.9). Δούλεψαν δύο Βουρμπιανίτες, ένας από τον Ίζβορο και ένας Καντσιώτης. Συγκεκριμένα ο Βουρμπιανίτης Γιώργος Παπαναστασίου (στην εικόνα, πάνω στη σκαλωσιά πρώτος αριστερά), ο Ιζβορίτης Χρήστος Παπακώστας (ο άλλος πάνω στη σκαλωσιά, με το παιδάκι στα χέρια του), ο Καντσιώτης Βασίλης Κατσιαμάνης, γαμπρός στη Βούρμπιανη, παντρεύτηκε τη Μαριάνθη, κόρη του Μάρκου Τέρτση (εικονίζεται χαμηλότερα με την άσπρη ποδιά), και ο άλλος Βουρμπιανίτης Ιωάννης Μήγιος (στην εικόνα ο δεξιά-δεξιά όρθιος στο έδαφος). Στην εικόνα εμφανίζεται και ο επιστάτης του έργου, ντυμένος μαύρα. Πρόκειται για κατασκευές που έγιναν με το πρόγραμμα «Κατοικίες ανοικοδόμησης».

Το 1959 συναντάμε και πάλι στη Θεσπρωτία τον Χαρύλαο Καθάριο με την παρέα του. Χτίζουν με πέτρα το κοινοτικό γραφείο στο Παλαιοχώρι, ένα χωριό απέναντι από τη Μενίνα (σήμερα Νεράιδα).

εικ.9) Ηγουμενίτσα, χτίσιμο σπιτιού, 1949. Δουλεύουν δύο Βουρμπιανίτες, ένας από Κάντσικο (γαμπρός στη Βούρμπιανη) και νας Ιζβορίτης.

(εικ.10) Παράθυρο από το ερειπωμένο σπίτι του Γιώργου Ντούμα στη Σέλιανη Θεσπρωτίας, φωτ. Γιώργου Κοτσίνα, 2011.

Την ίδια περίοδο ο Κερασοβίτης πρωτομάστορας Χριστόφορος Σελτσιώτης (1927) με το γιο του Γιάννη και τον μάστορα Γιάννη Σίμο (1915-1989) από το Κάντσικο έκαναν στη Σέλιανη (τώρα Αγία Μαύρα) Παραμυθιάς το σπίτι του Γιώργου Ντούμα. Καλή και προσεγμένη δουλειά. Το σπίτι ερειπώθηκε. Σώζονται μερικές τοιχοποιίες και ανοίγματα-παράθυρα. (εικ.10)

Για τη συνεχιζόμενη οικοδομική δραστηριότητα στη Θεσπρωτία, των Καντσιωτών μαστόρων, στη δεκαετία 1960-1970, διαθέτουμε αρκετές πληροφορίες και φωτογραφίες. Είναι χαρακτηριστική περίοδος γιατί τελειώνει το χτίσιμο με πέτρα και δυναμικά εμφανίζεται το τσιμέντο και τα τουύβλα. Πολλοί μαστόροι δυσκολεύονται στα πρώτα χρόνια να δουλέψουν το τουύβλο και τα καλούπια.

Ο Νίκος Κοτσίνας, πρώην πρόεδρος της Δροσοπηγής, περιγράφει την ατμόσφαιρα αυτής της περιόδου με ένα ταξίδι του στη Θεσπρωτία, τον Απρίλιο του 1962:

«Μετά το Πάσχα ήρθε στο σπίτι μου ο Νίκος Καρανικούλης και μου είπε να πάω ως εργάτης στην Ηγουμενίτσα με την παρέα του. Μου είπε ότι θα είναι ο Γιάννης ο Σίμος του Αλκιβιάδη, ο

Σπύρος ο Καπλάνης, ο Ευριπίδης Σδούκος και ο Ηλίας Καρανικούλης. Αυτοί οι δύο ήταν αρχάριοι, τότε θα μπαίνανε να χτίσουν.

Φύγαμε από το χωριό τη Δευτέρα του Θωμά, νύχτα τρεις το πρωί να προλάβουμε το λεωφορείο στην Πυρσόγιαννη. Θυμάμαι ότι έβρεχε και τα ρέματα ήταν κατεβασμένα. Τρομάξαμε να φτάσουμε, βρεγμένοι και λασπωμένοι. Πήραμε το λεωφορείο για Κόνιτσα. Μαζί μας ήταν και άλλοι χωριανοί. Όταν φτάσαμε στην Κόνιτσα στο πρακτορείο ήταν ένα φορτηγάκι με πορτοκάλια από την Άρτα και που πούλαγε πορτοκάλια και τα είχε πολύ φθηνά. Μόλις είδαμε φθηνά πορτοκάλια πέσαμε με τα μούτρα και γεμίσαμε τους τροβάδες. Φεύγοντας για Γιάννενα τρώγαμε συνέχεια. Από Γιάννενα για Ηγουμενίτσα δύο μαστόρους χωριανούς του έπιασε το κόψιμο (διάρροια) από τα πορτοκάλια. Ένας από τους μαστόρους ήταν λίγο ντροπαλός και κοκκίνιζε, ξεκοκκίνιζε αλλά δεν μιλούσε. Ο άλλος ο μάστορας ήταν πιο θαρραλέος και έβαλε τις φωνές :

- Οδηγέ, κάνε μία στάση.
Ο οδηγός του λέει:
- Τι στάση βρε μάστορα;
Και ο μάστορας του ξαναλέει :
- Κάνε στάση, σωματική ανάγκη, σε πληρώνω.

Αυτό συνέβη πολλές φορές μέχρι να φτάσουμε στην Ηγουμενίτσα. Όλοι στο λεωφορείο είχαμε σκάσει από τα γέλια.

Στην Ηγουμενίτσα νοικιάσαμε ένα σπίτι να μείνουμε, σπίτι να λέγεται, σχεδόν καταστραμμένο. Να ψωνίσουμε κατσαρόλα, γκαζιέρα, πιάτα, κουταλοπήρουνα και να έχουμε και τα κουνούπια να μας τσιμπάνε, πάνω από τη βελέντζα.

Ο μπάρμπα-Νίκος ο Καρανικούλης είχε κλείσει τη δουλειά πριν από το Πάσχα στο Γκρεκοχώρι, προάστιο της Ηγουμενίτσας. Φκιάσαμε τέσσερα σπίτια από τα θεμέλια μέχρι την (γρηγίδα) κορνίζα.

Δούλευε ο Νίκος Καρανικούλης με τον Ηλία Καρανικούλη ένα ζευγάρι, ο Σπύρος Καπλάνης με τον Ευριπίδη Σδούκο και ο Γιάννης Σίμος μόνος του μέσα-έξω. Εγώ εργάτης να φκιάνω λάσπη, να κουβαλάω λάσπη και να ρίχνω και πέτρες. Δουλεύαμε συνέχεια, δεν χάσαμε ούτε ένα μεροκάματο μέχρι τον Αύγουστο. Εκεί ήταν και άλλα συνεργεία. Ένα συνεργείο ήταν από το Κεράσοβο και ένα άλλο από την Λαγκάδα.

Γον Αύγουστο γυρίσαμε για το πανηγύρι της Λαναγίας.»

(Δροσοπηγή 11 Δεκεμβρίου 2011)

Σύμπραξη μαστόρων 1964.

Ο Ναός Αγίου Δονάτου Παραμυθιάς

Σύμπραξη μαστόρων από τα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας συναντάμε σε έργα μακριά από εις κοιτίδες τους. «Οι μαστόροι μας γνώριζαν και εκτιμούσαν ομοτέχνους και από άλλα μέρη... Καλό λόγο και επαίνους είχαν οι μαστόροι ο ένας για τον άλλον. Υπήρχε αποδοχή, συνεργασία σε δουλειές και φιλίες.

Και εάν μεν η σύμπραξη μαστόρων από διάφορα και απομακρυσμένα μαστοροχώρια σε μακρινές θέσεις, ιδίως πόλεις, και σε μεγάλα δίως έργα είναι αναπόφευκτη, η συνεργασία μη συγχωριανών σε πλησίον χωριά και μικρά

κτήρια έχει μια άλλη ερμηνεία: δείχνει την αλλοίωση της συγκρότησης σε οικογενειακή βάση των παλαιών μπουλουκιών με το πέρασμα του χρόνου.»*

Σημειώνεται ότι στην κατασκευή του Αγίου Δονάτου Παραμυθιάς (εικ.11,16,17) συναντάμε μαστόρους από πέντε μαστοροχώρια της Κόνιτσας. Τη δουλειά «την είχε παρμένη» ο εργολάβος Απόστολος Ανδρέας Βενέτης (1916-1994) από την Οξιά (Σέλτση). Εργάστηκαν μαστόροι από την Καστάνιανη, Κεράσοβο (Αγία Παρασκευή), Κάντσικο (Δροσοπηγή) και Πυρσόγιανη.

Ο Μητροπολιτικός ναός του Αγίου Δονάτου άρχισε να χτίζεται το 1964. Επίσκοπος Παραμυθιάς ήταν ο Τίτος Ματθαιάκης από την

*Αργύρης Π.Π. Πετρονώτης, Βασίλης Παπαγεωργίου «Μαστόροι χτίστες από τα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας» Β' Τόμος (αδημοσίευτος) παρ. 463

εικ.11) Παραμυθιά Θεοπρωτίας. Εκκλησία Αγίου Δονάτου, 1964.

Κρήτη. Ενθρονίστηκε στην μητρόπολη Παραμυθιάς το 1958 και παραιτήθηκε το 1968. Επί των ημερών του και από τους ίδιους μαστόρους έγιναν εργασίες και στο επισκοπικό μέγαρο Παραμυθιάς. Ο μάστορας Θωμάς Τζίνας διηγείται ότι «μας έκανε και δώρα ο δεσπότης, πουκάμισα, παντελόνια, παπούτσια...»

Αξίζει και παραξίζει να αναφερθούμε στο φίλο μας Δημήτριο (Τάκη) Β. Σδούκο από την Λυκόραχη, που φρόντισε να διασώσει το τετράδιο ημερομισθίων (εικ. 12) που κρατούσαν οι Καστανιανίτες μαστόροι Αλέκος και Βαγγέλης Τσιαλογιάννης. Βρέθηκε κυριολεκτικά πεταμένο στα σκουπίδια (χωματερή). Πρόκειται για ένα τετράδιο 27 σελίδων με διαστάσεις 0,17 μ. X 0,12 μ. Λείπει η πρώτη σελίδα που αναφέρονταν στην αρχή της εργασίας. Τα ημερομίσθια ξεκινάνε από 90 δραχμές μέχρι 140 για τους πελεκάνους και τους μαστόρους στο χτίσιμο και τα εργατικά από 40 δραχμές μέχρι 60 και 80 δραχμές. Παρα-

τηρούμε στη σελίδα Μαΐου του 1964 να σημειώνεται με κεφαλαία γράμματα ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ και να κλείνει ο λογαριασμός από την Παρασκευή 1η Μαΐου μέχρι την Πέμπτη 14 Μαΐου.

«Ξεκινήσαμε τη δουλειά – διηγείται ο μάστορας Γιώργος Καλησώρας (1940) από την Καστανιανή – το Μάρτη του 1964. Είμασταν Καστανιανίτες και Κερασοβίτες και δύο Καντσιώτες. Τη δουλειά την είχε παρμένη ο Αποστόλης ο Βενέτης από την Οξυά μαζί με έναν Τζουμερκιώτη μηχανικό, τον Γιάννη Δήμου. Το έργο κράτησε μερικά χρόνια. Εμείς φύγαμε κι απ' ότι έμαθα αργότερα το ανέλαβαν Καντσιώτες μαστόροι.»

Το 1966 συνέχισαν το χτίσιμο μέχρι την κορυφή στη γρηπίδα, κάτω από τη στέγη, Καντσιώτες. Δημοσιεύουμε ένα μικρό απόσπασμα από την επιστολή (εικ.13) του Καντσιώτη μάστορα Νίκου Καθάριου (1936)

Σειρά	Όνοματεπώνυμον	Επιγράμμα λογότου	Γεωγραφική θέση																				Ολοκληρωμένη ημέρα	Τύπος ημέρας	Ολοκληρωμένη μέρα	ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ				Ολοκληρωμένη ημέρα	Υπόλοιπη ημέρα					
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	Χρήση	Φύρας	Εργαλ. Λειτ.
1	Σεραφερίδης	Σεραφερίδης	7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15%	9		
2	+ Δημήτρης	Δημήτρης	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14%			
3	Σαΐρης	Σαΐρης	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	13%		
4	Παπαδημητρίου	Παπαδημητρίου	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4%		
5	Παπαδημητρίου	Παπαδημητρίου	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	7%		
6	Καρπούζης	Καρπούζης	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15%		
7	Ζυγοπούλη	Ζυγοπούλη	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15%		
8	Ζαχαροπλάκα	Ζαχαροπλάκα	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15%		
9	Ζαχαροπλάκης	Ζαχαροπλάκης	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15%	35	
10	Ζαχαροπλάκης	Ζαχαροπλάκης	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	6	100	720
11	Ζελιάκης	Ζελιάκης	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9.4%	= 13%	
12	Ζαχαροπλάκης	Ζαχαροπλάκης	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.4%	= 9%	
13	Ζαχαροπλάκης	Ζαχαροπλάκης	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9.4%	= 13%		
	Ζαχαροπλάκης	Ζαχαροπλάκης	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2		
	Ζαχαροπλάκης	Ζαχαροπλάκης	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1		

(εικ. 12) Βιβλίο πηερομισθίων εργατών του μηνός Ιουνίου 1964 δια την εργασίαν Ναού Παραμυθίας και άλλων οικοδομών.

εια εγγύτια σημαντικότερη ιστορία που αφήνει την πόλη με την παραδοσιακή της γένηση και την παραδοσιακή της αρχιτεκτονική. Η πόλη έχει διατηρήσει την παραδοσιακή της γένηση και την παραδοσιακή της αρχιτεκτονική, με πολλά αρχαία κτίρια και μνημεία που αποδεικνύουν την παραδοσιακή της γένηση και την παραδοσιακή της αρχιτεκτονική.

(εικ.13) Απόσπασμα από την επιστολή του Καντσιώτη μάστορα Νίκου Καθάριου.

«....το χίλια εννιακόσια εξήντα έξι αντάμωσα με τον μπάρμπα Γιάννη τον Κρούλη, τον μπάρμπα Κώστα το Σίμο, τον μπάρμπα Αγγελή Σούφλα (εικ.14) το Στέργιο Λέκκα και τα παιδιά Κώστας Ρέβας, Βασίλης Κρούλης και Νίκος Σίμος γίναμε παρέα. Μας βρήκε κάποιος εργολάβος απ' τα Γιάννενα, μας πήρε και μας πήγε στην Παραμυθιά όπου κάναμε επένδυση την Ιερά Μητρόπολη. Ο μαστρο-Γιάννης, μαστρο-Κώστας και μαστρο-Αγγελής πελεκούσαν. Ο Στέργιος έχτιζε τα αγκωνάρια και εμείς χτίζαμε σε ανώμαλο μωσαϊκό. Το έργο έγινε επί Μητροπολίτου Τίτου.»

Εικ.14) 4 Καντσιώτες μαστόροι (καθιστός αριστερά) Αγγελής Σούφλας (1911-1971) και δεξιά ο Απόστολος Κοτσίνας. Έρθιος ο Κερασοβίτης πρωτομάστορας Δημήτριος Τζίνας ιε τη σύζυγό του Λευκοθέα.

Ο Κώστας Τσιγκούλης (Ρέβας), (1940) (εικ.15) μας διηγήθηκε :

«Η δουλειά κράτησε τρεις μήνες. Βρήκαμε την τοιχοποία χτισμένη λίγο παραπάνω από τη μέση του ναού και την τελειώσαμε στη γρηπίδα, κάτω από τη στέγη. Δουλεύαμε με το μεροκάματο και κοιμούμασταν στο υπόγειο της εκκλησιάς. Μαγειρεύαμε όπως παλιά στα μπουλούκια οι μαστόροι. Καμμιά φορά τρώγαμε και σε ταβέρνα. Ξεκινήσαμε τον Ιούλιο μήνα και φτάσαμε μέχρι τον Οκτώβριο. Θυμιέμαι τότε οι Καστανιανίτες έριχναν μπετά για τις περιφράξεις. Να προσθέσω έναν ακόμα Καντσιώτη μάστορα που εργάστηκε στον Άγιο Δονάτο. Ήταν ο Παναγιώτης ο Σίμος. Πρέπει να αναφέρω ότι η παρέα μας ήταν από το 1965 στη Θεσπρωτία. Πριν πάρουμε τη δουλειά στον Άγιο Δονάτο είχαμε φτιάξει το νηπιαγωγείο στο χωριό Λάκκα Σούλι. Δουλέψαμε δύο μήνες και φέραμε τον τοίχο με πέτρα μέχρι τη στέγη.»

(εικ.15) Ο Καντσιώτης μάστορας Κώστας Τσιγκούλης (Ρέβας) (1940) στο σπίτι του στο Χορτιάτη Θεσσαλονίκης. Κρατάει στα χέρια του φωτογραφία του ναού του Αγίου Δονάτου, φωτ. Βαγγέλη Καθάριου, 7-12-2011.

Οι μαστόροι που εργάστηκαν στην κατασκευή του ναού του Αγίου Δονάτου Παραμυθιάς:

Κάντσικο (Δροσοπηγή): Αγγελής Σούφλας, Γιάννης Κρούλης, Βασίλης Κρούλης, Κώστας Σίμος, Νίκος Κωστ. Σίμος, Στέργιος Λέκκας, Νικόλαος Καθάριος, Κώστας Τσιγκούλης (Ρέβας), Παναγιώτης Σίμος, Βασίλης Σίμος, Αντώνης Βασίλ. Σίμος.

Καστάνιανη: Αλέκος Τσιαλογιάννης, Βαγγέλης Τσιαλογιάννης, Ευριπίδης Δάρλας, Ηλίας Λάμπρου, Δημήτριος Παπαχρήστου, Γεώργιος Καλησώρας, Βασίλης Σωτηρίου, Ευάγγελος Παπαχρήστος, Γεώργιος Παπαχρήστος, Χρήστος Παπαχρήστος, Κώστας Δούκας και τα αδέλφια Βασίλης και Θεόδωρος Μπακόπουλος.

Κεράσοβο (Αγία Παρασκευή): Χριστόφορος Σελτσιώτης, Παντελής Σελτσιώτης, Γεώργιος Στρατσιάνης, Χρυσόστομος Πασιάς, Δημήτριος Πασιάς, Αχιλλέας Νάκος, Ιωάννης Κωτούλας, Μιχαήλ Κωτούλας, Βασίλειος Παπαγιάννης, Ιωάννης Σιάφης, Δημήτριος Σιάφης, Κώστας Γκοντούλης, Αριστοτέλης Παπανικολάου, Αχιλλέας Πασιάς, Γεώργιος Γαλάνης, Χρήστος Γαλάνης, Ανδρέας Κωτούλας, Θωμάς Τζίνας, Κώστας Σκαλωμένος, Τάσιος Μπάρμπας, Αλέξης Σιάφης.

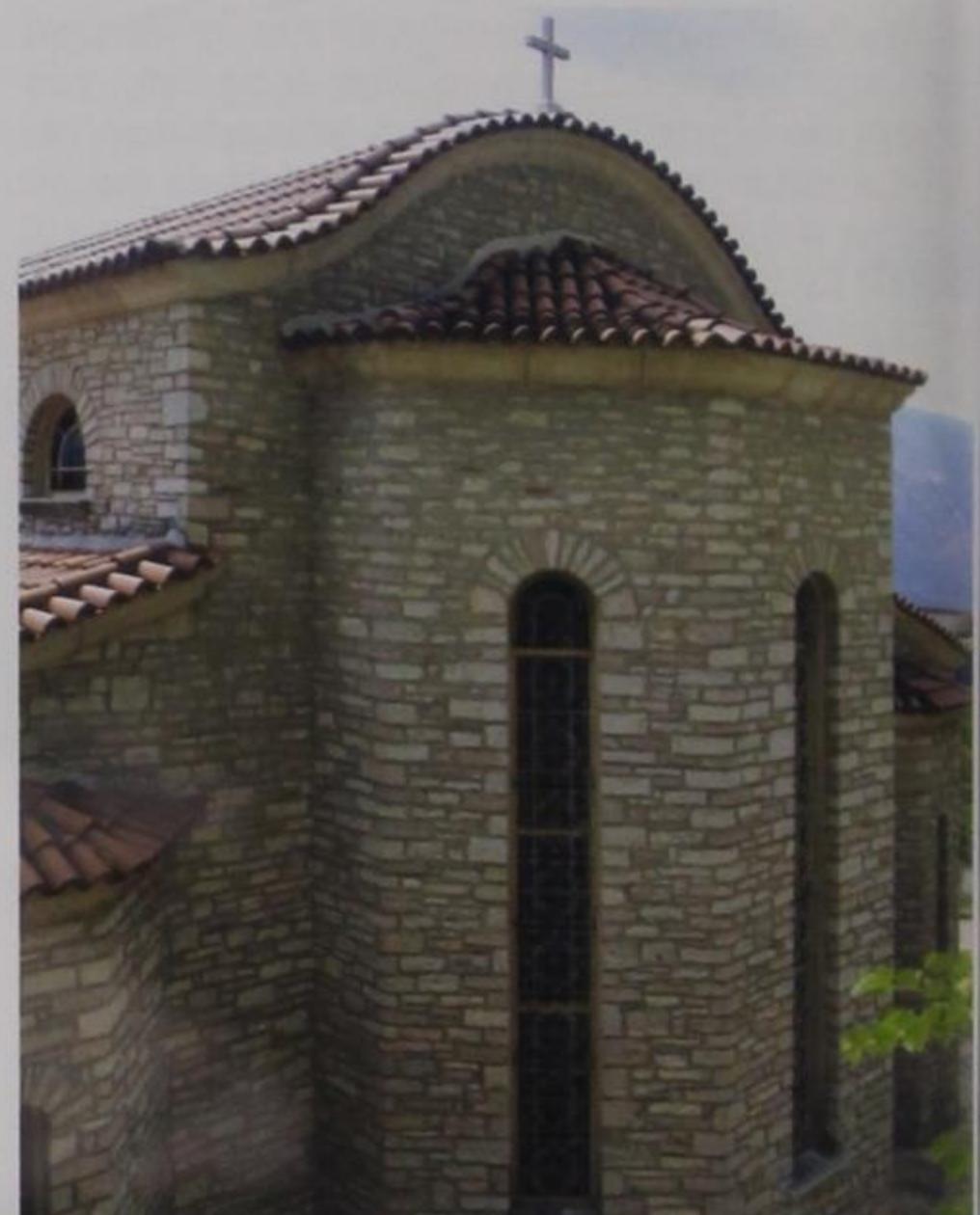
Πυρσόγιαννη: Τα αδέλφια Λάμπρος (1931-2010) και Παναγιώτης Δημοσθ. Φλίντρης (1934-1996).

Σέλτση (Οξιά): Ο εργολάβος του έργου Απόστολος Ανδρέα Βενέτης (1916-1994).

Το 1964-65 μια παρέα Καντσιώτες μαστόροι αποτελούμενοι από τον Χαρίλαο και Νίκο Καθάριο, τον Νίκο Σπέλλα, το Χρήστο και Γιάννη Κοτσίνα (Κωστούλα) και τα μαστορόπουλα Αλκιβιάδη Σίμο και Θανάση Σπέλλα χτίζουν το σπίτι του Μπέζα στην Ηγουμενίτσα.

Μια σπάνιας αξίας και μαστόρικης ομορφιάς φωτογραφία απεικονίζει τους μαστόρους και τα μαστορόπουλα με το ντενεκέ και το μυστρί. (εικ.18)

Η παρέα των Καντσιώτων μαστόρων αφού τελείωσε την εργασία της στον Άγιο Δονάτο Παραμυθιάς συνέχισε με ένα καινούριο έργο. Έχτισε την εκκλησία του νεκροταφείου στο χωριό Προδρόμι (πρώτα Βοϊνίκο) λίγα χιλιόμετρα από την Παραμυθιά.

(εικ.16) Παραμυθιά Θεσπρωτίας. Εκκλησία Αγίου Δονάτου 1963. Ανατολική όψη.

(εικ.17) Παραμυθιά Θεσπρωτίας. Το εξαγωνικό κωδωνοστάσιο του Αγίου Δονάτου, 1963.

(εικ.18) Πρώτος αριστερά ο Νικόλαος Σπέλλας, δίπλα του ο Χαρίλαος Καθάριος, ο Χρήστος Κοτσίνας και ο Γιάννης Κοτσίνας (Κωστούλας). Το μαστορόπουλο Αλκιβιάδης Σίμος με τον ντενεκέ και ο Θανάσης Σπέλλας με το μυστρί.

(εικ.19) Καθιστοί απ' τ' αριστερά ο Θανάσης Καπλάνης και δίπλα του ένας μάστορας από την Πόβλα. Πρώτος στην πάνω σειρά ο Κερασοβίτης Χριστόφορος Σελτσιώτης, δίπλα του ο Αντώνης Τσίγκος απ' την Πόβλα, στη συνέχεια ο Κερασοβίτης Αλέξανδρος Μακρυγιάννης, άγνωστος από την Πόβλα, στη συνέχεια ο Παναγιώτης Σαμαράς απ' το Κεράσοβο.

Την ίδια χρονιά, το 1966, ο Καντσιώτης μάστορας Θανάσης Καπλάνης (1929-2009) χτίζει μαζί με Κερασοβίτες μαστόρους τον Άγιο Γεώργιο στο χωριό Πόβλα (τώρα Αμπελώνας) (εικ.19). Ο ναός έγινε με δαπάνη του ομογενούς Αμερικής Σπύρου Τσίγκου, όπως και ο ναός του Αγίου Νικολάου το 1963 με εργολάβο τον Πυρσογιαννίτη Γιάννη Μαυρομάτη (1909-1998).

Το ταξίδι μας με τους Καντσιώτες μαστόρους τελειώνει με δυο έργα τους που ανιχνεύσαμε στο βιβλίο «ΚΑΝΤΣΙΚΟ-ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ – Συγγραφή για ένα μαστοροχώρι» σελ.211.

1968, Ηγουμενίτσα: Γίνεται πετρόχτιστη περίφραξη των δεξαμενών από τους Ηλία Γαζώνα, Νικόλαο Καρανικούλη, Γιάννη Σίμο του Αλκιβιάδη, Δημήτριο Σιούτη, Ηλία Καρανικούλη, Παύλο Σιούτη, Αλκιβιάδη Σίμο, Βαγγέλη Σιούτη.

1969, Ηγουμενίτσα: Διακοσμείται με χτιστή πέτρα η ΔΕΗ από την παρέα των: Νίκου Καρανικούλη, Ηλία Καρανικούλη, Ηλία Γαζώνα, Γιάννη Σίμου, Χρήστου Μουκούλη, Αλκιβιάδη Σίμου.

τον ξεμπροστιάσει επί τόπου». Πήγε κατ' ευθείαν στη μεσαία την καμάρα. Την είδε ο πρωτομάστορας και τράβηξε με τρόπο το θηλύκωμα του καλουπιού, οπότε από το βάρος της τραβήχτηκε το «κλειδί» από μόνο του παρασέρνοντας και τις πέτρες, που έριξαν στ' αφρισμένα νερά του ποταμού από κάτω την άμοιρη γυναικα. Ούτε γάτα, ούτε ζημιά για τον πρωτομάστορα. Βλέπεις, γιέ μου, δεν ήταν όλοι οι μαστόροι αναμάρτητοι.

Η αφήγηση του μαστρο-Χρήστου με γέμισε μελαγχολία. Δεν μου πήγαινε αυτός ο ωμός ρεαλισμός κάποιων μαστόρων, που μπορεί να ήταν και η αλήθεια. Η αλήθεια σ' αυτήν την περίπτωση καταλύει τα αισθητικό γεγονός, που είναι η χαρά της ζωής. Μέσα μου κατάρρεε ο θρύλος που από μικρό παιδί με γοήτευε. Περνούσα από το γεφύρι της Άρτας, κάθε φορά που πήγαινα στην Αθήνα, και η φαντασία μου αναστατώνονταν από συγκίνηση.

Θεωρούντανε ως κατασκευή και ως παρουσία κάθε γιοφύρι εμπλουτισμένο με υπερφυσικές δυνάμεις. Άλλού για προστασία των περαστικών, κι αλλού για τον εξορκισμό κάποιας κατάρας. Αυτό το πέρασμα της ανθρώπινης δημιουργίας στο χώρο του φανταστικού προσφέρει ανυπολόγιστη χαρά στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Την εξοπλίζει με την αίσθηση του ωραίου, τη μαγεία του ονείρου, την ξεκουραση της ψυχής.

Το τραγικό κορύφωμα της ιστορίας του θρύλου για το γιοφύρι της Άρτας έχει από καιρό

εξαγνιστεί μέσα μας με την αισθητική κάθαρση που μας προκάλεσε η «συμπάθεια» της μεγάλης θυσίας για την ανθρώπινη δημιουργία.

Πέρα από το φαινόμενο του εξαίσιου γεφυριού, αναπλάθονταν μέσα μου ο αισθητικός στοχασμός και η τέρψη της ψυχής μου από τον ωραίο θρύλο της παράδοσης.

Από τα πανάρχαια χρόνια αυτό το τεχνικό αντάμωμα (σαν ανθρώπινο έργο με τα πρωτόγονα μέσα) δυο αντικρινών βράχων, που δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να διαβεί πάνω από το «αδιάβατο», είτε ποτάμι είναι αυτό, είτε απλό χάος, μ' άλλα λόγια του έδωσε τη δυνατότητα να υποτάξει τη φύση και να κάνει κατορθωτό το ακατόρθωτο, προξενούσε συγκινήσεις, κατάνυξη και δέος, που θέριευε την ανθρώπινη φαντασία.

Έτσι, κάθε απόπειρα ρεαλισμού σε κάθε θρύλο καταντάει βεβήλωση του ιερού λειτουργήματος που προσφέρει η μαγεία του μύθου και το «παραμύθιασμα» της ζωής. Όμως μου' κανε εντύπωση και το άλλο που μου είπε ο μαστρο-Χρήστος, ότι και η θυσία ζώου δεν είναι σύμφωνη με τη θρησκεία μας. Μου το τόνισε μάλιστα κάποια στιγμή (και το σημείωσα):

- Εμείς εδώ πάνω τα δέντρα, τα χωράφια, τα σπίτια, όλα τα ζωντανά, τα θεωρούμε δικούς μας ανθρώπους και τους μιλάμε. Σου φαίνεται παράξενο, και όσο κι αν μπερδεύεσαι και πλανιέσαι παίρνουμε απαντήσεις απ' αυτά, και απαντήσεις μάλιστα διάφορες. Θυμωμένες με

Το γιοφύρι της Άρτας (1612*)

του Νίκου Δημητρούλη

Το πολυθρύλητο γεφύρι της Άρτας, γνωστό από την παράδοση, τα ποιήματα και το τραγούδι, εδραιώθηκε με ανθρωποθυσία, θύμα της οποίας υπήρξε η άτυχη γυναίκα του πρωτομάστορα, σύμφωνα με το μαντάτο που διεμύνησε το ωδικό πετούμενο με ανθρώπινη λαλιά: «Αν δε στοιχειώσετε άνθρωπο, γιοφύρι δε στεριώνει...». Την καθαρή, όμως, αλήθεια, για το πώς η τραγική θυσία στο ως άνω γεφύρι πραγματοποιήθηκε, συσκοτίζει η αχλύς των αιώνων που πέρασαν.

Τα θέματα με τα οποία, εν πολλοίς, πραγματεύεται το περιοδικό μας είναι και τα λαμπρά οικοδομήματα των μαστόρων μας, που μεγαλοπρεπώς δεσπόζουν σε πόλεις και χωριά. Η πετρόχτιστη κατασκευή του γεφυριού της Άρτας συγγενεύει άμεσα με την τεχνική των δικών μας λιθοδόμων, που αφθονούσαν στα χωριά της λάκκας του Σαραντάπορου.

Ο αείμνηστος Γιάννης Λυμπερόπουλος, ** διακεκριμένος δημοσιογράφος, υψίστης ικανότητος συγγραφέας, ακέραιος χαρακτήρας, ευχάριστος συνομιλητής και λάτρης της επαρχίας Κόνιτσας, μεταξύ άλλων και με ιδιαίτερο ενδιαφέρον συνομίλησε με άνθρωπο από τα δικά μας χώματα, και συγκεκριμένα από το Γαναδιό, πεπειραμένο μάστορα, ευθύ, ντόμπρο, αλλά και διεισδυτικής ικανότητος ανατόμο της κουδαρίτικης ψυχής. Παραθέτω εδώ αυτούσιο το κείμενο της συνομιλίας του με τον μαστρο-Χρήστο, και ιδού η αφήγησή του για το θρύλο του πεντακοσιόχρονου γεφυριού της Άρτας:

* Σημείωση ΣΟ: Ο συγγραφέας και κληρικός Ηλίας Μηνιάτης (1.669 – 1.714) γράφει στο βιβλίο του «Διδαχές»: «εν έτει από Χριστού γεννήσεως 1612, ἐγίνε η περίφημη γέφυρα της πόλεως Άρτης, διεξόδοις ενός της Άρτης κατοίκων, την κλήσιν Νικόλαος, το πιτήδευμα παντοπώλης».

** Σημείωση ΣΟ: Το περιοδικό μας, στο τεύχος αρ. 14/2010, τίμησε και παρουσίασε το λαμπρό πνευματικό έργο του, μακαρίτη πλέον, λόγιου Γιάννη Λυμπερόπουλου, με άρθρο του Θωμά Β. Ζιώγα.

{Ο μαστρο-Χρήστος δεν αμφισβητούσε την παμπάλαια δοξασία, ότι για να στεριώσει ένα κτίσμα (σπίτι, εκκλησία, κ.λπ.)} έπρεπε να θυσιαστεί ένα ζώο. Το μέγεθος και το είδος του ζώου καθορίζονταν από την σημαντικότητα και το μέγεθος του κτίσματος. Και αναμφισβήτητα, ένα γεφύρι, σαν της Άρτας, είναι και σημαντικό και μεγάλο έργο. Την θυσία του ζώου ο μαστρο-Χρήστος (βαθιά θρησκευόμενος) πίστευε ότι την συντηρούσαν οι μαστόροι, για ίδιον όφελος, «να μανέψουν τσέρο». Με κανέναν τρόπο δεν ήθελε να παραδεχθεί ότι οι παλιοί μαστόροι πίστευαν ότι ήταν σύμφωνο με τη θρησκεία μας. Και προπαντός η ενδεχόμενη ανθρωποθυσία για την κατασκευή μεγάλου και σημαντικού κοινωνικά έργου.

Την ανθρωποθυσία δεν την θέλει ο Θεός. Είναι μεγάλη αμαρτία. Και εμείς χωρίς Θεό δεν κτίζουμε ούτε κοτέτσι.

Και όταν του θύμισα τη γυναίκα του πρωτομάστορα στο χτίσιμο του γεφυριού της Άρτας, θύμωσε, στραβομουτσούνιασε κι αγανακτισμένος που του το θύμισα (δείχνοντας έτσι ότι και εγώ είμαι απ' αυτούς που πιστεύουν αυτόν τον θρύλο) είπε:

- Ξέρεις τι λέμε εμείς οι μαστόροι μεταξύ μας, όταν ακούμε αυτήν την ιστορία του γεφυριού της Άρτας;
- Όχι, μπάρμπα Χρήστο. Τι λέτε;
- Γελάμε μεταξύ μας, γιέ μου, και λέμε «μπάνταλα και ξωπαρμένα». Την ιστορία αυτή, κείνα τα χρόνια, τη σοφίστηκε ο πρωτομάστορας, όπως έχω ακουστά από τους παλιότερους. Λένε, για μια χήρα Αρτινή, ξελογιάστρα, που του'χε πάρει τα μυαλά και τον κρατούσε «δέσμιο» στην Άρτα. Γινόταν και αυτό πολλές φορές στα μπουλούκια μας. Και ο πρωτομάστορας εύρισκε δικαιολογίες και προφάσεις (αυτό είναι που λένε «προφάσεις εν αμαρτίαις»), για να μη πάει στο χωριό, στο σπίτι του. Το φερνε γύρα και δεν έβαζε το κλειδί (τη μεγάλη «μπασαμάκα» που δένει στην κορυφή την καμάρα του γεφυριού κι'είναι το μεγάλο μυστικό του πρωτομάστορα) στη σωστή μεριά, όπως έπρεπε, με αποτέλεσμα «να μη στεριώνει το γιοφύρι στη μεσαία την καμάρα», και να πέφτει με το πρώτο ξεκαλούπωμα... Μια χρονιά, δυο χρονιές, ώσπου υποψιάστηκε η γυναίκα του, (από μαστοροχώρι κι'αυτή, ήξερε τα κόλπα των μαστόρων, ή κάποιος καλοθελητής της πρόδωσε το μυστικό). Και τότε η άμοιρη τα μάζεψε και ήρθε τρεχάτη «να

γραφεί. Ήμουν σε μικρή τάξη, ενώ τότε ο Νίκος τελείωνε το Δημοτικό, και είχα δασκάλους και τον Ταμπούρη και τον Μόκκα και τη Μάχη από την Πουρνιά. Βρισκόμουν στην πλατεία εκείνο το απόγευμα, κατευθυνόμενος προς το σχολείο, όταν ο Μόκκας, κρατώντας το ματωμένο μαχαίρι και με ανοιχτό βιαστικό βήμα, περνούσε μπροστά από της Κοτσίνως το σπίτι, χωρίς να ακούει και να σταματάει στις φωνές/κλήσεις του, μετέπειτα δολοφολημένου από Μπληζιανίτες ΕΛΑΣίτες, Γιάννη Πατσιωτού (Ντάφη), που του φώναζε: «Κώστα! Κώστα σταμάτα! Πού πάς;» Κανείς δεν είχε αντιληφθεί τι είχε συμβεί, και μήτε οι χωροφύλακες, που μάλλον κοιμόνταν, κινήθηκαν να τον πιάσουν. Τράβηξε, μέσω Κουσταραίων, προς «Γκουντρουβίλη», φοβούμενος να περάσει από τον κεντρικό δρόμο και το μαγαζί του Χαράλαμπου Πατσιωτού, όπου ίσως θα υπήρχε κόσμος.

Όταν τα παιδιά του σχολείου σκόρπισαν τρομαγμένα, όλοι πάγωσαν μαθαίνοντας την αποτρόπαια εγκληματική του πράξη. Σαν κτύπησε πένθιμα η καμπάνα, στο άψυχο σώμα του, που είχε στηθεί στο ισόγειο δωμάτιο της Αγόρως Κουτρουμπίνα (Σπανέσιως), ως σε λαϊκό προσκύνημα, δεν έμεινε άντρας και γυναίκα του χωριού μας που να μην περάσει και συλλυπηθεί/συμπαρασταθεί στη χαροκαμένη μάνα, που σχεδόν μόνιμα την είχε κοντά του και τον φρόντιζε. Ήταν μια αδυνατούλα αρχοντόβλαχα, απλή και ταπεινή, που το βάρος των γηρατειών δεν είχε ακόμη τσακίσει την αγγελική μορφή της νιότης και το λαμπαδένιο σώμα της.

Την έτρεφε η περηφάνια για το γιό της και ζούσε να τον χαίρεται και να τον καμαρώνει. Τώρα, σκυμμένη στο κερένιο πρόσωπό του, το χάιδευε και οδύρονταν που δεν ξυπνούσε και δεν άνοιγε τα μάτια. Τυλιγμένη με την πλεχτή φαρδιά της εσάρπα με τα μεγάλα κρόσσια, φάνταζε μάνα τραγωδίας. Αργά, προς το βράδι, είχαν φτάσει από τη Φούρκα η γυναίκα του με συγγενείς και ο αδελφός της Γιώργος Σουβλιέρης [Δεν ξέρω αν αυτό ήταν το επίθετό του ή ήταν παρασούκλι, λόγω του πολύ ψηλού αναστήματος. Ήταν άριστος μαραγκός και μαζί με τον Θανάση Κ. Κοτσίνα είχαν φτιάξει πόρτες και παράθυρα της εκκλησίας μας, τα θρανία στο σχολείο μας, κουφώματα σε σπίτια, ως και σεντούκια για τις νύφες. Για την ιστορία και τους δεσμούς που είχε με το χωριό μας, αναφέρω πως το 1960 (αν καλά θυμάμαι) τον σκότωσε σε καφενείο της Καστανιάνης

ένας φανατικός εθνικόφρων Καστανιανίτης, μη ανέχοντάς τον για αριστερό και ΕΔΑίτη].

Το βράδι της δολοφονίας Ταμπούρη από το Μόκκα, που τον ξενυχτούσαν και πολλές γυναίκες του χωριού μας, είχε χιονίσει και η πρόσβαση προς τη Φούρκα γίνονταν πιο δύσκολη. Το πρωί, οι άντρες που θα σήκωναν στους ώμους τους, σε νεκροκρέβατο/φορείο, τον ασκητικό δάσκαλο Ταμπούρη είχαν προμηθευτεί «κλάπες», για να μη βουλιάζουν στο χιόνι και για να ανοίγουν «τορό» σε όσους ακολουθούσαν για να συναλλάσσονται στην εκφορά της σορού.

Όταν χτύπησε πένθιμα η καμπάνα για να τον διαβάσουν και να τον «στηκώσουν» οι παπάδες μας, κατέβηκαν πολλοί στον ύστατο χαιρετισμό και γυναίκες με λίγα αποξηραμένα λουλούδια. Ξεκινώντας η νεκρώσιμη πομπή για τη Φούρκα, ξανάρχισε η καμπάνα να ματώνει τις καρδιές όλων, και όσοι/ες δεν ήταν στο «διάβασμα» είχαν ξεπορτίσει και παραταχθεί στο δρόμο κάνοντας το σταυρό στο πέρασμα της πομπής. Το πένθος ήταν γενικό. Σύσσωμο το χωριό τον συνόδευσε στο «στερνό του αντίο», και όλοι/ες έκλαψαν τον άδικο χαμό του. Είχε υπηρετήσει πολλά χρόνια στο χωριό μας και δεν υπήρχε οικογένεια που τα παιδιά της να μην είχαν μάθει γράμματα απ' αυτόν και να μην τον αγαπούσε.

Πολλά παιδιά ακολούθησαν την πομπή ως την «Αλατσιά», βουβά και παγωμένα από τον πόνο και το κρύο. Ήταν τρομαχτικό και απίστευτο. Ορφανέψαμε από έναν καλό και μεγάλο δάσκαλο, για όλους.

Αστυνόμος τότε ήταν ο Χρονόπουλος Σπύρος, που είχε αντικαταστήσει τον, ως και συγγενή μας, Βλαδίκα, από Τύρναβο ή Λάρισα, και πρόεδρος του χωριού ήταν ο Κώστας Καρανικούλης (Δηλαδής). Λόγω ανέχειας και θανατηφόρου πείνας, σε κάθε χωριό υπήρχαν επιτροπές επισιτισμού, που διαχειρίζονταν τρόφιμα του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού. Στην επιτροπή αυτή στο χωριό μας ήταν: Ο πρόεδρος Κώστας Καρανικούλης, ο παπα-Δημήτρης Καθάριος, ο αστυνόμος Χρονόπουλος, οι δάσκαλοι Ταμπούρης και Μόκκας και ίσως ο Γιάννης Πατσιωτός (Ντάφης). Λέγονταν τότε πως αιτία του μαχαιρώματος του Ταμπούρη ήταν κάποιος καβγάς και διαφωνία μεταξύ τους, σχετικά με το μοίρασμα των τροφίμων, που ποτέ δεν επιβεβαιώθηκε. Ανεξιχνίαστα φέρονται τα κίνητρα και απ' τη δικαστική διερεύνηση των Ιωαννίνων.

παράπονο απαντήσεις λογιών-λογιών, που μας βάζουν στον σωστό «ντορό» της ζωής. Για μας τα πράματα, η φύση, όλα γύρω-γύρω έρχονται κοντά μας σα φίλοι, αλλά καμιά φορά τσακωνόμαστε και φεύγουν σαν εχτροί.

Έπειτα σκεπτόμαστε πιο ψύχραιμα εμείς και τα ξαναπλησιάζουμε, με το μαλακό, γιατί λογαριάζουμε πως η φύση ποτέ δεν έχει άδικο και δε θέλει το κακό του ανθρώπου. Καμιά φορά τα πράγματα χάνονται για πάντα. Φαίνεται πεθαίνουν κι' αυτά... Εκεί που περπατάς ακούς και βλέπεις κάτι να κουνιέται ή αναπνέει. Δεν κιοτεύεις. Δεν έχεις δισταγμό, δεν το γέννησε το μυαλό σου. Αυτό είναι φύση. Από τη μια μεριά είσαι εσύ. Από την άλλη είναι αυτό. Ο αδελφός σου. Και όλα αυτά δεν είναι μόνο στο ξύπνιο σου. Είναι και στον ύπνο σου. Το βλέπεις. Το τακτοποιείς. Του υπόσχεσαι. Το κολακεύεις. Βολεύεσαι μ' αυτά. Κάνεις σχέδια. «Ίτς μη φοβάσαι».

Κάνοντας αυτές τις σκέψεις ο μπάρμπα-Χρήστος, εμένα μου πήγαινε το μυαλό στον άγιο Φραγκίσκο της Ασσίζης και στον πανθεϊσμό. Τώρα που βλέπω τις σημειώσεις μου, δεν είναι μόνο που συγκινούμαι από όσα κάποτε πήρα από τον μάστρο-Χρήστο, αλλά βλέπω και την πυκνή σοφία αυτού του απλού μάστορα. Μια σοφία που διαμόρφωσε όχι από σχολεία και με δασκάλους, αλλά κοντά σ' άλλους μαστόρους μέσ' τη φύση, ακολουθώντας μια ζωή τους νταιφάδες τους, «τσιουλίζοντας κουδαρίτικα».}. Αυτά γράφει ο Λυμπερόπουλος.

Συνοψίζοντας τώρα τα υπό του μάστρο-Χρήστου λεχθέντα συνάγεται το συμπέρασμα, ότι το «πλάνεμα», η αισθησιακή γοητεία που ασκούσε η τσαχπινιάρα χήρα, και η αδυναμία του ερωτομανούς πρωτομάστορα ν' αντισταθεί στα θέλγητρά της, είχαν ως αποτέλεσμα την αργοπορία αποπεράτωσης του γεφυριού, και το χειρότερο τον τραγικό θάνατο της δύσμορης πρωτομαστόρισσας. Κατά την πτώση της, τις οίδε και τις άκουσε τη μακρόσυρτη γοερή κραυγή της, το γούρλωμα των ματιών της και πιθανόν το χάσιμο του λογικού της. Η τάλαινα γυναίκα, συν τον νου, με το κακήν κακώς απάνθρωπο γκρέμισμά της, απώλεσε ανεπιστρεπτί και την ζωή της, εκπνέοντας έντρομη την τελευταία της πνοή, ενδεχομένως πριν το άψυχο κουφάρι της καταποντιστεί σ' αφρισμένα νερά του Άραχθου ποταμού.

Τα διάφορα παραδοσιακά και ιστορικά στοιχεία που κατά καιρούς προέκυψαν αδυνατεί

κανείς να τα επιβεβαιώσει ή να τα απορρίψει. Όπως το νυχτερινό γκρέμισμα από τους ντόπιους, εμποδίζοντας να περάσει το τούρκικο ασκέρι, τη σύλληψη και εκτέλεση του πρωτομάστορα και της γυναικάς του, καθώς και άλλα πιθανά σενάρια. Τείνει, όμως, να γίνει αποδεκτό ότι ένας απλός, αλλά σοφός μάστορας, ο χαρισματικός μαστρο-Χρήστος, με την χειμαρρώδη, διαφωτιστική, κωμικά διανθισμένη διήγησή του εγγίζει την πραγματικότητα, ρίχνοντας φως στο προμελετημένο φονικό «τερτíπι» του ερωτύλου πρωτομάστορα, εξ αιτίας του οποίου δημιουργήθηκε ο θρύλος.

Εν κατακλείδι γεννάται το σημαντικότερο ερώτημα: Μήπως οι απλές, σταράτες κουβέντες της αφήγησης αποκαλύπτουν την αλήθεια και δικαιώνουν τον μάστρο-Χρήστο;

Σεπτέμβρης 2011
Καναδάς

Το φονικό του δασκάλου Ταμπούρη (Συμπληρωματικό κείμενο)

του Γιάννη Κανναβού

Σε προηγούμενο τεύχος είχαμε δημοσιεύει άρθρο του συγχωριανού μας Νικ. Γ. Δημητρούλη, που αναφέρονταν στο τραγικό γεγονός της δολοφονίας του δάσκαλου Ταμπούρη από τη Φούρκα. Γι' αυτό το συμβάν λάβαμε επιστολή του συγχωριανού μας Γιάννη Ηλ. Κανναβού, επιγραφόμενη «Απαραίτητη διόρθωση και συμπληρώσεις για τη δολοφονία του δάσκαλου Ταμπούρη», η οποία έχει ως εξής:

Στο ωραίο και γλαφυρότατο κείμενο του καλού φίλου και χωριανού μας, ξενιτεμένου στον Καναδά, Νικ. Γ. Δημητρούλη, για τον δάσκαλο Ταμπούρη (15ο τεύχος/Δεκ. 2010), για κάποιο λόγο έκανε σοβαρό λάθος, ως προς τον χρόνο του τραγικού συμβάντος.

Ο αλησμόνητος δάσκαλος Αδαμάντιος Ταμπούρης μαχαιρώθηκε και δολοφονήθηκε, από τον συνυπηρετούντα και ομοχώριό του δάσκαλο Κώστα Μόκκα, την 8η Φεβρουαρίου 1943 καί όχι την άνοιξη του 1947, όπως κατά λάθος έχε

Η μολυσματική επιδημία του τύφου κατά το έτος 1935

του Νικολάου Βασ. Φασούλη

Οι παλιότεροι θα θυμούνται ότι στα Γιάννενα τα κρίσιμα χρόνια της μετεμφυλιακής περιόδου δύο γιατροί διακρινόταν για την κοινωνική προσφορά στον δοκιμαζόμενο λαό της Ηπείρου. Πρόκειται για το Νίκο Σκοπούλη (1907-1990) και τον Πέτρο Αποστολίδη (1896-1985), οι οποίοι αν και υπήρξαν φιλάνθρωποι και φιλόφτωχοι λειτουργοί, διώχθηκαν, φυλακίσθηκαν και εξορίσθηκαν για τα πολιτικά τους φρονήματα. Ο γιατρός Πέτρος Αποστολίδης, ο οποίος υπήρξε ο πρώτος δήμαρχος της πόλης Ιωαννίνων ύστερα από τη γερμανική Κατοχή, εκλεγείς στις 25 Δεκεμβρίου 1944 από τα εργατικά και επαγγελματικά σωματεία της πόλης, συνδέεται επαγγελματικά με τη Δροσοπηγή ως γιατρός του δημοσίου με τη μελανότερη χρονιά της νεότερης ιστορίας του χωριού, αυτής του έτους 1935.

Ο Πέτρος Αποστολίδης διορίσθηκε ως γιατρός του δημοσίου στη Γενική Διοίκηση Ηπείρου και ανέλαβε υπηρεσία αρμόδιος στην Επαρχία Κόνιτσας. Γύρισε, όπως αναφέρει στο δεύτερο βιβλίο του «Όσα Θυμάμαι», -ο πρώτος τόμος με τον ίδιο τίτλο της περιόδου 1922-1923- έχει βραβευθεί με το βραβείο ΓΡΑΠΝΙΖΟΝ ΟΥΣΙΑΚόλα τα χωριά της Κόνιτσας, εκτός από αυτά της Λάκας Αώου. Αυτά τα χωριά της Κόνιτσας, συνεχίζει «τα περίφημα Μαστοροχώρια, ήταν συγκεντρωμένα και περιποιημένα. Υπήρχαν και αρκετοί γιατροί (Βούρμπιανη, Πυρσόγιανη και Οξιά). Κρούσματα κληρονομικής σύφιλης ελάχιστα σ' όλη την περιφέρεια. Η δράση μου περιορίζοταν να τους συσταίνω τρόπους υγιεινής και προφύλαξης γενικά. Έπαιρνα την ευκαιρία, όταν τελείωνε η εκκλησία την Κυριακή, τους συγκέντρωνα και τους έλεγα λίγα λόγια κι έμεναν ευχαριστημένοι άνδρες γυναικες. Πολύ επέμενα να καταργήσουν το πατροπαράδοτο σουράϊ -ένα μπουκάλι με στενό και μακρύ λαιμό, γεμάτο ρακί που περνούσε διαδοχικά από στόμα σε στόμα- και να μεταχειρίζονται ποτηράκια. Το 'βρισκαν

Εξορία στη Μακρόνησο (1949). Στη μέση, ο Πέτρος Αποστολίδης, δεξιά ο γιατρός Αντώνης Φλούντζης.

σωστό και ωραίο, μετά τη σύντομη διάλεξη... - «Περάστε, ιατρέ, από το σπίτι να πάρουμε κάτι». Τότε έκανε την εμφάνισή του πάλι το σουράϊ.

-Μα δεν είπαμε, παιδιά, να το πετάξουμε αυτό;

-Έ, ας πιούμε τώρα κι έχουμε καιρό.»

Με παρόμοια νοοτροπία, αντιμετωπίσθηκε ο γιατρός Πέτρος Αποστολίδης στη Δροσοπηγή σε μια περίοδο που στο χωριό είχε πέσει η επιδημία του μολυσματικού τύφου με θύματα πολλά μικρά παιδιά. Στη σελίδα 120 του Β' τόμου περιγράφει: «Στο χωριό Κάντσικο, μόλις πήγα, με κάλεσαν σε άρρωστο, συμπτώματα τύφου. Με καλούν και σ' άλλον, κι αυτός τα ίδια και τρίτος. Ο γιατρός από το γειτονικό χωριό Επταχώρι μου λέει ότι είχε εξετάσει και άλλα επτά οχτώ κρούσματα, όλα στον ίδιο μαχαλά. Ρωτώ από πού παίρνουν νερό και δείχνουν τη βρύση. Εξέτασα και βλέπω ότι το πρωτόγονο σκεπαστό αυλάκι, που έφερνε το νερό από την πηγή στη βρύση, περνούσε στην πλαγιά μια χαραδρίτσας. Τελευταία είχαν χτίσει έναν τοίχο -δέση λέγεται- για να συγκρατάει τα χώματα. Όταν έβρεχε, πλημμύριζε εκεί το νερό κι έμπαινε και σ' αυλάκι του νερού της βρύσης, κουβαλώντας ακαθαρσίες από τις πλαγιές.

Πάντως, αν ήταν κλέψιμο ή κακομοιρασία στα τρόφιμα, όφειλε να βγεί να το καταγγείλει στα καφενεία και θα κέρδιζε τη συμπάθεια του κόσμου. Κατά την ταπεινή μου γνώμη, το συγερό έγκλημα πρέπει να είχε προετοιμαστεί με βαθύτερα αίτια, που μάλλον θα προεκτείνονταν στο χωριό τους, απ' όπου θα είχε προμηθευτεί και το φονικό μαχαίρι, αφού στα μπακάλικα του χωριού μας μόνο «φότσιες» πουλούσαν, που μήτε μπαγιάτικο ψωμί δεν έκοβαν. Σαν να ήταν επαγγελματίας δολοφόνος, ύπουλα κι αστραπιά, με μια μαχαιριά κάρφωσε την καρδιά, χωρίς να προλάβει να αντιδράσει, να βγάλει βόγγο και δάκρυ πόνου. Ακαριαίος ο θάνατος. Σε ένα χωριό φιλήσυχων ανθρώπων το φρικτό έγκλημα είχε συγκλονίσει όλους/ες, και ακόμη αναπάντητα πλανώνται τα ερωτήματα.

Ο Μόκκας έμεινε στο σπίτι της Αυγένως (Σοφίας Κοτολούλη), που στη δεκαετία του 1990 αγόρασε και εκ νέου οικοδόμησε ο Δημήτρης Ι. Ρέβας. Σα δάσκαλος ήταν καλός. Δεν είχε πολλά σουλάτσα στα καφενεία, ιδιαίτερες σχέσεις ή φιλίες με κάποιους, και σα χαρακτήρας δε φανέρωνε να διακατέχονταν από ιδιομορφίες και ένστικτα κακότητας, μίσους και αιμοβορίας. Όπως γράφει και ο Νίκος Δημητρούλης, ταπεινής και φτωχοδαρμένης καταγωγής ήταν, και δεινοπάθησαν σε θυσίες οι γονείς του να τον σπουδάσουν. Μετά το φόνο του Ταμπούρη και διευθυντή του, έφυγε με τα ρούχα που φορούσε και το μαχαίρι. Κανείς δεν έμαθε αν το μετάνιωσε και τον εγκατέλειψεν τύψεις και εφιάλτες, αν ξαναπάτησε στη Φουρκα και αν μπόρεσε να κοιτάξει στα μάτια τα παιδιά του δολοφονημένου Ταμπούρη, που άφησε μικρά και ορφανά.

Κυνηγημένος από τους φόβους του και την οργή μας, έφθασε στη Θεσσαλία και εντάχθηκε στα τμήματα του Ε.Λ.Α.Σ. που συνάντησε εκεί. [Ο Ε.Λ.Α.Σ. στο χωριό μας ήρθε την 1η Μαρτίου 1943 και οι πρώτοι νεολαίοι που κατατάχθηκαν στις γραμμές του ήταν στα τέλη Ιουλίου 1943]. Έμαθα πως ο Μόκκας πολέμησε με ξεχωριστή παλληκαριά τους Ιταλούς και Γερμανούς φασίστες. Μετά τη Βάρκιζα (12 Φλεβάρη 1945) κατέφυγε στο Μπούκλες της τότε Γιουγκοσλαβίας, μαζί με άλλους κατατρεγμένους αγωνιστές. Το 1946 επέστρεψε και ως αξιωματικός του Δ.Σ.Ε. πήρε μέρος σε πολλές μάχες. Τόσο στον Ε.Λ.Α.Σ., όσο και στον Δ.Σ.Ε. δεν έτυχε να τον ανταμώσουν αντάρτες από το χωριό μας. Με την ήπτα του Δ.Σ.Ε. βρέθηκε στην Πολωνία και εργάστηκε

ως δάσκαλος σε παιδικούς σταθμούς ελληνοπαίδων. Δεν έμαθα αν ποτέ λογοδότησε για τη δολοφονία Ταμπούρη, ποιες αφορμές επικαλέστηκε, αν είχε κάποιες συνέπειες, αν είχε αποκτήσει την ιδιότητα του μέλους του Κ.Κ.Ε., για την οποία απαιτούνταν προτερήματα, αρετές, και αυστηρά κριτήρια εξέτασης, ως και ποια ήταν η θέση του μετά τη διάσπαση του Κ.Κ.Ε., με τη 12η ολομέλειά του το 1968. Με τη μεταπολίτευση και τον ελεύθερο επαναπατρισμό επέστρεψε στην πατρίδα και εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη. Ποια τύχη και σταδιοδρομία είχαν τα παιδιά του Ταμπούρη δεν κατόρθωσαν συγκεντρώσω στοιχεία απ' όσους Φουρκιώτες και αν ρώτησα.

Σημειώνω ακόμη πως, μετά τη δολοφονία του Ταμπούρη και τη φυγή του Μόκκα, έκλεισε και το σχολείο μας. Η δασκάλα Μάχη πήγε στο χωριό της, την Πουρνιά, όπου μετά τη συνέλαβαν πολιτοφύλακες του Ε.Λ.Α.Σ. και της έκοψαν τα μαλλιά. Ήταν πράξη πολύ ατιμωτική, σκληρής τιμωρίας και ταπείνωσης για γυναίκα και κοπέλα, δήθεν για σχέσεις της με Ιταλούς και τον αστυνόμο. Πιθανώς να ήταν και συκοφαντίες ή και αντιζηλίες, που αφορούσαν την προσωπική ζωή της και δεν αφορούσαν βλάβη εθνικών συμφερόντων και μυστικών. Ήταν η πρώτη δασκάλα στο χωριό μας και πρωτοδιορισμένη. Νέα, ομορφοκαμωμένη, λυγερή, καλλίγραμμη και εξευρωπαϊσμένη σε ντύσιμο και περιποίηση, έκαιγε καρδιές. Λέγονταν τότε πως μπορεί να αποτέλεσε το «μήλον της έριδος» μεταξύ Ταμπούρη και Μόκκα, που άναψε πεισματικά και εκδικητικά το βλάχικο αίμα τους, για να κηλιδωθεί και το σχολείο μας. Μετά την διαπόμπευσή της απ' την απάνθρωπη και ακατανόητη – κατά τη γνώμη μου – ενέργεια των ανταρτών, πήρε των ομματιών της και για σωτηρία από τα χειρότερα κατέφυγε σε συγγενείς σε πόλη, και κανείς χωριανός της δε μου είπε τι απέγινε.

Τέλος ευχαριστώ από καρδιάς τον αγαπητότατο φίλο Νίκο Γ. Δημητρούλη, που θυμήθηκε και έγραψε τιμητικά για τον πατέρα μου, που άγγιξε και ξύπνησε μνήμες κι ας πόνεσα, που με γύρισε πίσω, στην αποφράδα μέρα της 8ης Φεβρουαρίου 1943, κατά την οποία δολοφονήθηκε ο δάσκαλός μας Ταμπούρης.

Τα δύσκολα χρόνια της κατοχής, 1941 με 1942

του Χρήστου Γεωργίου Κοτολούλη (1927)

Στα χρόνια της κατοχής όλες οι συναλλαγές γίνονταν είδος με είδος.

Πηγαίναμε στο Νομό Καστοριάς και Φλώρινας και εκεί αλλάζαμε το δαδί με σιτάρι και καλαμπόκι. Το δαδί τότε ήταν αυτό που μας έφεγγε το βράδυ, αφού δεν υπήρχε ρεύμα και πετρέλαιο για τις λάμπες.

Ήταν φθινόπωρο του 1941 και αποφασίσαμε με το φίλο μου Βασίλη Σιούτη να πάμε στην περιφέρεια της Καστοριάς να κάνουμε ανταλλαγή προϊόντων. Έλα όμως που δεν είχαμε τόσο δαδί που χρειάζονταν και αποφάσισαν οι γονείς μας να πάμε στο βουνό για να βγάλουμε. Ξεκινήσαμε την άλλη μέρα όλοι μαζί και πήγαμε στη θέση Βερό για να βρούμε πεύκο που να έχει δαδί. Ψάχνεις εδώ – ψάχνεις εκεί δεν βρήκαμε τίποτα. Επήγαμε τότε στη Φλιάμα και βρήκαμε ένα μεγάλο πεύκο, πολύ καλό γι' αυτή τη δουλειά. Το πάχος του ήταν περίπου ένα μέτρο. Βγάλαμε μεγάλη ποσότητα από δαδί. Τότε δεν χρειαζόταν ούτε άδεια από το δασαρχείο, ούτε τίποτα. Έκοβες ότι ήθελες.

Την άλλη μέρα ξεκινήσαμε με τον Βασίλη για Καστοριά. Αυτός είχε δύο ζώα, ένα μουλάρι και μία φοράδα (άλογο) κι εμείς είχαμε ένα μουλάρι. Φορτώσαμε στα ζώα το δαδί και τα τρόφιμα που μας χρειάζονταν για το ταξίδι. Την πρώτη μέρα κοιμηθήκαμε στην Σλάτνα, σημερινή Χρυσή και την άλλη μέρα πρωί-πρωί ξεκινήσαμε για Χρούπστια (Άργος). Εκεί γίνονταν παζάρι (λαϊκή). Κόσμος πολύς, ξεφορτώσαμε τα ζώα και βγάζουμε το δαδί. Το αλλάζουμε με σιτάρι και καλαμπόκι. Μία οκά δαδί προς μία οκά σιτάρι, το ίδιο και για το καλαμπόκι. Ο Βασίλης είχε και άλλα πράγματα μαζί του, όπως λάδι, πιπέρι κόκκινο. Μόλις τελειώσαμε είχε πάει απόγευμα και ξεκινάμε να φύγουμε. Περάσαμε από ένα χωριό Μελάνθιο. Από εκεί πήραμε την ανηφόρα για τη Γκουρούσια, το πιο μεγάλο βουνό που ήταν γεμάτο χιόνι.

Εμείς όμως δεν είχαμε φάει καθόλου, ούτε και στα ζώα είχαμε δώσει να φάνε κριθάρι. Καθίσαμε σ' ένα μέρος για να φάμε. Τα ζώα έτρωγαν όπως ήταν φορτωμένα. Άρχισε να χιονίζει. Ο Βασίλης μου λέει πως πρέπει να φύγουμε γιατί δεν θα μπορέσουμε να περάσουμε το βουνό. Φεύγουμε αμέσως, όμως τελικά μας βρήκε η νύχτα φτάνοντας στο βουνό. Χιόνιζε πολύ και κάτω ήταν παγωμένο το χιόνι και γλιστρούσε. Τα ζώα γλιστρούσαν στην κατηφόρα, γιατί είχε πάγο, έτσι τα πιάναμε από την ουρά για να μην πέσουν.

Ο Βασίλης στραμπούλησε το πόδι του. Ήταν νύχτα και δεν ξέραμε τι να κάνουμε. Συνεχίσαμε το δρόμο μας και μόλις κατεβήκαμε πιο χαμηλά, βρήκαμε κάτι καλύβες, από αυτές που φύλαγαν τα πρόβατα και τα γίδια, και μια άλλη για τους ανθρώπους, με τζάκι. Ξεφορτώσαμε, βάλαμε και τα ζώα μέσα, ανάψαμε και φωτιά και ήταν μια χαρά. Όμως το πόδι του Βασίλη τον πονούσε και φώναζε όλη τη νύχτα. Αυτός φώναζε κι εγώ έκλαιγα.

Ξημέρωσε και σηκωθήκαμε. Βλέπουμε έξω χιόνι περίπου 20 πόντους και το πόδι του Βασίλη πρησμένο και δεν μπορούσε να περπατήσει. Τι να κάνουμε; Αποφασίσαμε να βάλουμε περισσότερο βάρος στα δύο ζώα και στο άλογο να ανέβει ο Βασίλης. Έτσι κι έγινε. Φτάσαμε στη Σλάτνα (Χρυσή) και αφήσαμε όλο το φορτίο εκεί. Φύγαμε για το χωριό με 20-30 πόντους χιόνι.

Έτσι τελείωσε η περιπέτειά μου με το φίλο μου Βασίλη.

Μετά από καιρό, σχεδόν είχε πιάσει η άνοιξη, είχαν φύγει τα χιόνια, μιλάμε για το έτος 1942. Αποφασίσαμε με το γαμπρό μου, Στέργιο Μακρή, να πάμε να αλλάξουμε δαδί με πατάτες. Πήγαιναν κι άλλοι χωριανοί.

Φορτώνουμε τα ζώα με δαδί και ξεκινάμε πολύ πρωί από το χωριό. Το βράδυ φτάσαμε στο Μαύροβο απέναντι από την Καστοριά. Μείναμε εκεί το βράδυ και την άλλη μέρα πήγαμε στο χωριό Προκοπάνα, που ήταν σε ύψωμα και έβγαζε πολύ πατάτα. Εκεί μιλούσαν βουλγάρικα, οι γριές δεν ήξεραν καθόλου ελληνικά. Άλλαξαμε σε καλή τιμή, φορτώσαμε τα ζώα με πατάτες και γυρίσαμε το βράδυ στο Μαύροβο. Την άλλη μέρα φύγαμε για το χωριό.

Άλλη μια φορά πήγαμε με τον πατέρα μου στα χωριά της Φλώρινας. Έμαθε ο πατέρας μου

Είπα στον Πρόεδρο να τους πείσει να μην παίρνουν νερό απ' αυτή τη βρύση, αδύνατο. «Κι οι προπαπούδες μας έπιναν απ' αυτή και δεν πάθαιναν τίποτε, οι αρρώστιες έρχονται απότο Θεό». Αγύριστα κεφάλια. Τότε λέω στον Πρόεδρο, με ευθύνη μου, και σπάσαμε τη βρύση. Τηλεφώνησα αμέσως στη Γενική Διοίκηση, έστειλαν εμβόλια για όλο το χωριό. Όμως δύο από κείνους που είχαν προσβληθεί πέθαιναν μετά από λίγες μέρες.»

Ο αείμνηστος γιατρός Πέτρος Αποστολίδης δεν αναφέρει εάν οι προσβληθέντες από τον τύφο ήταν παιδιά, ούτε το έτος επίσκεψής του στο Κάντσικο. Άλλωστε, τα απομνημονεύματα του γράφτηκαν και κυκλοφόρησαν το έτος 1983, όταν ο ίδιος ήταν σε μεγάλη ηλικία και κατέγραψε ό,τι θυμόταν, ύστερα από την παρότρυνση του γιού του, του γνωστού βιολονίστα και μαέστρου Τάτση Αποστολίδη (1928-2009) με διεθνείς διακρίσεις, δ/ντή Συμφωνικής ορχήστρας ΕΡΤ και της Κρατικής ορχήστρας Αθηνών, βραβευμένο με το Ελληνικό Βραβείο Μουσικής το έτος 2006.

Το γεγονός αυτό συμπεραίνεται από τις γραπτές μαρτυρίες που μας άφησε ο ίδιος σε συνδυασμό με το αρχείο της πρώην Κοινότητας Δροσοπηγής. Ο Πέτρος Αποστολίδης αναφέρει ότι χρονολογικά υπηρέτησε στην Επαρχία Κόνιτσας την εποχή της Γενικής Διοίκησης Ηπείρου, δηλαδή την περίοδο 1931 με 1936. Από το αρχείο της πρώην Κοινότητας προκύπτει ότι τα κρούσματα των θανάτων που έπληξαν τη Δροσοπηγή ήταν το έτος 1935, τα οποία καταγράφονται στον πίνακα που ακολουθεί. Αυτή τη χρονιά στη Δροσοπηγή πέθαναν 48 άτομα και μεταξύ αυτών ήταν 35 παιδιά. Τον επόμενο χρόνο είχαμε 15 θανάτους και το μεθεπόμενο 12 θανάτους.

α/α Επώνυμο	Όνομα	Πατρώνυμο	Ηλικία
1 Γαζώνα	Βεργινάδα	Χρήστος	16 μηνών
2 Γεράκου	Πελαγία	Γεώργιος	11 μηνών
3 Γεράκου	Δημητρούλα	Νικόλαος	1 έτους
4 Ζώτου	Μαρία	Βασιλειος	3 μηνών
5 Ζώτου	Άρτεμις	Ιωάννης	11 μηνών
6 Καθάριος	Ανδρέας	Χρήστος	1 έτους
7 Καπλάνης	Δημήτριος	Γεώργιος	4 ετών
8 Καρανικούλης	Βασιλειος		3 ετών
9 Καρράς	Βασιλειος	Γεώργιος	27 ημερών
10 Καρράς	Δημήτριος	Αθανάσιος	6 ετών
11 Κοτολούλη	Δημητρούλα	Νικόλαος	6 ετών
12 Κοτολούλη	Κων/να	Γεώργιος	2 ετών

13 Κοτολούλη	Κυράτσω	Γεώργιος	10 μηνών
14 Κοτολούλης	Άγγελος	Νικόλαος	1 έτους
15 Κοτολούλης	Βασίλειος	Νικόλαος	9 μηνών
16 Κοτολούλης	Στέφανος	Νικόλαος	2 ετών
17 Κοτσίνα	Όλγα	Στέργιος	14 ημερών
18 Κοτσίνα	Βεργινάδα	Στέργιος	3 ετών
19 Κοτσίνας	Δημήτριος	Θωμάς	7 μηνών
20 Κουτρουμπίνας	Δημήτριος	Στέργιος	4 ετών
21 Μπλατσίνα	Ευθυμία	Γεώργιος	3 ετών
22 Ντακουβάνος	Κώστας	Δημήτριος	1 έτους
23 Παπαδημητρίου	Ιφιγένεια	Δημήτριος	11 μηνών
24 Παπαδημητρίου-	Καθάριου	Μορφούλα	9 ετών
25 Παπαστεργίου	Ηλίας	Νικόλαος	3 ετών
26 Παπαστεργίου	Μιχαήλ	Νικόλαος	10 μηνών
27 Παπαστεργίου	Στέργιος	Νικόλαος	8 ετών
28 Ρέββας	Ευθύμιος	Ιωάννης	2 μηνών
29 Σίμου	Γιαννούλα	Ιωάννης	11 μηνών
30 Σιούτη	Ελένη	Γεώργιος	9 μηνών
31 Σιούτη	Ανδρομάχη	Γεώργιος	4 ετών
32 Σπέλλα	Βεργινάδα	Σταύρος	3 ετών
33 Σπέλλας	Αθανάσιος	Ηλίας	3 ετών
34 Τζίμος	Κων/νος	Θωμάς	2 ετών
35 Τσιλογιάννη	Βαΐα	Κωνσταντίνος	10 ετών

Σημαντική ίσως να είναι και η παρατήρηση ότι οι τραγικοί γονείς Παπαστεργίου έχασαν εκείνη τη χρονιά τρία αγόρια με αποτέλεσμα, ύστερα το θάνατο και του ίδιων, το επώνυμο Παπαστεργίου να ξεκληριστεί (χαθεί) από το χωριό.

Έτσι, οι σκληρές συνθήκες της αγροτικής ζωής, η έλλειψη της βασικής κοινωνικής προνοιας της τότε Πολιτείας, η αμάθεια και έλλειψη στοιχειωδών κανόνων υγιεινής, αλλά και η προκατάληψη συνέβαλλαν στο θάνατο ενός μεγάλου αριθμού παιδιών, τα οποία άλλωστε ήταν η πιο ευάλωτη ομάδα.

Αν και το παραπάνω γεγονός είναι δυσάρεστο, θεώρησα υποχρέωσή μου απέναντι στη μνήμη των αθώων ψυχών τους και τους φιλόξενους κατοίκους του χωριού, οι οποίοι καλοσυνάτα με στήριξαν όσο εργάσθηκα ως υπάλληλος της πρώην Κοινότητας Δροσοπηγής (1984-1998), να το δημοσιεύσω στην έγκριτη και καταξιωμένη περιοδική έκδοση της Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών «Τα Καντσιώτικα», ώστε να καταγραφεί ως ιστορικό γεγονός.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία.
fasoulisn@ath.forthnet.gr

σχον και συνετέλεσαν κατά πολύ εις τον Μακεδονικόν αγώνα, δια τούτο εχθρικός πους δεν ετόλμα να πλησιάσει τα όρη εκείνα, τα οποία ενέπνεον τον τρόμον εις πάντα. Και πολλάκις εκακοποιήθησαν οι ακραιφνείς ούτοι Έλληνες και εβασανίσθησαν υπό των τουρκικών αρχών, διότι εχρησίμευον ως «γιατάκια», ήτοι φωλεά, των ανταρτικών σωμάτων και διότι υπέθαλπον αυτά, αλλά και πολλάκις ούτοι εις διαφόρους συμπλοκάς μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων συμμετέσχον εις επίμετρον κατά των εχθρών του Ελληνισμού και έτεροι, εγκαταλίποντες τας οικίας των, ησπάσθησαν το μάνλιχερ και διέπρεψαν και εδόξασαν αυτό. [.....].

Τα πέντε ταύτα χωρία και δια την μέχρι τούδε δράσιν των και δια την απαράμιλλον ανδρείαν και αυτοθυσίαν, ην ἔδειξαν κατά τον παρόντα πόλεμον, δικαίως δύνανται να παραβληθώσι προς τα του Σουλίου. Και οι άνδρες αυτών, παρόμοιοι κατά την εξωτερικήν περιβολήν και την ψυχικήν των ορμήν, δικαίως παραβάλλονται με τους Σουλιώτες. Ούτω η Ἡπείρος και κατά τον παρόντα πόλεμον εδημιούργησεν και ανέδειξεν εκ νέου ένα Νέο Σούλι εις τας Β. Ηπειρωτικάς ακτάς, η δε επαρχία Κονίτσης δεν ἔχει παρά να σεμνύνεται δια τα τόσον περικλεή χωρία της.

Οι κάτοικοι των χωρίων τούτων, ορεσίβιοι, με το απλούν φόρεμα, την κάππαν και την φουστανέλλαν των, ανέρχονται εις 4.000 περίπου. Και οι μεν Κερασοβίται, Ζερματινοί και Καντσιώται ομιλούσι μόνον την ελληνικήν, οι δε Φουρκιώται και Σαμαρινιώται πλην ταύτης και την κουτσοβλαχικήν.

Ζώσι δε οι μεν Φουρκιώται εκ της εγχωρίου, ως είπομεν, βιομηχανίας των εριούχων υφασμάτων και του εμπορίου. Πλείστοι δε εξ αυτών ήρξαντο να μεταναστεύωσι ιδίως εις Αμερικήν και άλλας χώρας. Οι δε Σαμαρινιώται είναι άριστοι οπλοποιοί και μαχαιροποιοί, αι δε γυναικες καταγίνονται εις την υφαντουργίαν ταπήτων (τες γνωστές βλάχικες κουβέρτες). Οι δε Κερασοβίται ζώσιν εκ του πλουτοπαραγωγικού δάσους, εξάγοντες οικοδομικήν ξυλείαν άφθονον, την οποίαν μεταφέρωσι δια ζώων εις τα περίχωρα, και ούτω πορίζονται τα προς το ζην. Και ενταύθα όμως ήρξαντο μεταναστεύοντες εις Αίγυπτον και Αμερικήν οι πλείστοι εξ αυτών, αφ' ότου ο βίος κατέστη αβίωτος εκεί επάνω. Οι δε Καντσιώται και Ζερματινοί είναι ως επί το πλείστον τεχνίται και έμποροι, μεταναστεύοντες εις την ξένην και ιδίως εις Αμερικήν.

Τα χωρία ταύτα διοικητικώς και εκκλησιαστικώς υπάγονται εις την υποδιοίκησιν Κονίτσης, πλην της Σαμαρίνης υπαγομένης εις την των Γρεβενών. Είναι δε εκτισμένα εις τους πρόποδας της οροσειράς του γηραιού Σμόλικα. Διατηρούσιν ελληνικά σχολεία και παρθεναγγεία, περιλαμβάνοντα περί τους 200 μαθητάς και μαθητρίας. Εσχάτως είχε συσταθή υπό της ρουμανικής προπαγάνδας και Ρωμουνική Σχολή εις Φούρκαν, της οποίας ο διδάσκαλος εξεδιώχθη κακώς έχων υπό των βλαχοφώνων μεν, αλλά μέχρι μυελού οστέων Ελλήνων κατοίκων.

Τοιαύτα εισί εν σμικρογραφίᾳ τα χωρία του Νέου τούτου Σουλίου της Β. Ηπείρου, τα οποία η απληστία της ιταλικής κυβερνήσεως θέλει να συμπεριλάβη εις το εμβρυώδες Αλβανικόν κράτος και τα οποία πρώτα εν τοιαύτη περιπτώσει θα αναλάβωσι τον περί των όλων αγώνα.

Αθήνα 15-10-2011

Αγαπητή Συντακτική Ομάδα του Βασίλη Τσιαλιαμάνη

Διάβασα στο τεύχος του Αυγούστου 2011 το ωραίο κείμενο του Θωμά Β. Ζιώγα για το «Νοελληνικό Λαογραφικό Μουσείο στο Κεφαλοχώρι» του Τάκη Φασούλη. Επισκέφθηκα δύο φορές το μοναδικό όχι μόνο στην περιοχή μας αλλά στην Ελλάδα Μουσείο και εκεί γνώρισα την δεύτερη φορά τον Θωμά Β. Ζιώγα. Χάρις στην πρωτοβουλία του «σαλού» Τάκη Φασούλη, που ξεσπιτώθηκε ο ίδιος για να φιλοξενήσει την «παλιατζούρα» στο σπίτι του, βρήκε στέγη η ιστορία μας. Η ιδιαιτερότητα του Μουσείου, είναι η αναφορά του στον φοβερό κεφάλαιο του εμφυλίου πολέμου. Στόχος του, με την έκθεση των σύνεργων της αιματοχυσίας και με την πλούσια σχετική βιβλιοθήκη, να μην ξαναγίνει τέτοιο κακό. Η γωνιά αυτή του Μουσείου είναι και Μουσείο Εθνικής Συμφιλίωσης. Το κακό δεν ξορκίζεται με το θάψιμό του, με την βουβαμάρα, αλλά με την έρευνά του, με την μελέτη του. Σίγουρα η δαπανηρή σε πόνο, έγνοια, χρήμα και χρόνο για τον ίδιο τον Τάκη Φασούλη πετυχημένη προσπάθειά του με την ίδρυση και λειτουργία του Μουσείου δεν έτυχε της πρέπουσας ζεστασιάς ούτε

ότι εκεί αλλάζανε σε καλή τιμή το λάδι και το αλάτι με σιτάρι. Το λάδι το αλλάζανε με 8 έως 10 οκάδες σιτάρι και το αλάτι με 4 έως 5 οκάδες σιτάρι. Το λάδι και το αλάτι το φέρναμε από το Τσάμικο που δουλεύαμε σαν μαστόροι.

Παίρνουμε το μουλάρι και ξεκινάμε από το χωριό πολύ πρωί. Φτάνουμε το βράδυ στο Νεστόριο και μείναμε εκεί. Την άλλη μέρα ξεκινάμε για τα χωριά της Φλώρινας. Περνάμε όλο τον κάμπο της Καστοριάς και της Χρούπστιας και περνάμε από ένα χωριό που το έλεγαν Σμίξη. Ήταν ένα ύψωμα και από πίσω ήταν η λίμνη Πρέσπα. Βαδίσαμε άκρη-άκρη της λίμνης και φτάσαμε σε ένα χωριό που το έλεγαν Μικρολίμνη. Εκεί ορισμένα σπίτια ήταν μέσα στη λίμνη. Με άφησε ο πατέρας μου σε ένα μέρος και εκείνος γύρισε στο χωριό για να αλλάξει το λάδι και το αλάτι με σιτάρι. Το άλλαξε σε καλή τιμή, δε θυμάμαι πόσο.

Το φορτίο ήταν βαρύ και δεν το σήκωνε όλο το μουλάρι. Το υπόλοιπο το φορτώθηκα εγώ, περίπου 25 με 30 οκάδες. Μείναμε εκεί το βράδυ, στο σχολείο του χωριού και την άλλη μέρα ξεκινήσαμε για την επιστροφή στο χωριό μας. Δεν πήγαμε από τον δρόμο που είχαμε έρθει, γιατί ήταν πιο μακριά. Πήγαμε από το χωριό Κρυσταλοπηγή, που ήταν κοντά στα σύνορα με την Αλβανία. Από εκεί περάσαμε από το χωριό Νεροπηγή και εκεί είδα που έβγαινε νερό από το ιερό της εκκλησίας. Ήπια νερό με την ψυχή μου. Μετά περάσαμε ένα ποταμάκι με νερό μέχρι το γόνατο. Αυτό ερχόταν από την εκκλησία. Από εκεί πιάσαμε τον κάμπο και την Μεσοποταμία. Φτάσαμε στο Νεστόριο και μείναμε εκεί για το βράδυ. Την άλλη μέρα φύγαμε για το χωριό.

Έτσι έγιναν όλα αυτά, πολλοί δεν θα τα πιστέψουν. Άλλα απίστευτα, άλλα αληθινά, χωρίς κανένα ψέμα.

Μάρτιος 2011

Το Κάντσικο το 1913 και ενωρίτερα

(Επιμέλεια: Χαρίλαου Γ. Γκούτου)

{Στο «Ηπειρωτικόν Ημερολόγιον η Νέα Ελλάς 1914», το οποίο εκδόθηκε στην Αθήνα το 1913, περιέχεται άρθρο που φέρει τον τίτλο «Το νέο Σούλι» (σελ. 135-139). Το άρθρο εξιστορεί και εξυμνεί τους αγώνες του Κάντσικου και 4 γειτονικών του χωριών για την απαλλαγή τους από την τουρκοκρατία κατά το έτος 1913 και ενωρίτερα. Έχει γραφεί από τον εκδότη του συλλογικού τούτου βιβλίου, τον Βασίλειο Τζαλόπουλο, ο οποίος καταγόταν από το Μοναστήρι (Μποτσιφάρι) της Μόλιστας, ήταν δε τότε φοιτητής της ιατρικής και κατέγραφε σύγχρονα περιστατικά και άλλες πληροφορίες για την επαρχία μας. Τα αποσπάσματα του άρθρου που αναδημοσιεύονται παρακάτω πλουτίζουν τις ιστορικές γνώσεις μας για το Κάντσικο και την γύρω περιοχή.}

Κάτω από τας κορυφάς του Σμόλικα, στα σύνορα της Μακεδονίας κρυμμένα, αφανή, απροστάτευτα μέχρι τούδε, ευρίσκοντο τα ηρωικά χωριά της Ηπείρου Κεράσοβο, Ζέρμα, Κάντσικον, Φούρκα και Σαμαρίνα. Τα χωρία ταύτα, κείμενα ΒΑ της Κονίτσης, πολλαχώς και ποικιλοτρόπως έδρασαν και κατά τους σκληρούς της δουλείας χρόνους, χρησιμεύσαντα ως το μόνον κρυσφύγετον των ελληνικών ανταρτικών σωμάτων, εις τα οποία και πολλοί εξ αυτών προσεκολλώντο και ηρωικώς αντεπεξήρχοντο κατά των τουρκαλβανικών συμμοριών και άλλων ληστών, ούτως ώστε απέβησαν το φόβητρον των κακοποιών στοιχείων κατά την εποχήν εκείνην, καθ' ήν τα λοιπά της επαρχίας μέρη ελυμαίνοντο υπ' εκείνων.

Είναι γνωστή εις ημάς η εθνική δράσις των Καντσιωτών και Ζερματινών, χρησιμευσάντων ως ο κύριος μοχλός των εις τα απρόσιτα βουνά του Σμόλικα μεταβαινόντων ανταρτικών σωμάτων, άτινα εκκαθάριζον τον τόπον από της φοβεράς εκείνης μάστιγος των Τουρκαλβανών και Ρουμανιζόντων. Και εν γένει η Ζέρμα και το Κάντσικον ανέκαθεν, από της εμφανίσεως της ανταρσίας εις τα Μακεδονικά όρη, συμμετέ-

έργο τέχνης λεπτοκαμωμένο, ανέγγιχτο από κουρνιαχτούς, πεντακάθαρο. Άλλος προτιμούσε φύλλα οξιάς, εκείνα τα λυγερά κλωνάρια και τα φύλλα όλο μετάξι, ευγένεια και χάδι απαλό.

Έστερα έστρωνες απάνω τις βελέντζες κι όλα ήταν έτοιμα για τη φιλοξενία με την υπόσχεση για έναν ύπνο, ανάλαφρο, αρμονικό σαν πέταγμα αετού.

Όλοι μαζί βοηθούσαμε στο άναμμα της φωτιάς. Χορευτικές οι γλώσσες της φλόγας, γλυκιά μυρωδιά από ξερά ξύλα της οξιάς. Στο αντιφέγγισμα μεγάλωνε ο ίσκιος και το μπόι μας, ύστερα έρχονταν η πολυπόθητη ξάπλα. Ανάσκελα μετράς το ύψος του ουρανού, νόμιζες πως ήταν τόσο χαμηλά που αν άπλωνες το χέρι θα μάζευες πολλές χούφτες αστέρια, σαν ασημένια νομίσματα.

Εκείνο το αγνάντεμα του ουράνιου θόλου, κεντημένο και απέραντο, με τους κομήτες να φεύγουν και να χάνονται σαν λευκή ουρά γεμάτη αναπάντητα ερωτήματα κι απορίες. Έραγε που να κατοικεί ο Θεός... Πάνω απ' αυτό το σκέπασμα που βλέπαμε; Κι αφού η γη είναι στρογγυλή και γυρίζει, εμείς γιατί δεν το καταλαβαίνουμε;

Μικρές φωτιές σαν καντήλια φαίνονταν στην άλλη μεριά του βουνού, εκεί που ήταν τα σπαρμένα χωράφια και οι θεριστές. Δεν έπεφταν έξω οι προβλέψεις μας για το ποιος ήταν σε κείνη τη φωτιά και ποιος στην άλλη. Είμασταν τόσο γνωστοί άνθρωποι και τοποθεσίες και τόσο προσεκτικοί στο φανέρωμα των αισθημάτων μας, ιδιαίτερα όταν σε κείνες τις φωτιές θα υπήρχαν σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μας κορίτσια που θεοποιούσε η εφηβική μας εσωτερική φλόγα, τα «αγγίδια» στη γλώσσα των μαστόρων, κινούμενα οράματα με της ζωής το χρώμα.

Απέναντι στην άλλη μεριά του Σαραντάπορου υψώνονταν οι Αρένες και οι όγκοι των βουνών του Γράμμου. Αν και είχε τελειώσει ο πόλεμος, η νύχτα έφερνε κοντά μας τη σκιά του. Νομίζαμε πως ακούγαμε ριπές απ' το φονικό ουρλιαχτό των πολυβόλων, ύστερα βιαστικές κραυγές σκοτωμένων. Κάποιος έλεγε πως πίσω εκεί στο πυκνό δάσος της «Λιανούρας», καθώς έκοβε ξύλα γλίστρησε πάνω στα ξερά φύλλα και μέσα απ' το μαύρο χώμα ξεθαψε ένα κεφάλι γυναίκας με μαύρα πυκνά μαλλιά. Θυμόμασταν κι επαναλαμβάναμε διηγήσεις

των μεγάλων που έμοιαζαν απίστευτες για εμάς, να όπως εκείνη η ιστορία με τον λοχαγό των ανταρτών που αν και σκληρόκαρδος πολεμιστής, αιμοβόρος, κακομεγαλωμένος κι άσχημος λύγισε η καρδιά του μπροστά στην ομορφιά ενός κοριτσιού είκοσι χρόνων που ήρθε εθελοντικά να γίνει αντάρτισσα. Εκείνος την έδιωξε λέγοντας μέσα του αναταρραγμένος 'τέτοιος άγγελος δεν αξίζει να πάει χαμένος από σφαίρα' «Δεν ταιριάζεις εσύ για εδώ» της είπε. Εκείνη έβαλε τα κλάματα «μα γιατί»; ρώτησε «Να μη ρωτάς πολλά, σε διατάζω και μην τολμήσεις να ξανάρθεις. Σε χρειάζονται τα μάτια του κόσμου».

Έστερα από δύο μήνες ο λοχαγός σκοτώθηκε στη μάχη του Κλέφτη.

Ήταν εκείνη η εποχή που όλα μπροστά στα μάτια μας έμοιαζαν θαμπό γυαλί και όλα τα έβλεπες με μια μοναδική ισοπεδωτική αλήθεια. Ακόμα δεν είχαμε δει κινηματογράφο και σκηνοθετημένες συμπεριφορές. Δεν είχαμε γνωρίσει στους γραβατωμένους ανθρώπους των πόλεων, τους πολιτικούς, τους επιστήμονες και τις απίθανες μικροπρέπειες και τη ρευστή ηθική που τους διακατέχει.

Φανταζόμασταν τους πλούσιους τόσο καλούς όσο τους δικούς μας ευεργέτες. Αγνοούσαμε την αξία των απλών ανθρώπων του τόπου μας, τα έργα τους, την αλήθεια τους, που δεν είχαν καμμιά σχέση με το εμπόριο και την πλεονεξία.

Πιστεύαμε πως κάπου αλλού μακριά είναι οι τέλειοι άνθρωποι. Μες στη νυχτερινή κουβέντα έρχονταν πολλά, αραδιάζονταν εικόνες, άνθρωποι, ζώα, ήχοι, μουσική, αντιπαλότητες και ατελείωτα ερωτήματα για τη ζωή και για το τι μας περιμένει.

Τις νύχτες οι συλλογισμοί έχουν κάτι απ' τη σκοτεινιά της...

Η φωτιά σιγά σιγά αργόσβηνε, ερχόταν η σιωπή, τα μάτια έκλειναν κι ο ύπνος γινόταν μικρός θάνατος με ζωντανά μπερδεμένα όνειρα.

Μες στην απόλυτη ησυχία, εκείνη που δίνει ρόλο και ήχο να φανούν το ψιθύρισμα του δάσους, οι μικροί θόρυβοι απ' τα μυρμήγκια, το σύρσιμο των πουλιών, το φύσημα στα ξερά φύλλα της οξιάς, απροσδόκητα εμφανιζόταν ένας βλάχος. Ήταν η ώρα της νυχτερινής βοσκής που λέγεται σκάρος. Λίγο πιο πέρα οι τετράποδες αθωότητες απολάμβαναν το λαχταριστό μεσονύκτιο δείπνο, κάτω απ' το

στο χωριό του, ούτε στην επαρχία μας. Ένα διαφορετικής φύσης, βέβαια, Μουσείο στο χωριό Ελληνικό Ιωαννίνων του γλύπτη Θόδωρου Παπαγιάννη που φιλοξενεί τα γλυπτά του, αγκαλιάσθηκε από τους «μορφωμένους» του χωριού και της περιοχής και σήμερα αποτελεί αξιοζήλευτο μορφωτικό, πολιτιστικό, καλλιτεχνικό, συνεδριακό, τουριστικό πόλο των Κατσανοχωρίων. Το ενδιαφέρον των πολλών εκεί για το Μουσείο «τους» εκφράζεται μέσα από το Σωματείο με το όνομα «Φίλοι του Μουσείου Θόδωρου Παπαγιάννη». Ρίχνω λοιπόν την ιδέα με πρωτοβουλία του περιοδικού σας να ιδρύσουμε Σωματείο «Φίλοι του Μουσείου Τάκη Φασούλη» για να διευρυνθεί και συνεχισθεί ο ρόλος του Μουσείου του σπουδαίου Τάκη Φασούλη.

Όσον αφορά τον εμφύλιο πόλεμο, που και άλλα κείμενα του περιοδικού σας αναφέρονται αφού σημάδεψε κατ' εξοχήν τον τόπο μας, πεδίο της αδελφοκτόνας σύρραξης, αλλά και την Ελλάδα και ολόκληρο τον κόσμο καθ' όσο ήταν η πρώτη θερμή πράξη του ψυχρού πολέμου, μπορούσε οργανωμένα να μελετηθεί σε (νέο) χώρο και στα πλαίσια του σκοπού του Μουσείου. Είναι επίκαιρος ο θόρυβος για πολυλειτουργικό κτίριο στον Γράμμο στην περιοχή Καστοριάς που κτίζεται με δαπάνη του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων σε χώρο που προορίζεται να γίνει και να ονομασθεί «Πάρκο Εθνικής Συμφιλίωσης». Ένα «ώριμο» Σωματείο μπορεί να εξασφαλίσει ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους για την επίτευξη του σκοπού του.

Σας κοινοποιώ δύο κείμενα που δημοσίευσα στο «αδελφό» περιοδικό ΚΟΝΙΤΣΑ που έχουν σχέση με το παραπάνω θέμα που θίγω.

Ιωάννινα, 18-10-2011
e-mail: tsial-b@otenet.gr

Νύχτες καλοκαιριού στα βουνά του Χρήστου Τσιγκούλη

Σαν παλιά παραμύθια έρχονται οι τοποθεσίες που λαχτάρησε η ψυχή αλλά δεν μπορεί το σώμα να ξαναβρεθεί όπως τότε στα εφηβικά μας χρόνια. Τότε που στους κορμούς της οξιάς, πάνω στη γυαλιστερή τους φλούδα χαράζαμε τα αρχικά γράμματα των ονομάτων μας σαν κρυφή επιθυμία αιωνιότητας.

Ήταν έθιμο ή ανάγκη τα καλοκαιρινά βράδια, μετά την ολοήμερη δουλειά πάνω κάτω, κουβαλώντας δεμάτια απ' τα θερισμένα χωράφια να ανεβάζουμε τα κανταριασμένα ζώα στο βουνό να ξεκουραστούν και να χορτάσουν πλούσια δροσερή βοσκή. Μικρές φάλαγγες ανέβαιναν κάθε δειλινό με προορισμό τις τοποθεσίες με τα δικά τους παράξενα ονοματεπώνυμα «Τρανά Σιάδια», «Μπάρα», «Χαλκιά», κ.λ.π.

Υστερά από το Γολγοθά της κουραστικής μέρας, δυο τρία δρομολόγια απ' τα χωράφια στην αχυρώνα και ξανά απ' την αρχή, τα μέρη που κάναμε τα νυχτέρια ήταν λαχτάρα και όνειρο, τροφή για την απόλυτη ελευθερία μας. Τόποι που δεν σου έκανε καρδιά να ξεκολλήσεις κάθε πρωί που έπρεπε η αναθεματισμένη ανάγκη να μας ξαναφορέσει τα βάσανα της δουλειάς, την κούραση, τον ιδρώτα, τα φθαρμένα παπούτσια, τα αναθέματα και τα νεύρα στις αναποδιές.

Εκείνη η ανάβαση στα καταπράσινα λιβάδια του καντσιώτικου βουνού ήταν σαν πλησίασμα στον παράδεισο. Χάιδευες το ζώο πριν το ξεσαμαρώσεις, σε ευχαριστούσε εκείνο με τη ζεστή του αναπνοή, κουνούσε το κεφάλι από ευγνωμοσύνη, του έδενες χαλαρά τα μπροστινά ποδάρια να μην απομακρυνθεί τη νύχτα και το ψάχνεις.

Γέμιζαν τα μηλίγγια δροσερό αγέρα, κοίταζες τον ήλιο που είχε χαθεί πίσω απ' τις κορφές σαν να παιζε κρυφτό μαζί μας κι ύστερα ο καθένας έφτιαχνε το στρώμα του, άλλος με φτέρες ευωδιαστές με κεντημένο φύλλωμα,

Αλέκος Σίμος. Φανταστείτε αυτόν τον γόη με... ταλαγάνι!

εται και υπηρετεί 15 μήνες, ως προστάτης, αφού στο μεταξύ έγινε πατέρας. Γυρίζοντας από το στρατό εργάζεται με τους μαστόρους στα Φάρσαλα, στη Θήβα (1958-60). Πηγαίνει στην Αθήνα, εργάζεται σε οικοδομές. Εκεί αποφασίζει να πάει στη Γερμανία. Όμως μένει μόνο δυο μήνες, γιατί τον στείλανε στα ψυροχεία. Επιστρέφει στην Αθήνα, συνεχίζει τη γρασία σε οικοδομές και παράλληλα σπουδάζει κομμωτική. Καντσιώτες που ήταν κοντά σου λένε πως ήταν πολύ καλός στην κομμωτική, όμως ο Αλέκος δεν εξασκεί το επάγγελμα. Βγάζει ναυτικό φυλλάδιο και μπαρκάρει για 8 περίπου μήνες. Γνωρίζει μεγάλα λιμάνια, άλλους ανθρώπους και τρόπους ζωής, άλλους πολιτισμούς! Και όμως, με τα χρήματα που εξοικονομεί από το ταξίδι, επιστρέφει στο χωριό το 1967, αγοράζει ένα κοπάδι πρόσωπα και ασχολείται ξανά με την κτηνοτροφία!

Άλλο στοιχείο που τον χαρακτήριζε ήταν η καλικαριά και η περιφρόνηση κάθε κινδύνου. Ήταν βρέθηκε στην Αλβανία συγκέντρωσε και άλλους νεαρούς και προσπάθησαν να επιστρέψουν στο χωριό. Έγινε αντιληπτή η απουσία

τους και τους γύρισαν πίσω. Ο μπάρμπα-Κώστας Ζιώγας μου διηγήθηκε το εξής περιστατικό: Δουλεύανε στα Φάρσαλα και πλησίαζαν Χριστούγεννα. Οι μαστόροι θα φεύγανε για το χωριό. Δώσανε ραντεβού με τον εργολάβο στο πρακτορείο να πάει να τους πληρώσει. Περιμένανε οι μαστόροι αλλά δεν φαίνοταν πουθενά ο εργολάβος.

Τότε ο Αλέκος πηγαίνει στην πλατεία και τον βρίσκει να πίνει με παρέα. Χωρίς δισταγμό τον αρπάζει από το γιακά και τον καλεί να τους ξοφλήσει. Εκείνος βγάζει να πληρώσει μόνο τον Αλέκο. «Περιμένουν και οι άλλοι στο πρακτορείο να πάνε με χρήματα να κάνουν γιορτές με τις οικογένειές τους» του φωνάζει. Του δίνει όλα τα χρήματα και έτσι φύγανε για Γιάννινα.

Αυτή η περιφρόνηση του κινδύνου στάθηκε και μοιραία για τον ίδιο. Σαν να πίστευε ότι ήταν άτρωτος και δεν φυλάγονταν και σε θέματα υγείας.

Ενώ μόλις είχε χειρουργηθεί από σκωληκοειδίτιδα αυτός έπινε μπύρες στην Αθήνα. Όταν αρρώστησε με τα ζώα στο ύπαιθρο, τον παρακαλούσε η σύζυγός του Ζωή να κατέβουν στο γιατρό κι αυτός έλεγε «Ε, και τι θα μου πει ο γιατρός;» και της ζητούσε να του ρίξει βεντούζες. Κατέβηκαν λοιπόν καθυστερημένα στα Γιάννινα, εκεί τον «βομβαρδίσανε» με φάρμακα, του καταστρέψανε ζωτικά όργανα και όταν μεταφέρθηκε στην Αθήνα ήταν αργά. Ο ίδιος και μέσα στο νοσοκομείο ήταν ευδιάθετος, όπως τον θυμάμαι, το τελευταίο του απόγευμα που είχαμε πάει πολλοί χωριανοί για να τον δούμε.

Έτσι τον Ιανουάριο του 1971 χάθηκε πρόωρα ο λεβέντης, το γελαστό παιδί, ο Αλέκος Σίμος. Ας είναι αιωνία η μνήμη του.

Δροσοπηγή Ιούλιος 2011

(Οι πληροφορίες είναι από τη σύζυγό του Ζωή, Καρρά Χρήστο, Πατσιωτό Γιάννη και Σιούτη Σπύρο).

γυαλιστερό αντιφέγγισμα που έστελνε το πανηγύρι των άστρων. «Γεια σας ορέ Καντσιώτες». Κάποιος απαντούσε νυσταγμένα «Καλώς τον κουμπάρο» -«Κανένα τσιγάρο μωρέ παιδιά...» «Δεν έχουμε, δεν καπνίζει καένας» «Αη καλά μωρέ» έλεγε ο βλάχος «καλόν ύπνο» κι απομακρυνόταν με βαριά βήματα μες στη σκοτεινή μοναξιά του.

Τότε δεν ξέραμε ότι μπορεί και οι βλάχοι να έχουν ανθρώπινα, ρομαντικά αισθήματα. Είμασταν προκατειλημένοι απ' τους μεγάλους. Βλάχος ίσον επιζήμιος, κακός, χωρίς λόγο τιμής, χωρίς φιλότιμο, ξεροκέφαλος. Φαντάσματα του βουνού η ύπαρξή τους. Στην ερημιά σφυροκοπούνται οι ψυχές τους. Τι όνειρα μπορούσε να έχει ένας βλάχος... Έχει Θεό; Φοβάται το Χάρο; Κουβεντιάζει με τα κοπάδια του; Πονάει στην αρρώστια μιας προβατίνας; Κι όταν σιγοτραγουδάει τι λέει; Από τι χορταίνουν οι πέντε αισθήσεις του;

Βλάχοι οι κατεργασμένες ψυχές της απέραντης ερημιάς των βουνών μας... Ανθρώπινα όντα, πετεινά του ουρανού. Άλλα εμείς εκεί στις παροιμίες κολλημένοι.

«Βλάχος και φιλοτιμία – δύο πράγματα εναντία»

«Γιατί είσαι ιδρωμένος; Κουβέντιαζα μ' ένα βλάχο»

Πώς έφτανε η χαραυγή δεν το καταλαβαίναμε. Λίγο πριν βγει το φωτοστέφανο του ήλιου πέρα απ' τα βουνά της Μακεδονίας, είμασταν όρθιοι με ξεστρωμένα τα γιατάκια. Έκανε κρύο.

Η αντάμωση με τα μουλάρια είχε την αμοιβαία συμπάθεια. Εμείς να τα καλημερίζουμε ψιθυριστά κι εκείνα να απαντούν με το αθώο κοίταγμα σαν να γνώριζαν το καθήκον τους.

Η κατηφόρα για το χωριό είχε τη δική της μελαγχολία. Μίκραινε το ύψος μας, άρχιζε η σκληρή δουλειά, μαζί και η κρυφή λαχτάρα πότε να ξαναβρεθούμε εκεί πάνω ελεύθεροι σαν τα πουλιά...

Σαν παλιά παράπονα έρχονται οι τοποθεσίες εκείνες που ξεδίψασε η ψυχή αλλά δεν μπορεί το σώμα να τις πλησιάσει. Σφαλνάς τα μάτια και σκέφτεσαι αν ζουν ακόμα εκείνες οι οξιές που στη φλούδα τους χάραξες τα αρχικά του ονόματός σου με κεφαλαία γράμματα.

Περισσός, Αθήνα

Αλέκος Σίμος (1937-1971)

του Σταύρου Ζηκούλη

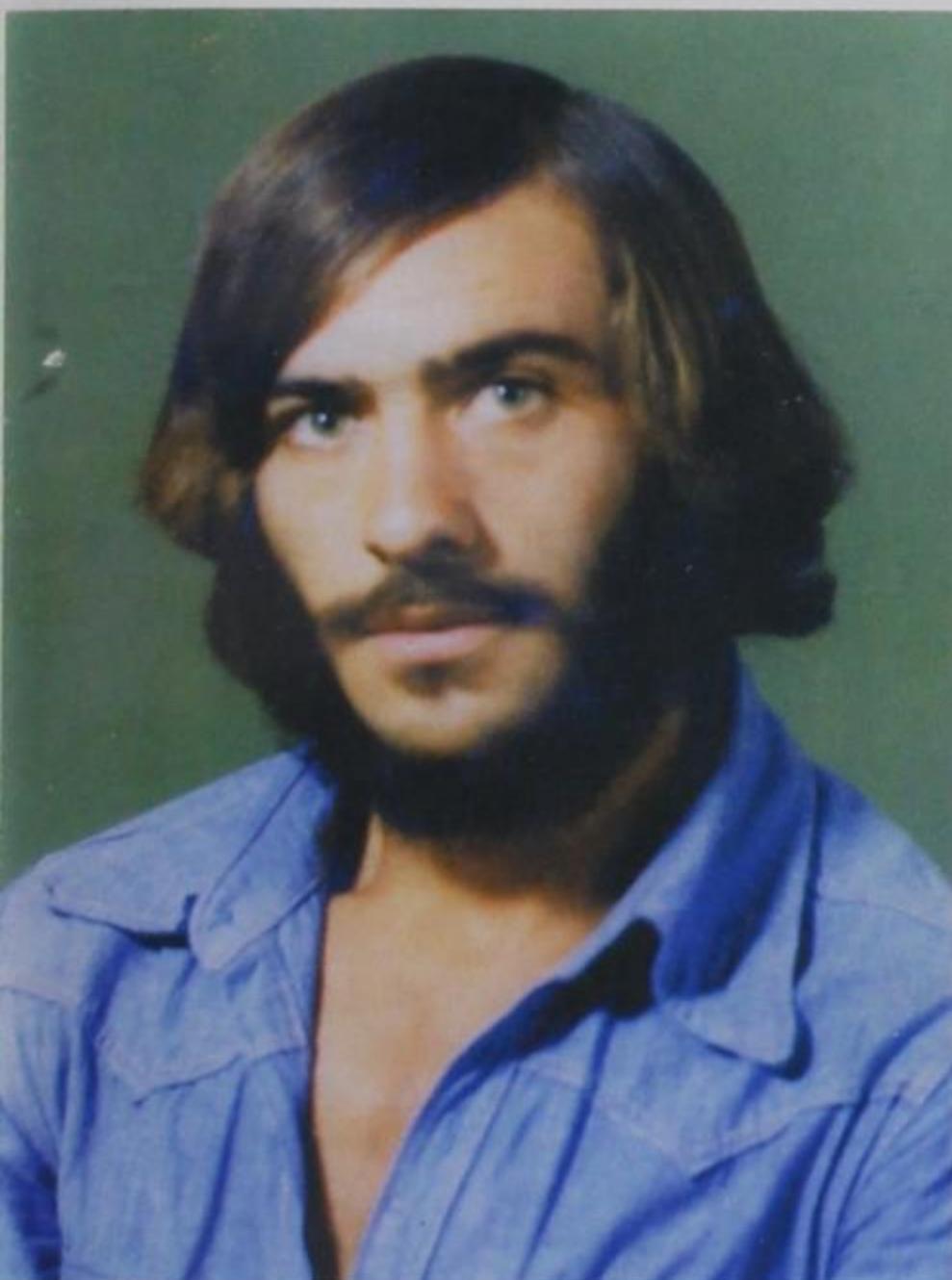
Ένας «χαμαιλέων» της ζωής

Συμπληρώθηκαν φέτος σαράντα χρόνια από τη μέρα που ο Αλέκος έφυγε σε νεαρή ηλικία από κοντά μας. Εκείνο που θαύμασα στον άνθρωπο αυτό ήταν η προσαρμογή του σε διαμετρικά αντίθετες καταστάσεις και συνθήκες. Με αυτήν την έννοια χρησιμοποιώ και τον χαρακτηρισμό «χαμαιλέων». Για να καταλάβουμε καλύτερα ας πάρουμε τη ζωή του από την αρχή.

Γεννήθηκε το 1937. Βίωσε από τα πρώτα του χρόνια τις σκληρές συνθήκες επιβίωσης του χωριού. Η ζωή γίνεται ακόμα πιο δύσκολη με την κατοχή και χειροτερεύει με τον εμφύλιο, καθώς μένει ορφανός από πατέρα. Στη συνέχεια ακολουθεί τη μοίρα της πλειοψηφίας των παιδιών των παραμεθορίων περιοχών :

Περνά στις Ανατολικές χώρες, Αλβανία πρώτα και Ρουμανία στη συνέχεια. Από τη Σινάια πηγαίνει στο Βουκουρέστι στη σχολή ηλεκτρικής ενέργειας, όπου φοιτά 3 χρόνια. Μετά τις σπουδές μετατίθεται στη Χονεντοάρα για να εργαστεί. Εκεί τον βρίσκει το κλιμάκιο του Ερυθρού Σταυρού, κάνει αίτηση επαναπατρισμού και τον Οκτώβριο του 1954 επιστρέφει στο χωριό. Αυτόν τον νέο, που έζησε τρία χρόνια στο κατάφωτο Βουκουρέστι, που δούλεψε στις βιομηχανίες της Χονεντοάρα, που είδε το μεγάλο λιμάνι της Κωστάντζας τον συναντώ βράδυ στο Καντσκούλι να βόσκει το οικογενειακό κοπάδι, με ένα ταλαγάνι στις πλάτες δίπλα στη φωτιά που είχε ανάψει ο πατέρας μου στο θερισμένο χωράφι. Κι άλλα παιδιά, θα πει κανείς, γύρισαν σε τέτοιες συνθήκες. Όμως μόλις βρήκαν ευκαιρία (Γερμανία, Αθήνα κ.α.) ξέφυγαν. Ο Αλέκος θα δούμε ξαναγυρίζει στα ίδια.

1. Το 1957 με το θάνατο του αδερφού του πουλάνε το κοπάδι και παίρνει το μερίδιό του. Παντρεύεται και εργάζεται για λίγο τσομπάνης στον Γιάννη Ρέβα. Στη συνέχεια στρατεύ-

2010. Φαντασθείτε την αγωνία, την τρέλα και την αναστάτωση, να συμβαίνει ένα τέτοιο γεγονός πλάι σου, στο δικό σου άνθρωπο. Αποκτάς απίθανες δυνάμεις και επιχειρείς ότι περνάει από το μυαλό σου. Ο Θωμάς του έκανε τεχνητή αναπνοή, καρδιακές μαλάξεις, αλλά μάταια. Ο Ανδρέας εγκατέλειψε τον κόσμο πάνω στη στέγη πρόωρα, άδικα και εντελώς απρόοπτα. Έγινε επιχείρηση από την πυροσβεστική υπηρεσία για να τον κατεβάσουν από τη στέγη.

Ανδρέα, όλοι εμείς που σε ζήσαμε από κοντά, ξέραμε με τι χαρά περίμενες να πάρεις τη σύνταξη σου και να εγκατασταθείς μόνιμα στο χωριό. Η γειτονιά μας θα αποκτούσε τον άνδρα φύλακα, που τόσο της έλειψε μετά την απώλεια του μπάρμπα Γιώργου. Όλοι μας, στο άκουσμα του μοιραίου, νοιώσαμε τον πόνο και

τη θλίψη να μας κυριεύει. Πέρασες στην αιωνιότητα έτσι ήσυχα και ταπεινά, όπως έζησες και πορεύτηκες στη ζωή σου, αφήνοντας πίσω σου μόνο φίλους. Η μορφή σου, ο λόγος σου είναι στη μνήμη μας.

Ανδρέα, τα αδέρφια σου, οι συγγενείς σου, οι φίλοι σου, όλοι εμείς που κάθε πρωί ακούγαμε την τραχιά φωνή σου να μας καλημερίζει, νοιώθουμε ότι λείπεις από τη γειτονιά μας, το χωριό μας. Κάθε πρωί, βλέπω στην αχυρώνα σου τη μορφή σου, θυμάμαι πόσες φορές έχουμε βοσκήσει τα κατσίκια, έχουμε παίξει με τις γάτες, έχουμε κυνηγήσει τις κότες, έχουμε κουβαλήσει κλαδί και όλες τις όμορφες και ανεπανάληπτες παιδικές στιγμές. Εμείς που μείναμε πίσω, σε έχουμε στη μνήμη μας. Σε χαιρετά ο «Ζιουμπίτσας», {δηλ. ο οδοντίατρος, στην τοπική γλώσσα «ζιουμπίτσα» (= μικρό δόντι, ρίζα δοντιού) }, κατά την προσφιλή σου έκφραση, που φώναζες κάθε πρωί που πέρναγες από το σπίτι μου. Να είσαι καλά εκεί όπου και αν βρίσκεσαι!.

Αθήνα, Οκτώβριος 2011

Κοτσίνας Ανδρέας του Γεωργίου

16/07/1952 - 14/06/2010

του Αθανάσιου Δημ. Ζιώγα

Αισθάνομαι μεγάλη υποχρέωση να αναφερθώ μέσα από τις φιλόξενες στήλες του περιοδικού μας στο γείτονα Ανδρέα Κοτσίνα, που πρόωρα και εντελώς ανεπάντεχα έφυγε από τη ζωή.

Μετά θάνατον, είναι δύσκολο να γράψεις με αντικειμενικό τρόπο τη ζωή κάποιου που εγκατέλειψε το μάταιο τούτο κόσμο και με τον οποίο σε συνδέουν βιώματα και κοινές δράσεις.

Ο Ανδρέας είναι το πέμπτο κατά σειρά και τελευταίο παιδί του μπάρμπα Γιώργου και της Θείας Μαρίας Κοτσίνα, μετά την Δήμητρα, τον Χρήστο, τον Νίκο και τον Βασίλη. Γεννήθηκε στο χωριό μας στις 16 Ιουλίου του 1952. Τα παιδικά του χρόνια, όπως όλα τα παιδιά, τα έζησε στο χωριό, με παιχνίδια στα αλώνια και στις στράτες, με κρυφτό και κυνηγητό, τρέχοντας πίσω από τα σκυλιά και τις κότες. Τελείωσε το Δημοτικό σχολείο και όπως όλοι της γενιάς του, βοηθούσε στις δουλειές του σπιτιού, στα γίδια και τα πρόβατα, στα χωράφια και στα κλαδιά, στα τριφύλλια, στη μεταφορά με τα μουλάρια των δεματιών. Βοηθούσε τον πατέρα του στις οικοδομικές εργασίες σαν εργάτης, κουβαλώντας λάσπη και πέτρες για να κτισθεί η αχυρώνα ή το σπίτι, υπακούοντας στις προσταγές των γονιών του.

Το 1968, σε ηλικία δέκα έξι χρόνων, ο πατέρας του για να μάθει κάποιο επάγγελμα στη ζωή του, τον στέλνει στη Θεσσαλονίκη, σ' ένα χρυσοχοείο, όπου δουλεύει τρεις μήνες. Όμως, σε ένα παιδί του χωριού δεν ταίριαζε μια τόσο λεπτεπίλεπτη δουλειά. Τα παράτησε και όπως το σύνολο σχεδόν των ανδρών του χωριού, από το 1969 και μετά δούλεψε στην οικοδομή, που στην αναπτυσσόμενη τότε Ελλάδα ήταν επάγγελμα με προοπτική και σίγουρο μεροκάματο. Αρχικά δούλεψε στην Ηγουμενίτσα και μετά στην Καστοριά. Υπηρέτησε τη στρατιωτι-

κή του θητεία από το 1972 έως το 1974. Μετά το στρατό κατέβηκε στην Αθήνα και ασχολήθηκε με την οικοδομή.

Ήρεμος και μοναχικός χαρακτήρας με τα μακριά μαλλιά και τη γενειάδα του, έζησε όλα τα χρόνια χωρίς να ενοχλεί κανένα, και στο μέτρο των δυνατοτήτων του ήταν ενεργό μέλος της Αδελφότητάς μας. Ήταν από τους ανθρώπους που ήθελε να περνάει απαρατήρητος, χωρίς να προκαλεί ή να αποτελεί στόχο. Ήταν ένας ζωντανός συζητητής που δύσκολα του άλλαζε τη γνώμη. Πιστός και αμετακίνητος σε ότι πίστευε, αλλά σέβονταν τα πιστεύω των άλλων. Στις παρέες ήταν ευχάριστος και καλοδεχούμενος. Οι μεγάλες του αδυναμίες ήταν το τσίπουρο και το τσιγάρο, από τις οποίες ούτε προσπάθησε, ούτε ήθελε να απαλλαγεί. Λάτρης του ποτού και της παρέας, δεν το έβαζε με τίποτα κάτω. Τις γιορτές και τα καλοκαίρια έτρεχε στο χωριό, στην αρχή για να βλέπει τους γονείς του, μετά για να απολαμβάνει τον τόπο του και να μεριμνά για την περιουσία του, το σπίτι του και την αχυρώνα του. Το καλοκαίρι που ήμασταν εκεί όλη η γειτονιά, το μόνο πράγμα που ζητούσε από μένα και τον μπάρμπα Γιώργο (Γιωργοράφη) ήταν τσίπουρο, και μάλιστα σκέτο. Ο μπάρμπα Γιώργος τον πείραζε ότι δεν έβαζε στο στόμα του φαγητό εκτός του σπιτιού του. Απλός και καταδεχτικός, πρόθυμος να βοηθήσει σε ότι ήξερε, μπορούσε και χρειαζόταν οι δικοί του. Εργατικός άνθρωπος, από το πρωί ασχολιόταν με το σπίτι και την αχυρώνα του, για την οποία μου έλεγε χαριτολογώντας ότι μόλις συνταξιοδοτηθεί θα την κάνει καφενείο, για να περνάει και η μέρα ευχάριστα. Όλα του τα χρόνια, δεν ασχολήθηκε και δεν ενδιαφέρθηκε για την υγεία του. Τον τελευταίο καιρό μάλιστα, παραπονιόταν ότι δεν είχε δυνάμεις, ότι κουραζόταν εύκολα και σταματούσε για να ξεκουραστεί. Προγραμμάτιζε, μια και πλησίαζε ο καιρός της σύνταξης, ότι μόλις την πάρει θα μείνει μόνιμα στο χωριό, και για τούτο είχε ετοιμάσει τις ανάλογες υποδομές στο σπίτι του.

Στην τελευταία του δουλειά, πήγε με τον Σίμο Θωμά στο Μέτσοβο, για να αλλάξουν τις πλάκες της στέγης στο αρχοντικό του Ιδρύματος Τοσίτσα. Εκεί καθισμένος στη στέγη ενός όμορφου και παραδοσιακού κτιρίου, ακουμπώντας στην καμινάδα του τζακιού και με το τσιγάρο αναμμένο, συζητώντας για τις δουλειές που θα κάνουν, έγειρε στο πλάι και άφησε την τελευταία του πινοή στις 14 Ιουνίου του

λαμπύριζαν μέσα στο σκοτάδι και μας εντυπωσίαζαν αφού δεν μπορούσαμε να καταλάβουμε με ποιόν τρόπο κατάφερναν να φεγγοβολούν και με το λίγο φως τους είχαν τη δύναμη να φωτίζουν τα βήματά μας...

Τα σημερινά παιδιά των διαμερισμάτων δεν έχουν τέτοια βιώματα, αλλά ενδεχομένως μπορούν να φανταστούν ένα κατασκότεινο τοπίο, (γιατί πριν από 40 - 50 χρόνια στα περισσότερα χωριά δεν υπήρχε ηλεκτρικό ρεύμα), στο οποίο να εισβάλλουν, σαν πολύχρωμα κινέζικα λαμπάκια Led, εκατοντάδες άκακα έντομα, στο πίσω μέρος των οποίων αναβόσβηνε ένα αμυδρό φωτάκι.

Οι πυγολαμπίδες εμφανίζονται στα μέσα περίπου του Ιουνίου κατά σμήνη και οι παλαιότεροι λέγανε ότι η εμφάνισή τους συμπίπτει με την αρχή του θερισμού των σιταριών στους κάμπους. Γέμιζαν τα χωράφια, οι στράτες και τα σοκάκια του χωριού από τα πετούμενα αυτά ζωάκια και δημιουργούσαν μια φαντασμαγορική ατμόσφαιρα υ νόμιζες πως μερικά από τα αμέτρητα άστρα του ουρανού κατέβηκαν στη γη, για να παίξουν μαζί μας! Κι εμείς (ως παιδιά τότε), άλλοτε τρέχαμε πίσω τους φωνάζοντας «Πιάστε την! Πιάστε την!», άλλοτε παρακαλώντας την με το παρακάτω στιχάκι να έρθει κοντά μας τάζοντάς πολλά «καλούδια»:

«Κωλοφωτιά Γραμμάτω
έλα παρακάτω
να σου δώσω μέλι
μέλι και χορτάρι
κι ένα πορτοκάλι».

Και αν αυτό το καλόπιασμα δεν είχε θετικό αποτέλεσμα, τότε χρησιμοποιούσαμε πιο δραστικά μέσα: Κόβαμε βούζια (κλαδιά κουφοξυλιάς) και τρέχοντας πίσω της προσπαθούσαμε να την χτυπήσουμε και τις περισσότερες φορές την πετυχαίναμε. Μόλις έπεφτε κάτω την πιάναμε και την κλείναμε μέσα στη χούφτα μας και παρακολουθούσαμε εκστασιασμένοι το πώς προσπαθούσε να φύγει αναβοσβήνοντας «το λαμπάκι της».

Ακολουθούσε μετά ένα τελετουργικό με δυο στόχους ο ένας στόχος ήταν χρησιμοθηρικός:

Μας λέγανε οι μεγάλοι πως αν θάψουμε μια κωλοφωτιά σε κάποιο κρυφό μέρος, αυτή τη νύχτα θα μετατραπεί σε... χρυσάφι! Την άλλη μέρα, βέβαια, στο μέρος εκείνο βρίσκαμε... μια ψόφια κωλοφωτιά!...

Ο δεύτερος στόχος ήταν... ταχυδακτυλουργικός: Θέλοντας να παραστήσουμε τους μάγους ή τα φαντάσματα, τρίβαμε την καημένη την κωλοφωτιά επάνω στο πουκάμισό μας, στα χέρια και το πρόσωπο, για να τα βάψουμε με τη φωσφορούχα ουσία της, η οποία κρατούσε για πολύ λίγο και βρωμοκοπούσε. Για την τελευταία μας αυτή ενέργεια δεν ήταν σπάνιες οι φορές που η μάνα μας, μαζί με την προσπάθεια της να μας «ξεβρομίσει», μας φίλευε και με ένα χέρι ξύλο.

Για το πώς απόκτησαν αυτό το φως οι πυγολαμπίδες υπάρχουν δυο ερμηνείες:

Η μία προέρχεται από τη λαϊκή παράδοση και η άλλη από την επιστημονική εξήγηση:

α) Λαϊκή παράδοση: Μια ιστορία λέει, πως ενώ το σκοτάδι έπεφτε βαρύ και αφού οι Ρωμαίοι είχαν σιγουρευτεί πως ο Χριστός είχε πεθάνει, έδωσαν την άδεια στην Παναγία να τον κατεβάσει το Σώμα του Χριστού από τον σταυρό... Η Παναγία με κάποιους από τους μαθητές του Κυρίου πήγαν να κατεβάσουν από τον σταυρό το άψυχο σώμα του, αλλά το σκοτάδι ήταν πολύ βαθύ και δεν έβλεπαν. Τότε ένα έντομο πήρε στην ουρά του ένα αναμμένο κάρβουνο και τους έφεγγε!!! Επειδή όμως καιγότανε, πήγαινε συνεχώς και βουτούσε την ουρά του στο νερό... Η Παναγία συγκινήθηκε πολύ από την πράξη αυτή και ευχήθηκε το συγκεκριμένο έντομο να έχει πάντα στην ουρά του φως, το οποίο όμως να μην το καίει... Με αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκε το φως της πυγολαμπίδας.

Παλιά έθιμα σχετίζουν, όπως και η παραπάνω ιστορία, την πυγολαμπίδα με το Πάσχα και κυρίως με το καλοκαίρι. Οι πυγολαμπίδες κάνουν την εμφάνιση τους τα βράδια και δημιουργούν με τον φωτισμό τους ένα εξαιρετικό θέαμα σε όσους έχουν την τύχη να τις παρακολουθήσουν. Υπάρχουν πάνω από 2.000 είδη πυγολαμπίδων. Η περίοδος αιχμής της εμφάνισής τους είναι οι βραδιές του Ιουνίου και του Ιουλίου. (Πηγή: <http://makdel82.blogspot.com/> Η Θαυμαστή Πυγολαμπίδα).

Άρειος Πάγος και... Κωλοφωτιές

του Θωμά Αθ. Μουκούλη

Αφορμή για να γραφούν οι παρακάτω σκέψεις στάθηκε ένα παλαιότερο άρθρο που διάβαζα σε εφημερίδα («Το Βήμα», 8.6.2010), το οποίο μιλούσε για δικαστήριο και ... πρόβατα-κωλοφωτιές. Οι δυο προκλητικές λέξεις- κλειδιά ήταν: Άρειος Πάγος η μία –Κωλοφωτιές, η άλλη.

Οι λέξεις αυτές, που φαίνονται και είναι εννοιολογικά τόσο άσχετες μεταξύ τους, θα ξαφνιάσουν τον αναγνώστη, όπως ξάφνιασαν κι εμένα τον ίδιο όταν τις πρωτοδιάβασα. Κι όμως, το κατώτερο μέρος του ψυχικού μας κόσμου –το υποσυνείδητο– στο οποίο σωρεύονται όλες οι συνειδητές και ασύνειδες καθημερινές εμπειρίες, βρήκε τον τρόπο να τις συνδύασει, να τις αρμολογήσει και να μας δώσει το αναπάντεχο υβριδικό ... αποτέλεσμα, που θα δει στο τέλος αυτού του σημειώματος ο αναγνώστης, αν έχει το κουράγιο και την... υπομονή να ολοκληρώσει το διάβασμα

Ας πάρομε όμως τα πράγματα με τη σειρά αρχίζοντας από τον Άρειο Πάγο:

Ο Άρειος Πάγος, το Ανώτατο Δικαστήριο της χώρας, εξέδωσε πριν από ένα περίπου χρόνο απόφαση η οποία μεταξύ άλλων ορίζει και τα εξής: «Τα κοπάδια που κινούνται μετά τη δύση του ηλίου σε οδικό άξονα πρέπει να έχουν, στο πρώτο και στο τελευταίο πρόβατο, ευδιάκριτα φώτα πορείας. Σε αντίθετη περίπτωση, αν συμβεί τροχαίο δυστύχημα, ο βοσκός είναι συνυπαίτιος». Την απόφαση αυτή έλαβε το ανώτατο δικαστήριο έπειτα από προσφυγή οδηγού, ο οποίος οδηγώντας με ταχύτητα 110 χλμ την ώρα και ... σουρωμένος, στις 9.30 μ.μ. σε επαρχιακή οδό έπεσε επάνω σε κοπάδι προβάτων, σκότωσε 65 από αυτά και τραυμάτισε σοβαρά το βοσκό τους. Και το δικαστήριο έκρινε ένοχο για το δυστύχημα και το βοσκό, για μάλιστα σε ποσοστό 30%, γιατί δεν είχε αναμμένα τα ... αλάρμ των προβάτων.

Κι εγώ τώρα προβληματίζομαι και λέω: Για να

εφαρμοστεί στην περίπτωση αυτή ο νόμος, ο βοσκός πρέπει ... να αρχίσει μαθήματα Κ.Ο.Κ. (Κώδικας οδικής Κυκλοφορίας) στα πρόβατα και να ... εκπαιδεύσει το κοπάδι του έτσι ώστε δύο από τα πρόβατα με αναμμένα τα φωτάκια θα πρέπει να βαδίζουν μόνιμα είτε στη πρώτη είτε στην τελευταία θέση, για να σηματοδοτούν τη αρχή και το τέλος του κοπαδιού... Άραγε θα έχουν και ... φλας αυτά τα φωτάκια και το πρώτο πρόβατο σε κάθε στροφή του δρόμου αντί για κόρνα θα βγάζει ένα παρατεταμένο «μπέεεεεεε» !!!

Και προχωρώντας λίγο παραπέρα τον προβληματισμό μου αναρωτιέμαι, αν ο συντάκτης αυτού του νόμου είχε ακριβή γνώση του τί σημαίνει «κοπάδι»! Θα μπορέσουμε άραγε εμείς οι άνθρωποι να επιβάλλουμε στην κοινωνία των προβάτων τους ανθρώπινους γραπτούς νόμους (του Κ.Ο.Κ. π.χ); Να είναι τάχα αυτός ο μοναδικός τρόπος να σωθούν τα κοπάδια από τους ΙΧήδες και οι ΙΧήδες από τα κοπάδια;

Όμως τα πρόβατα, αν και «πρόβατα», είναι μαθημένα να υπακούουν μοναχά στο δικό τους ένστικτο σεβόμενα παράλληλα τους νόμους της κοινωνίας/ομάδας στην οποία ανήκουν.

Αντίθετα στις ανθρώπινες κοινωνίες συχνά βλέπουμε να επιβάλλονται νόμοι που στόχο έχουν τα ανθρώπινα «πρόβατα» να ξεχνούν ολότελα τα θέλω τους και να υπακούουν σε νόμους που ορίζονται «άνωθεν» (βλέπε «Μνημόνιο...»). Νόμους που αν και καμωμένοι από δημιουργούς-μέλη της ίδιας ομάδας/κοινωνίας δεν σέβονται απαραίτητα το γενικότερο καλό της ομάδας/κοινωνίας στην οποία και αυτοί ανήκουν!

Απάντηση στους προβληματισμούς αυτούς μόνο η φαντασία μας μπορεί να δώσει και φαντασιώνομαι πρόβατα να κυκλοφορούν με φωτάκι στον ποπό σαν τις πυγολαμπίδες (ή κωλοφωτιές, όπως αποκαλούσαμε στο χωριό μας!). Κι εδώ έρχεται αναπάντεχα ο συνειρμός συνδέει πρόβατα και πυγολαμπίδες (κωλοφωτιές...).

Οι κωλοφωτιές. Διαβάζοντας την παραπάνω απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου θυμήθηκα, όπως και παραπάνω ανέφερα, τις «κωλοφωτιές». Όσοι είχαμε την ευτυχία να γεννηθούμε και να ζήσουμε στην ελληνική ύπαιθρο θυμόμαστε εκείνες τις σιωπηρές βραδιές, όπου μέσα στην αφέγγαρη και άναστρη νύχτα ξεφύτρωναν αυτά τα μικρά πλασματάκια,

Μολώχ*

Των Ελλήνων την πατρίδα
βάρβαροι την ατιμάζουν!
Όπου ανθοπετούσαν οι Έρωτες
παραδέρνει η νυχτερίδα.
Στη νυχτιά μας μια πυγολαμπίδα,
των αρχαίων η μνήμη, ψευτοφέγγει
κ' είναι μια νυχτιά που δεν τη διώχνεις,
του παντοτινού μας ήλιου αχτίδα!
Και πατρίδα και ψυχή ρουφάν
βάρβαροι από βάθη και από ύψη.
Κι όταν, μ' ένα τρίσβαθο ωχ!
των Ελλήνων θεέ, ρωτούμε σε:
«Είσ' εσύ ο Ξανθός Απόλλωνας;»
Αποκρίνεσαι:-«Είμ' εγώ ο Μολώχ!»

Κωστής Παλαμάς (1859-1943)

Αυτές τις μέρες αποφεύγω να βλέπω τηλεόραση. Όποτε ακούω ειδήσεις ψυχοπλακώνομαι. Αισθάνομαι τόσο αδύναμος, τόσο ευάλωτος, τόσο εξαρτώμενος από τα διεθνή κέντρα, που αναρωτιέμαι: Οι παππούδες μας και οι γονείς μας στην κατοχή, πόσο διαφορετικά συνασθήματα είχαν; Και ακόμα πόσο επίκαιροι είναι οι στίχοι αυτοί σήμερα, που η πατρίδα μας περνάει μια από τις όχι μόνο οικονομικές μα και εθνικές και θρησκευτικές, δυσκολότερες «εν ειρήνη» περιόδους της ιστορίας της!

«Χώρες του ήλιου και δεν μπορείτε ν' αντικρίσετε τον ήλιο.

Χώρες του ανθρώπου και δεν μπορείτε ν' αντικρίσετε τον άνθρωπο».

Γεώργιος Σεφέρης (1900-1971)

Δάφνη, Ιούνιος 2011

Το λογοτεχνικό έργο του συγχωριανού μας Γιώργου Ι. Βελλά

Ο Γ. Βελλάς συνόδευσε με επιστολή του στον πρόεδρο του Δ.Σ. της Αδελφότητας δύο κείμενα τρίτων που αφορούν παρουσιάσεις - αφιερώματα του λογοτεχνικού & επιστημονικού του έργου.

Το πρώτο αφορά τιμητική έκθεση βιβλίων & άρθρων του Γιώργου Βελλά στο Κρατικό Πανεπιστήμιο της πόλης Βορόνεζ (Ρωσία). Την παρουσίαση αυτή του συνολικού έργου του Γιώργου την κάνει σε εκτενές κείμενο το μέλος της Εταιρίας Συγγραφέων της Ρωσικής Ομοσπονδίας Ευγένιος Νοβιτσίχιν.

Το δεύτερο κείμενο (το οποίο και δημοσιεύουμε) είναι του Δρ. Θανάση Καραγιάννη και αναφέρεται στην διδακτορική διατριβή του Γ. Βελλά για τον ιστορικό της αρχαίας Ελλάδας Γιάννη Κορδάτο.

Επίσης η Σ.Ο. αλίευσε ένα ακόμα δημοσιευμένο ποίημα του Γιώργου στο περιοδικό «Εύγερος» της Κεφαλονιάς με τον τίτλο **Αναμνήσεις*** το οποίο και αναδημοσιεύουμε.

Η Σ.Ο.

* Σημείωση ΣΟ : Το δημοσιευόμενο ποίημα, το οποίο δανειστήκαμε από το περιοδικό «Εύγερος» της Κεφαλονιάς, τεύχος 24/2010, είναι ένα ελάχιστο δείγμα της λογοτεχνικής δημιουργικότητας του συγχωριανού μας Γιώργου Βελλά, ο οποίος είναι Δρ. της σχολής ιστορίας του πανεπιστημίου του Βορόνεζ (Ρωσία) και ταυτόχρονα διδάκτορας σ' αυτό επί πολλά έτη. Οι εργασίες του στην ιστορική έρευνα, την ποίηση, την πεζογραφία, τη μετάφραση είναι πάμπολλες και ποικίλες, τόσο στη ρωσική, όσο και στην ελληνική γλώσσα. Τα λίγα στοιχεία που μας έστειλε ο ίδιος τα επεξεργαζόμαστε, αλλά κρίνουμε ότι δεν επαρκούν για μια ολοκληρωμένη παρουσίαση του πολυσχιδούς έργου του. Θα το πράξουμε, όμως, στα επόμενα τεύχη, αφού συγκεντρώσουμε και πρόσθετα τεκμήρια για τις επιστημονικές έρευνες και δημοσιεύσεις του.

*Μολώχ: Θεός των Χαναναίων, που εξευμενίζοταν μέσω της φωτιάς. Σήμερα, σημαίνει μεταφορικά την παράλογη απίστα καταστροφής ή των πολλών θανάτων.

β) Επιστημονική εξήγηση: Πολλά είναι τα βιβλία που έχουν γραφτεί για τις πυγολαμπίδες εξηγώντας το σκοπό, την ανατομία και την πορεία του συγκεκριμένου εντόμου στο πέρασμα των χρόνων. Η παράθεση πολλών σχετικών λεπτομερειών ξεφεύγει από το σκοπό αυτού του άρθρου και γι' αυτό εδώ θα περιοριστώ σε λίγες μόνο πληροφορίες για το έντομο αυτό:

Η πυγολαμπίδα (κωλοφωτιά) είναι ένα έντομο της οικογένειας των Λαμπυρίδων, που το σώμα τους εκπέμπει κατά μικρά διαστήματα φως, χάρη σε ένα φωσφορικό όργανο το οποίο βρίσκεται στις τελευταίες αρθρώσεις της κοιλιάς τους. Από αυτή της την ιδιότητα ονομάστηκε πυγολαμπίδα (κωλοφωτιά).

Το όνομά της παράγεται από τη λέξη πυγή = «οπίσθια, πρωκτός», ουρά, (Κατά το λεξικό του Μπαμπινιώτη, είναι αρχαία λέξη του καθημερινού λεξιλογίου, που αποφεύγεται η χρήση της στη λυρική ποίηση και στα έπη λόγω σημασίας), στην οποία προστίθεται και το ρήμα λάμπω. Άρα πυγολαμπίδα = πυγή + λάμπω.

Η πυγολαμπίδα είναι ένα έντομο κολεόπτερο και ανήκει στην τάξη των Λαμπυρίδων. Το μήκος τους είναι γύρω στα δύο εκατοστά και το σώμα τους είναι στρογγυλεμένο στα δύο άκρα. Το χρώμα του σώματός τους είναι καφετί και τα πόδια τους είναι κίτρινα. Είναι νυχτόβια έντομα και είναι γνωστά για το γεγονός ότι φωσφορίζουν στο πίσω μέρος της κοιλιάς τους. («...οι φωτιές των κανδηλιών πρέπει να είναι μικρές, τόσες δα, σαν λαμπυρίδεες»-Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης).

Φαίνεται πως οι αναλαμπές της πυγολαμπίδας συνδέονται με την σεξουαλική προσέλκυση. Καθώς τα αρσενικά περιπολούν στη περιοχή, κάνουν οπτικά σήματα στο σκοτάδι. Αν ένα θηλυκό εντυπωσιαστεί, απαντά με αναλαμπές από το σημείο που βρίσκεται. Είναι δηλαδή στην κρίση του θηλυκού να αποφασίσει αν θα γίνει ταίρι με το συγκεκριμένο αρσενικό.

Κατά τη διάρκεια του ζευγαρώματος, η θηλυκή πυγολαμπίδα, δέχεται το «γαμήλιο δώρο» από το αρσενικό, το οποίο περιέχει σπέρμα που θα γονιμοποιήσει τα αυγά της και τροφή. Κάθε ένα ενήλικο θηλυκό έχει μια έντονη ζωή μερικών εβδομάδων από την ώρα που θα ζευγαρώσει έως τη στιγμή που θα πεθάνει αφού πρώτα αφήσει τα αυγά της. Τα αυγά, μετά από

μερικές εβδομάδες εκκολάπτονται και παραμένουν ως προνύμφες για ένα ή δυο καλοκαΐρια επιπλέον. Ως προνύμφες, άλλες τρυπώνουν στο χώμα και άλλες σε φλοιούς δένδρων περιμένοντας την Άνοιξη να εμφανιστούν. Τρέφονται με μικρά σαλιγκάρια, αφού πρώτα τα παραλύσουν χύνοντας επάνω τους μια ναρκωτική ουσία και στη συνέχεια τα πιπιλίσουν αφήνοντάς τα στο τέλος άδεια.

Οι αναλαμπές τη νύχτα καθιστούν τις πυγολαμπίδες ευάλωτες στον εχθρό. Όταν επιτεθεί ένα αρπακτικό, μερικές πυγολαμπίδες αποβάλλουν μερικές σταγόνες αίματος σε μια διαδικασία που λέγεται «αντανακλαστική αιμορραγία». Το αίμα περιέχει ένα χημικό το οποίο είναι αηδιαστικό και τοξικό για αρκετά αρπακτικά. Μελέτες έδειξαν πώς τα αρπακτικά γρήγορα μαθαίνουν να αποφεύγουν τις πυγολαμπίδες.

Από αυτό που εμείς βλέπουμε σε μια πυγολαμπίδα, μόνο το 10% είναι φως, ενώ το υπόλοιπο 90% είναι θερμότητα. Επιστήμονες από όλο τον κόσμο, μελετούν την διαδικασία συντονισμού των πυγολαμπίδων, καθώς ανάλογα με το τί φως εκπέμπει η μία, ανάλογα λειτουργεί μια άλλη. Διαφορετικό χρώμα, διαφορετικός χρόνος που αναβοσβήνει το φως, αλλά συχρόνως όλα αυτά γίνονται άφογα οργανωμένα, είτε για άμυνα, είτε για εσωτερική λειτουργία που βοηθάει τις πυγολαμπίδες να ζουν, να τρέφονται, να αναπαράγονται...

Αυτή είναι λοιπόν η πυγολαμπίδα. Η κωλοφωτιά για εμάς και όλους τους Έλληνες. Την κωλοφωτιά την συναντούμε σε αρκετές περιοχές της χώρας, αλλά πολύ τυχεροί είναι οι επισκέπτες του χωριού μας - και των γύρω χωριών- που τον Ιούνιο-Ιούλιο απολαμβάνουν ένα μοναδικό θέαμα στις πλαγιές του πανέμορφου τόπου μας.

Η κωλοφωτιά έχει εμπνεύσει και πολλούς ποιητές μας, οι οποίοι στα έργα τους κάνουν πολλές αναφορές στην πυγολαμπίδα. Παρομοίαζεται σαν το φως μέσα στο σκοτάδι, σαν την ελπίδα για τις δυσκολίες, τις άσχημες μέρες που περνάει η χώρα μας και, όπως πολύ εύστοχα, μας λέει ο Κωστής Παλαμάς:

«Στη νυχτιά μας μια πυγολαμπίδα, των αρχαίων η μνήμη, ψευτοφέγγει...».

Πόσο επίκαιρος είναι ο εθνικός μας ποιητής σήμερα στο ποίημά του: «Μολώχ!»

αναγνώστη το πνεύμα των επιστημονικών αναζητήσεων, μελετών, ερευνών και μεθόδων, που τόσο συστηματικά επιτελούνταν στα σοβιετικά πανεπιστήμια, πριν από την ανατροπή του σοσιαλιστικού συστήματος στην πρώην Ε.Σ.Σ.Δ., αποτελεί δε για μας τους Νεοέλληνες ο επιστήμονας Ιστορικός Δρ. Γιώργος Ι. Βελλάς και το έργο του μια αποκάλυψη. Είναι κρίμα, που ο λαμπρός αυτός επιστήμονας δεν αξιοποιήθηκε από την ελληνική πολιτεία και την ελληνική πανεπιστημιακή κοινότητα, για την οποία είναι βέβαιο ότι δε θα αποτελούσε απειλή – όπως δυστυχώς πιστεύεται από ορισμένους – αλλά θα ήταν ένας πολύτιμος επιστημονικός συνεργάτης τους για την προώθηση και εξέλιξη των συμφερόντων της επιστήμης της Ιστορίας και κατ' επέκταση της κοινωνίας μας. Και οι Έλληνες επιστήμονες, που έρχονται από άλλες χώρες και φέρνουν μαζί τους ερευνητικές εμπειρίες και γνώσεις από άλλα Πανεπιστήμια, θα πρέπει να είναι, όχι μόνο ευπρόσδεκτοι, αλλά και να αναζητούνται ως επιστημονικοί συνεργάτες στα Πανεπιστήμια, μέσω ανακοινώσεων στον τύπο και στα ΜΜΕ, μέσω προκηρύξεων ειδικών θέσεων Κ.Ο.Κ.

Ούτως ή άλλως, τώρα, με την παρούσα έκδοση, ένα μέρος της διδακτορικής διατριβής του Γιώργου Ι. Βελλά βλέπει το φως της δημοσιότητας, «κάλλιο αργά παρά ποτέ», και νομίζω ότι θα διαβαστεί από τους συναδέλφους του επιστήμονες, αλλά και από άλλους εργαζόμενους, με ενδιαφέρον.

Aθήνα 2009

Αναμνήσεις

του Γιώργου Βελλά

- Έφτασα στο χωριό μας
Κι αναπνέω, μέσα στο δάσος,
 οι αναμνήσεις
Πούνε στενοχώριες
 στην κεφαλή μου,
Τις παιδικές, της μαύρης
 προκοπής μου...

-Κι óταν κλείνω ελαφρά
τα μάτια
Δακρύζουν και τ' αστέρια...
Ανοίγω τα παράθυρα
του σπιτιού μας
Εκεί που κάποτε άνθιζε
η τριανταφυλλιά,
Όλα μας τα ξερίζωσαν...
Κι αν ήταν δυνατόν... ακόμη
και την íδια τη λαλιά

-Η ματιά χαιδευτικά περνά
τους τοίχους.
Η μνήμη μου, σαν τα δάχτυλά μου.
Περνά, εκεί που η γιαγιά μου
Οι γονείς, οι πρόγονοί μου,
Ίσως ν' αφήσαν κάτι

-Παίρνω το δρόμο της επιστροφής,
της ξενητιάς.
Ρωτώ μέσα στο δάσος,
μετά από τόσα χρόνια,
Αν έχει κι αυτό κάτι
να μου πει...
Νομίζω πως είναι
μενάλο μου το θοάσος...

-Και τότε για πρώτη φορά,
Ακούω της Άνοιξης
το αναφιλητό...
Πού'σουνα τόσα χρόνια παιδί μου
Σιωπηλά κλαίω, δακρύζω
και πονώ...

Για το έργο του Γιώργου I. Βελλά

του Δρ. Θανάση Καραγιάννη

Αποτελεί για μένα ιδιαίτερη τιμή να προλογίσω τη διδακτορική διατριβή ενός σεμνού, αλλά σημαντικού επιστήμονα και κοινωνικού αγωνιστή, του φίλου Ηπειρώτη Δρ. Γιώργου I. Βελλά. Τη διατριβή, που εκπόνησε στην πρώην Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών, και συγκεκριμένα στη Σχολή Ιστορίας του Κρατικού Πανεπιστημίου της πόλης Βορόνεζ.

Το θέμα της διατριβής του είναι πολύ σημαντικό, αφού ο Γιάννης Κορδάτος, θεωρείται κορυφαίος μαρξιστής Ιστορικός, και ο οποίος με το τεράστιο σε όγκο, ποιότητα και αξία έργο του έχει δημιουργήσει σημαντική τομή στην Ελληνική και παγκόσμια Ιστοριογραφία και βαθύ ρήγμα στα «ύφαλα» της αστικής ιδεολογίας στο χώρο της Ιστορίας. Είναι γνωστό ότι οι ιδεολογικά αντίπαλοι Ιστορικοί του καταμαρτυρούν και επισημαίνουν, επιτακτικά, κάποια λάθη και παραλείψεις του, χωρίς ωστόσο να μπορούν να αντικρούσουν επιστημονικά τη μεθοδολογία του ιστορικού και διαλεκτικού υλισμού, της οποίας ο Γιάννης Κορδάτος ήταν βαθύς γνώστης και ένθερμος υποστηρικτής. Αποτέλεσμα είναι το γεγονός κατά τις τελευταίες δεκαετίες να αποσιωπείται το ιστορικό έργο του Γιάννη Κορδάτου ιδιαίτερα από σημαντική μερίδα της ακαδημαϊκής κοινότητας, επιτυγχάνοντας ως ένα βαθμό το στόχο της, να αγνοούν οι μαθητές των Λυκείων και οι φοιτητές των ιστορικών σπουδών, της φιλολογίας κ.ο.κ. τη σημαντική αυτή μορφή των Νεοελληνικών Γραμμάτων μας και στην επιστημονική σημασία και διάσταση που έχει το ιστορικό έργο του στη μελέτη και ερμηνεία της Ιστορίας και των ποικίλων ζητημάτων της σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο.

Η μέθοδος της αποσιώπησης του έργου υλιστών επιστημόνων είναι προσφιλής μέθοδος ιδεαλιστών ακαδημαϊκών και μη δασκάλων, αλλά νομίζω ότι είναι μια ανήθικη κοινωνικά και επιστημονικά αντι-διαλεκτική ενέργεια, που στερεί τη νεολαία να διαβάσει, να μελετήσει

και να προβληματιστεί πάνω σε αποκαλυπτικά ερευνητικά ιστορικά στοιχεία και σε αντίθετες ιδέες, αλλά και να εργαστεί συγχρόνως με άλλα μεθοδολογικά φιλοσοφικά και επιστημονικά εργαλεία, όπως του Ιστορικού Υλισμού, για την αναζήτηση της ιστορικής αλήθειας.

Ο Δρ. Γιώργος I. Βελλάς, μελέτησε ευρέως και επισταμένα, και τελικά παρουσίασε, με τη διδακτορική διατριβή του, το έργο του Γιάννη Κορδάτου που ιδιαίτερα αφορά την Αρχαία Ελλάδα, με την ίδια επιστημονική μεθοδολογία, που ακολούθησε και ο ίδιος ο Κορδάτος. Ανέδειξε, επίσης, διερευνώντας, ιστορικά θέματα που ο ίδιος ο Κορδάτος ερεύνησε και μελέτησε, στηριγμένος σε πλούσια βιβλιογραφία και με τη μαρξιστική μεθοδολογία, για την Αρχαία Ελλάδα, θέματα που άπονται ανθρωπολογικών, εθνογραφικών και αρχαιολογικών θεωριών και επιστημονικών ευρημάτων και πορισμάτων. Πρόκειται για μια τεκμηριωμένη επιστημονική εργασία, που μεταφέρει στον

Γιώργος I. Βελλάς

Γιάννης Κορδάτος

Ιστορικός της Αρχαίας Ελλάδας

Διδακτορική διατριβή
Μέρος πρώτο

Γεώργιος Ι. Βελλάς

Янис Кордатос

Историк Древней Греции

Кандидатская диссертация
Часть первая

Αθήνα 2009

Το δίγλωσσο εξώφυλλο (Ελληνικά - Ρώσικα) της διδακτορικής διατριβής του Γ. Βελλά για τον ιστορικό της αρχαίας Ελλάδας Γιάννη Κορδάτο, Αθήνα 2009.

Πάσχα του 1951, Χιονιάδες. Ο ιερέας Γεώργιος Παΐσιος, ανάμεσα σε νέες κοπέλες, στην πλατεία του χωριού του.

Ο π. Γ. Παΐσιος ήταν μοναδικός ιστοριοδίφης και σε όποιο μέρος υπηρέτησε ως ιερέας στα χιολογούσε τα ιστορικά στοιχεία της περιοχής και έγραφε την ιστορία του τόπου όπως π.χ. την ιστορία του Νυμφαίου Φλώρινας. Επισκεπτόταν πολλά χωριά για να συγκεντρώσει στοιχεία για τους Χιονιαδίτες Ζωγράφους, αλλά και οτιδήποτε άλλο είχε γενικότερο ιστορικό ενδιαφέρον. Στο αρχείο του, μεταξύ των πολλών κειμένων του, τα οποία καθαρόγραφε και ταξινομούσε σχολαστικά σε φακέλους, υπάρχουν και επιγραφές πολλών χωριών της επαρχίας Κονίτσης. Το χειρόγραφο με τίτλο: **Επιγραφαί Καντσίκου**, είναι ένα από αυτά. Τις επιγραφές αυτές δημοσίευσε στην **Ηπειρωτική Εστία** επί σειρά ετών. Πρόκειται για ενθυμίσεις σε εκκλησιαστικά βιβλία, εικόνες, παρεκκλήσια, οικίες κ.ά.

Την βιογραφία του αείμνηστου ιερέα έγραψε στο περιοδικό **Εκ Χιονιάδων**, τεύχος 1 Άνοιξη 1998, ο εγγονός του Ιωάννης Χρηστίδης, ενώ

το αρχείο του ιερέα, το οποίο δημοσιεύεται κατά καιρούς στο ίδιο περιοδικό, έθεσε στη διάθεση του Πολιτιστικού Συλλόγου Χιονιαδίτων για μελέτη, ο γιος του π. Γ. Παΐσιου, Λεωνίδας και ο εγγονός του Γεώργιος, συνεισφέροντας στην ιστορία του τόπου μας και τιμώντας τον άξιο ιερέα.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2011

Στις επόμενες σελίδες καταχωρούμε τις χειρόγραφες σελίδες «**Επιγραφαί Καντσίκου**» του Ιερέα Παΐσιου.

Μια απρόσμενα ευχάριστη έκπληξη

του Κώστα Γ. Τζιμούλη

Ο συντοπίτης μας Κώστας Σκούρτης από τους Χιονιάδες και μέλος της Συντακτικής Επιτροπής της αξιόλογης περιοδικής πολιτιστικής έκδοσης «**Εκ Χιονιάδων**» μας εξέπληξε ευχάριστα αποστέλοντάς μας άγνωστο (τουλάχιστον σε εμένα) σημαντικό υλικό καταγραφής του Χιονιαδίτη ιερέα Γεωργίου Παΐσιου με τίτλο «**Επιγραφαί Καντσίκου**».

Πρόκειται για καθαρογραμμένα χειρόγραφα επιγραφών - καταχωρίσεων που κατέγραψε ο ίδιος ο ιερέας, κατά πάσα πιθανότητα στη δεκαετία του '50, με θαυμαστή τάξη και επιμέλεια σε γραμμωτές σελίδες τετραδίου και αφορούν επιγραφές - αποδελτιώσεις από διάφορα εκκλησιαστικά βιβλία (θεοτοκάρια), φορητών εικόνων & τοιχογραφιών από τους ναούς & παρεκκλήσια του χωριού μας.

Η επιμελέστατη αυτή καταγραφή μας δίνει σημαντικά πληροφοριακά στοιχεία, χρονολογίες που σε βάθος χρόνου ξεκινούν από το 1782 η πρώτη αναφορά, έως το 1936 η τελευταία, με ονόματα δωρητών εικόνων, γραφές διδασκάλων και ιερέων της εποχής και άλλα ενδιαφέροντα που χρίζουν μελέτης.

Τα εν λόγω χειρόγραφα τα δημοσιεύουμε ως εικόνα λόγω της άρτιας καθαρογραφής τους και με εισαγωγικό κείμενο με αναφορά στο έργο & την προσωπικότητα του ιερέα Γεωργίου Παΐσιου, από τον φίλο Κώστα Σκούρτη, εξαίρετο ζωγράφο - αγιογράφο νεότερης γενιάς, συνεχιστή της μακρόχρονης παράδοσης των Χιονιαδιτών ζωγράφων.

Εκ μέρους του Δ.Σ. & την Σ.Ο. του περιοδικού μας τον ευχαριστούμε θερμά για την συμβολή του αυτή.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2011

Ιερεύς Γεώργιος Παΐσιος Επιγραφαί Καντσίκου

του Κώστα Σκούρτη

Ο ιερέας Γεώργιος Παΐσιος γεννήθηκε στους Χιονιάδες το 1895 και πέθανε το 1982. Υπήρξε καλός και πράος ιερέας και παράλληλα λόγιος. Ήταν συγγραφέας πλήθους άρθρων και κειμένων χρονογραφικού, λαογραφικού, θρησκευτικού, ιστορικού περιεχομένου και των βιβλίων: **Αγιογραφία και αγιογράφοι Χιονιάδων**, **Τα σχολεία Χιονιάδων επί Τουρκοκρατίας**, **Μικρά συμβολή στην ιστορία επαρχίας Βελλάς και Κονίτσης** και άλλα. Αγαπούσε το χωριό του, κατάλαβε πρώτος τη σημασία του έργου των Χιονιαδιτών ζωγράφων και συγκέντρωσε και δημοσίευσε τα στοιχεία που συγκέντρωσε και πάνω σε αυτά βασίστηκαν όλοι όσοι ασχολήθηκαν, αργότερα, με τη Χιονιαδίτικη ζωγραφική.

Ιερεύς Γεώργιος Δ. Παΐσιος (1895-1982).
Ιστοριοδίφης - Συγγραφεύς - Λαογράφος.

«Δείνην Δούρην κυρπένειν» (άνω) Τερίτσιος 1795.
 3
 1803 Όμοιως επί εικόνας μωνής «ο πολυέσθιος και την ενδιαφύκουσα
 «1803»

1838 Παρεμπλήγον αχ. Ηθαναξέων.
 Έπι είναι ορθός ή ωτήρος είν τωι Γυναικευτίη.
 «1838 Αγιούντες Ρω.».

1847 Ι. Ναός αχ. Παρασκευή.
 Έρ αρχή Περιπολούσσαρον τος 1810.
 «Τοιτα πέτη τηι αγίας Μεγαλομάρτυρος Παρασκευή.
 εις 1847 έγρα(γα) Χρεστόδευτη(σ) ο διδάσκωνας».

1875
 6
 18.. «Φρούριον είν τωι αντίτη Περιπολούσσαριον εις το' σέροτ.
 η Διδάσκων αχ. Χριστόδουλος Χειροτόνης έτης 18.. 1
 Ι=Πρόστιτας περί τον αδελφόν του πατέρα παύλου παύλου
 Κων. Γ. Διμητράδου άνοικαν Χριστόδουλον, οίτες γηρασεύειν
 εις Πυροβολίνη, παρέμενεν εις Εσαΐακανθοφότες επί την οικογένειαν εινώνυμον.
 οι Γενάσιον παροχθών και το εημιονειας εινώνυμον.

βάσεια σημαδήν ένασθρα εις σύντι έτη εδει δεδάσκων
 σεικράζοντας τον μαθητάν και πρόσφεγμον των
 μαθητών μακρινής σορθωθείρ μαγεσταρεταίνειν ε-
 των αιραχωρετών παρά την πατρίδι τοι φύσιν ματον.
 και ναι είτε εις εύδεξιν 1857 οραγαν έγει δεδάσκων
 ηλείνην Ηρακτασίου ημέρας Τρίτην ».

11

Σύγχρονοι.

Παρεμπλήγον αχ. Ηθαναξέων.

Εις το' τέρτον θεοτομαρίου τον 1849.

«Παρδαγωρός διδάσκων εικονίας Καλάσηας Σημείου
 την μαρού ή ίθα είδεις εις χρίσιν Καρένην οντασί ή θα
 την ουτωμαθήριον 14 ημέρας σαύθατον και εγκυρωγέσσας γι-
 γον σιάρα ναθείων δι' είναι χρόνονών μου διάμυσθού
 μου Γάστρα 550 είν την Τερτανόνα πεντακαίνη διωροφέα
 και ιαθύσα χρονια ήγον είν 3 άναχωρεσσα εις οίκουν να».

12

1875

7. Ναός αχ. Παρασκευή.

Έπι Τυπωμον εις αρχή.

«Και τώδε βεβίον μηάρχεις ιτήσιατη ημέρατη Παρασκευήσαρο.
 πυροτον Χριστον Παρασκευήν εις δοξαν πατρόν μνού και
 αγίον πρεμναροτ αχιν. Διμητριός Κωνσταντίνου
 τι πείται Δεκεμβρίουν 1875 ημέρα παρασκευήν τωι έε-
 πέρα από πέτεειν ευηρυθεσσες ε.».

Ξ= έντα τον 89ο γραμμον «... το εγγέριαν αποτέλεσσα, εγκρυπτεσσιν...».

7

1853

Παραγγελίας Ηλαράσιου.

Εγ γεροντιόπορον τον 1849 εγ το γέρον.

«Ο Παπαθανάσιος Ταξαδιώματος εις Κρήτην γερα
1853 Αύγουστου 15».

Ἐπεγραφαι' Καρτερίου

1855

Υ. Ναός αγ. Παρασκευής.

Ἐγ αρχι Μητρού Στονόν τον 1778.

«Ο θάβαρος τίνα των δικαιωμάτων αρισταρχού στον
ἔχον χρείαν δια πολὺν ίσων σηματικών τυπίων.
την 3 Σεπτεμβρίου 1855 Κάρτερον. ο Ηλαράσιος Λ. Ευχίσα
Καρτερίου».

8

1856

Παραγγελίας Ηλαράσιου.

Ἐγ το γέροντος Θεοφάνειον τον 1849.

«Διδάσκωντο πρόθυμον θωτος 1856 σ' ουτωψίουν...».

9

Ἐγ το τρίτο γερεντού γερογορέου Ηλαράσιου.

«Ο Χαροπός νομοκανόνας ούτος εργάζεται πάρα πολύ του
ταττενού ναι μέριον διώγον του θεού Γεωργίου Ζεψίου (j)
ἐκ κυριατικού ή την ευημέρων καρνοστώ
επτακοσστού έπτα ναι ὀρθούντος της τελευθήνωσα
μητραρίους τηγάνην ναι σεντην αιρανί.
εν ει αύτες μηνί αρχείσον δια την απαθέτη τερη γραμ
ματαρ, οτε δε γραμματευεται παντού πετείται
μηνονταρει φεύγει αύτα ο απότομος λόγος
τα ξενίστερα».

10

1857

Υ. Ναός αγ. Παρασκευής.

Ἐγ αρχι Πετρονικοσταρού τον 1810.
«Ταυδαρεψετο διδάσκωντο Ηλαράσιον εις κάμπιαν Κα-
ραϊσμάτων (νησί Κυανώπεω).

«Quoted in εισιτορικούς Ρεθίμνης της Τίμης.

2

1795

αλεξανδρίας Ησαΐας Ν. Κουκούζης τέσσερις 1903 ».

28

Σύγχρονοι

“Ομοίωτες επίειμοις αγ. βασιλάραιοι.
«Δι' ἐξόδων Κωνσταντίνου Γεώργιου Τευχούρην και σύνε-
γραφ αὐτούς λαϊκα».

18

1903
Ἐν τῇ Πλατείᾳ.
αδ' ἐξόδων Σπυρίδαν Αλεξανδρίας Μαυρή και συνέγρα-
ψις του Κυράριτσας 1903 ».

19

Σύγχρονοι
“Ομοίωτες της Εγγραφής της Σειράς Ηρακλείου.
«Δι' ἐξόδων Ηρακλείου Αλεξανδρίας Μαυρή και συνέγρα-
ψις του Μηχανή και νιόν του Δημ. Γρηγ. Θεοφάνειον
Μαυρή».

20

Σύγχρονοι
“Ομοίωτες επίειμοις Προσωπομονών.
«Εγγραφής Ηρακλείου Μηχ. Ζωγράφου Χεονταδίκην».

21

1903
Ἐν τῇ μεσαίᾳ Σειρά.
αδ' ἐξόδων Παπαδίστρηου και νιόν του Μηνολάου υπο-
τρεψηρού Χαϊδιτσιού 1903 ».

22

1903
“Επίειμοις Σπυρίδαν της τοπογραφία.
αδ' ἐξόδων Σπυρίδαν της τοπογραφίας της Κωνσταντίνου
Γεωργ. Καραϊβαζίου Λευκάριον(εραϊ) ενίσημη φύγος 1903 Μαρτίου 20η.

28

Σύγχρονοι

“Ομοίωτες επίειμοις αγ. βασιλάραιοι.
«Δι' ἐξόδων Κωνσταντίνου Γεώργιου Τευχούρην και σύνε-
γραφ αὐτούς λαϊκα».

29

1903

“Ομοίωτες επίειμοις αγ. Χαροκόπειον.
«Δι' ἐξόδων Δημητρίου Πατσούτον υαίγενην γραφήν
καθηγητήν αὐτούς Χαροκόπειον υαίγενην 1903 ».
30

1903

“Ομοίωτες επίειμοις αγ. Χριστοφόρου.
«Δι' ἐξόδων των τρειών αδελφών νιόντ Κωνσταντίνα Καραγί-
να Ναραγεωργίου Μηχανής και Μηνολάου 1903 ».

31

Σύγχρονοι

“Εξωθεν του Παρεκκλησίου υποθύρων ένερων
τοπογραφίας Καραϊβαζίου Θεοφάνειον.
«Δι' ἐξόδων Χαροκόπειον Γεωργίου...».

32

1903

“Γ. Ναϊτ αγ. Παρασκευή.
Ἐν τῷ Τεμπλῷ της εινόντος αγ. Πατρώνος.
«Δι' ἐξόδων Ηρακλείου Σειράς Κωνσταντίνου 1903 ».

13

1875 Οροιστ.
καΔαχχηρού έμου τοῦ ταπεινού ναι' εὐτρού δουλού τοῦ
θεού Χαρακάδηρην Γεωργίου Κατεΐνα Κατεΐνα τον ἔχον
μαίναστη την ἐμή παρούση Δεδαένευσσος ἐτην πίνετε αρ.
5 αρό· μετέχει τον 1875 ναι' ἀττίσσα».

14

1880 Ἐτεῖ τας Τιμῆς της εἰνιότητος αἵ. Μηνολάου.
«1880 ».

15

1902 Παρισιναχήσσος Κοφι. Θεοτόνου.
Οὐ περιθύρεος ἐξωθεὶς επι' πλανού.
«1902 Αγγείουστον) 2 ».

16

1903 Οροιστ. ετεῖ τας Τιμῆς.
Στίτιον τεσσάρων πρώτων εἰδοντος Γεωργίου,
μου, θεοτόνου, ναι' Κοφ. Θεοτόνου.
καΔαχχηντος ετεῖ Ηλινταν συνεργούμενων τοντερά τεχνών
Κατεΐνα τον Ηλιπόσον και Κοφίναν. Ηλιπόσον 1903,

23

Σύγχρονοτ
· Επεί εἰνιότητος αἵ. Μηνολάου ετούχηγεσσία.
καΔαχχηντος ετεῖ εἰνιότητος Μηνολάου ναι' Κατεΐνα τον
Γεωργίου Κοφι. ».

24

1903
· Οροιστ. ετεῖ εἰνιότητος Ηερομάρτυρος Γεωργίου τον ἔτη
Τυμβίνιων.
«Δεῖξοδον Γεωργίου Νίνο Σεόπου 1903 ».

25

1903
· Οροιστ. ετεῖ εἰνιότητος Κατεΐνα τον εἶχεν.
«Δεῖξοδον Κατεΐνα τον Υωάννου Κατεΐνα ναι' εύ-
ζυγοτ αντος Κυριάτοι 1903 ».

26

1903
· Οροιστ. ετεῖ εἰνιότητος Κατεΐνα τον εἶχεν.
«Δαπάνη Παρασκευήν Πρεσβυτήρας Παταξίευπρόν
Κοφίνα 1903 ».

27

Σύγχρονοτ
· Επεί εἰνιότητος αἵ. Φιαταρίν.
«Δεῖξοδον Φιαταρίν εὐκήγειρον Γεωργίου Μαρού ».

17

1903
· Οροιστ. ετεῖ εἰνιότητος Εὐαγγελεσμον.

«Είναι μερίμνη της καντιώτικης φωτιάδου αίρεμαρι η ενέστωση αυτού της και ανέρεσα το γένος Γ. Κατσίφα. 20 Μαρτίου 1936. Χειρ Δ. Δ. Πλευράση».

Ζεχατ.

† Εκπρόσωπος
Καντιώτικων

Σημείωση Σ.Ο.: Η άψογη παρουσίαση και καταγραφή από τον σεμνό ιερέα Γεώργιο Δ. Παΐσιο εκ Χιονιάδων πολλών στοιχείων παρέγγυραπτων σε παλιά εκκλησιαστικά βιβλία και εικόνες των ναών των Μαστοροχωρίων, που ήταν έργο ζωής γι' αυτόν, αλλά και θησαυρός γνώσης για το παρελθόν μας, αποτελεί φωτεινό παράδειγμα προς όλους μας για το πως πρέπει να αποτυπώνονται τα γραπτά στοιχεία ώστε να διασώζεται η ιστορική μνήμη και να αναπλάθεται η πραγματική ιστορία του τόπου μας.

Μακάρι να εύρει μιμητές.

33

1903
 «Όμοιωση επί εικόνων αγ. Βασιλείου.
 αλέγεται το δεύτερο του θεού βασιλείου Σεργίου Μαυρού 1903».

34

Άγρονον.
 Έγινε προσωματωπορίας επί εικόνων αγ. Παρασκευής.
 αδαπάνη του σύνοβου του θεού Χριστοδούλου Ιωάννη.
 Ιωνίου 10.....».

35

Άγρονον.
 Παρατημάτισσος αγ. Παρασκευής.
 Έγινε αρχική θεοτομοποίηση του 1849.
 και την εικόνη παρατίθεται γραπτώς
 45 εποίησα πάντες».

36

1906
 «Όμοιωση επί εικόνων αγ. Παρασκευής.
 αδαπάνη Αρτεμίου Γ. Κοτολούην 1906».

37

1906
 «Όμοιωση επί της Τιμίτσας επί εικόνων Γαϊδινής Λειαρίδης.
 αδαπάνη των αδελφών Μανώλη και Μιχαήλ Μανιανήν.
 είλαπισση 1906 Η. Υπρυπόποντας Θεοχαράκης».

38

1906
 «Όμοιωση επί εικόνων αγ. Βασιλείου.
 αλέγεται το δεύτερο του θεού βασιλείου Σεργίου Μαυρού 1906».

39

1925
 «Γ. Ναός αγ. Παρασκευής.
 Έγινε Τεύχη επί εικόνων αγ. Βασιλείου.
 Δίπλα βασιλείου Καροκερά Γ. Π. Παπασδημητρίου.
 Ησπρα 1925».

40

1925
 «Γ. Ναός αγ. Παρασκευής.
 Διπλάνη Αρετίου Λέυκα 1925».

41

1930
 «Εγινε προσωματωπορία επί εικόνων του Γ. Ναού αγ. Παρασκευής,
 μη, ωστι' τη στήνη είναι η προτομή του Ενίσηρος.
 του Επαντίκου Λύτρα.
 «Η Κονιώτικη Καρτσίκιου εντόμωσης τον Ευίρεψαν (ν)
 Ιωαίνην Λύτρα (ν) 1867 - 1930».

42

1936
 Παρουσιάζεται αγ. Ηλιαράσιος
 και μεράκια βορυντικής εικόνας αγ. Αρετίου.

ελληνικού εδάφους για όσο χρόνο θα χρειαζόταν, ώστε να πραγματοποιηθεί η επιστράτευση και να φτάσουν οι πρώτες ενισχύσεις.

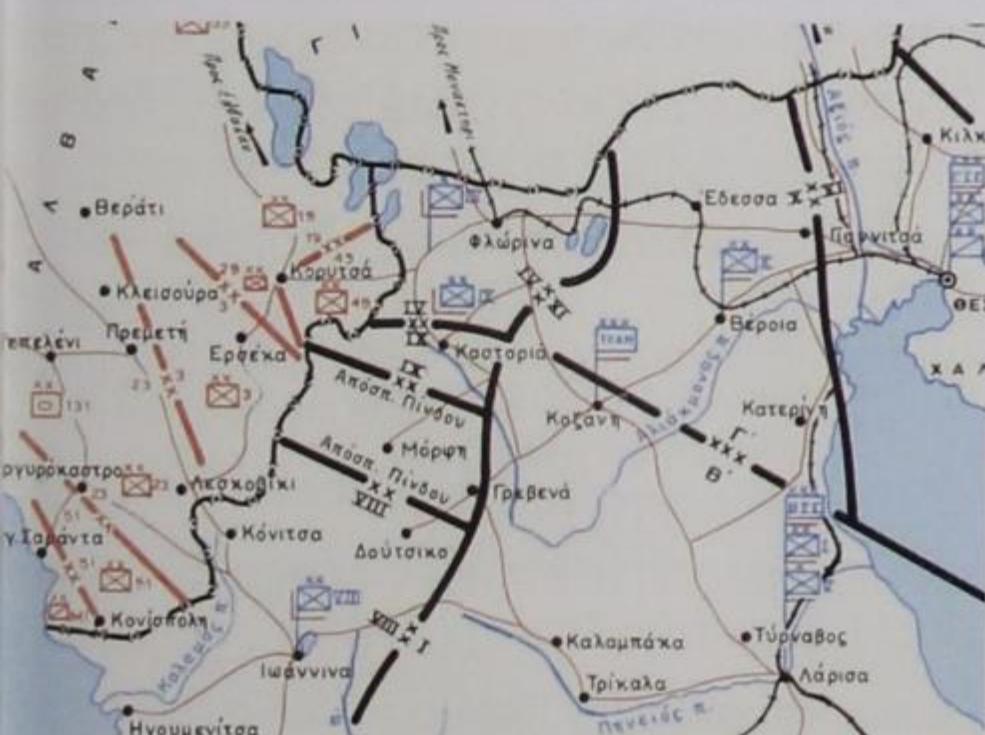
ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΑΝΤΙΠΑΛΩΝ

Ιταλοί:

Στην μάχη της Πίνδου ρίχτηκε από μεριάς των Ιταλών η επίλεκτη 3η Μεραρχία αλπινιστών GULIA με διοικητή τον Στρατηγό Μάριο Τζιρόππι και δύναμη 10.800 ανδρών περίπου.

Ελληνες:

Απέναντι στην ανωτέρω δύναμη κρούσης των αντιπάλων το ελληνικό επιτελείο παρέταξε το Απόσπασμα Πίνδου με επικεφαλής τον Συνταγματάρχη Κων/νο Δαβάκη. Επρόκειτο για σώμα με δύναμη ενισχυμένου συντάγματος, περίπου 2.500 μαχίμων ανδρών, αποτελούμενου κατά κύριο λόγο από επίστρατους της κλάσης 1933 της περιοχής Καρδίτσας και Τρικάλων και κάποιους ολίγους από την περιοχή της Λακωνίας. Υπάγονταν διοικητικά στο Β' Σώμα Στρατού (Διοίκηση Θεσσαλίας).

Τενική διάταξη αντιπάλων την 28η Οκτ 1940.

Περιπτό είναι, θεωρώ, να αναφερθούμε στην συντριπτική υπεροχή των Ιταλών σε μέσα, εφόδια, εξοπλισμό, αλλά και σε υποστήριξη πυροβολικού και αεροπορίας, καθώς αυτή ήταν πασίδηλη.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Είναι προφανές, από τον παραπάνω συσχετισμό δυνάμεων, ότι το ελληνικό επιτελείο είχε

υποεκτιμήσει εγκληματικά την κρισιμότητα του τομέα Πίνδου, θεωρώντας το έδαφος αδιάβατο και «φυσικώς οχυρότατον από αμυντικής απόψεως». Είναι χαρακτηριστικό ότι η συγκεκριμένη μικρή δύναμη του Απόσπασμας Πίνδου όφειλε να υπερασπιστεί μια αμυντική γραμμή μήκους 35χλμ. επί χάρτου - στην πραγματικότητα πολύ μεγαλύτερη - και βάθους 10-15χλμ., πράγμα πρακτικώς αδύνατο.

Ενδεικτικά της ελλιπούς προπαρασκευής των ελληνικών δυνάμεων είναι επίσης ότι:

- Υπήρχαν τραγικές ελλείψεις σε εφόδια και εξοπλισμό. Τίποτε δεν εστάλη επαρκές και πλήρες (τρόφιμα, ρουχισμός, κλινοσκεπάσματα, τηλέφωνα, οπτικά, καλώδια, πυρομαχικά κ.α.). Οι αξιωματικοί τροφοδοσίας του 5ου Συντάγματος προτίμησαν να κατευθύνουν τα εφόδια προς άλλες «κρισιμότερες», κατά τη θεώρηση τους, μονάδες, στέλνοντας στο Δαβάκη ελάχιστα ή ακόμη και πεπαλαιωμένα ή άχρηστα υλικά.
- Κατά την 28η Οκτωβρίου, ημέρα έναρξης των επιχειρήσεων το Απόσπασμα δεν ήταν ούτε καν πλήρως επανδρωμένο, σύμφωνα με το εγκεκριμένο επιχειρησιακό σχέδιο. Έλειπαν, μία πυροβολαρχία, τρεις ουλαμοί ιππικού, ορεινό χειρουργείο, τμήμα συζυγαρχίας πυρομαχικών και το σπουδαιότερο, το ένα εκ των τριών ταγμάτων του (το III), δεν είχε ακόμα αφιχθεί, αλλά ήταν ακόμη καθ' οδόν προς το πεδίο της μάχης.
- Πέραν των τραγικών ελλείψεων σε άνδρες και εξοπλισμό, υπήρχαν σοβαρότατες ελλείψεις και στον οπλισμό. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι οι λιγοστοί βαρείς όλμοι του Απόσπασμας δεν είχαν πρωθητικά φυσίγγια και δεν μπόρεσαν σε καμία φάση των επιχειρήσεων να ενισχύσουν τα μαχόμενα ελληνικά τμήματα.
- Οι πιο σοβαρές ελλείψεις, ωστόσο, εστιάζονταν στην στελέχωση του επιτελείου και της διοίκησης των τμημάτων με ικανούς αξιωματικούς. Οι περισσότεροι επικεφαλής ήσαν νέοι, έφεδροι ή κατώτεροι αξιωματικοί και υπαξιωματικοί, με μηδενική εμπειρία διοίκησης, ειδικά σε πολεμική περίοδο, και απόλυτη άγνοια τόσο επί των θεμάτων τακτικής όσο ακόμα και επί των οπλικών συστημάτων και μέσων που θα διοικούσαν. Ενδεικτικό είναι ότι εκ των οκτώ διοικητών λόχων 2 ήσαν ανθυπολοχαγοί του 1939 και 2 έφεδροι λοχαγοί (αποδειχθέ-

Ιστορικά γεγονότα

Το Κάντσικο & η μάχη της Πίνδου*

του Βασίλη Θ. Ζιώγα

Ένα πολεμικό γεγονός ιδιαίτερης σπουδαιότητας, που έλαβε χώρα στην περιοχή της Δροσοπηγής καθώς και στα γειτονικά χωριά κατά τη σύγχρονη ιστορία, είναι η «Μάχη της Πίνδου». Έτσι ονομάζεται εκείνο το επεισόδιο της Ιταλικής εισβολής, που διαδραματίστηκε στα τέλη Οκτώβριου και τις αρχές Νοεμβρίου του 1940 στην ευρύτερη περιοχή των ορεινών χωριών της Κόνιτσας, και το οποίο είχε ως κατάληξη την πρώτη συντριπτική ήττα - και όχι απλώς αναχαίτιση - του Ιταλικού στρατού στα πεδία των μαχών.

Κάποιοι γεροντότεροι χωριανοί ακόμα θυμούνται τις φάλαγγες των Ιταλών να διασχίζουν το χωριό, τις μάχες στα υψώματα του Άι - Λια καθώς και τις διαλυμένες μονάδες τους να υποχωρούν άτακτα, με τα γεμάτα εφόδια υπόζυγια να περιφέρονται στα γύρω χωράφια. Ωστόσο, οι περισσότεροι από μας έχουμε μια μερική και εν πολλοίς θολή εικόνα για το τι ακριβώς συνέβη στα μέρη μας, εκείνες τις πρώτες ημέρες του Ελληνο-ιταλικού πολέμου. Γι' αυτόν λοιπόν τον λόγο αποφάσισα να διεξάγω μια μικρή έρευνα στο διαδίκτυο και σε άλλες πηγές γύρω από το θέμα, τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται ακολούθως, με την ελπίδα οι εμπειρότεροι ιστορικοί να μου συγχωρήσουν ανακρίβειες στις οποίες τυχόν υπέπεσα.

ΟΡΙΣΜΟΣ

«Μάχη της Πίνδου» καλείται το πολεμικό επεισόδιο της ιταλικής εισβολής που, με αφετηρία τον ορεινό όγκο του Γράμμου, διαδραματίστηκε στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας, κατά

το οποίο η 3η ιταλική Μεραρχία αλπινιστών GULIA επιχείρησε να σπάσει την άμυνα του Ελληνικού στρατού και να πραγματοποιήσει βαθειά και ταχεία διείσδυση προς νότο κατά μήκος του ορεινού όγκου της Πίνδου. Διήρκεσε 14 ημέρες, από τις 28 Οκτωβρίου έως τις 11 Νοεμβρίου και κατέληξε με την συντριπτική ήττα των Ιταλών και την πλήρη διάλυση της συγκεκριμένης μεραρχίας.

Τα γεωγραφικά όρια της μάχης ορίζονται στα νότια από τον ποταμό Αώο και στα ανατολικά από τη γραμμή Γράμμος - Επταχώρι - Ζούζουλη - Σαμαρίνα - Βωβούσα, περιλαμβάνοντας στο εσωτερικό της τα ορεινά συγκροτήματα του Γράμμου, του Ταμπουρίου/ Γύφτισσας καθώς και του Σμόλικα.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΑΝΤΙΠΑΛΩΝ

Ο ορεινός όγκος της Πίνδου, με τις υψηλές κορυφές και τα δύσβατα περάσματα αποτελεί αφ' ενός την ραχοκοκαλιά της στεριανής Ελλάδας, δεσπόζοντας στο σύνολο των εκατέρωθεν περιοχών, αφ' ετέρου ένα φυσικό εμπόδιο, που διαχωρίζει γεωγραφικά την Ήπειρο από την Δυτική Μακεδονία και την Θεσσαλία. Οι Ιταλοί επιτελείς αναγνωρίζοντας την στρατηγική σημασία της οροσειράς στην έκβαση του αγώνα επιδίωξαν την γρήγορη και σε βάθος κατάληψη της με σκοπό σε πρώτη φάση:

- Την διάσπαση της συνέχειας των ελληνικών δυνάμεων ανάμεσα στο μέτωπο της Ηπείρου και αυτό της Δυτ. Μακεδονίας και
- Την κατάληψη του οδικού άξονα Ιωαννίνων-Καλαμπάκας, του κύριου άξονα εφοδιασμού των δυνάμεων της Ηπείρου, στην περιοχή του Μετσόβου και σε δεύτερη φάση
- Την περικύλωση των Ελληνικών δυνάμεων της Ηπείρου
- Τον υπερκερασμό από Νότο και συγκεκριμένα από την περιοχή των Γρεβενών των ελληνικών δυνάμεων της Δυτ. Μακεδονίας καθώς και
- Την κάθοδο προς την Θεσσαλική πεδιάδα και την κεντρική ελληνική ενδοχώρα.

Από την άλλη μεριά, οι ελληνικές δυνάμεις στην περιοχή είχαν κύρια αποστολή να διατηρήσουν την ενότητα του μετώπου μεταξύ Ηπείρου και Μακεδονίας και να αμυνθούν σε προκαθορισμένη γραμμή άμυνας, εντός του

*Το κείμενο αυτό του Βασίλη Ζιώγα, λόγω της μεγάλης έκτασής του, αποφασίσαμε να το δημοσιεύσουμε σε συνέχειες στα αμέσως επόμενα τεύχη. Είναι μια τεκμηριωμένη εργασία από έγκυρες πηγές που παρακολουθεί βήμα - βήμα τα γεγονότα όπως εξελίχθηκαν στην περιοχή μας.

Ελληνες:

Οι δυνάμεις του Αποσπάσματος Πίνδου είχαν αποστολή να υπερασπιστούν τα ελληνικά σύνορα στην περιοχή του όρους Γράμμου, ξεκινώντας νότια από την περιοχή της Στράτσιανης (ύψωμα Κάμενικ) μέχρι - βόρεια - την περιοχή του χωριού Γράμμος (Γράμμοστα), εντός του ν. Καστοριάς. Μετά από αρχικό αγώνα επιβράδυνσης του αντιπάλου, που θα έδιναν τα φυλάκια και τα τμήματα προκαλύψεως, όφειλαν να συμπυχθούν γοργά και συντεταγμένα σε διαδοχικές, προκαθορισμένες γραμμές άμυνας εντός του ελληνικού εδάφους, η πρώτη από τις οποίες ορίζονταν από τη νότια όχθη του Σαρανταπόρου στην περιοχή της Μόλιστας - Καστάνιανης, εν συνεχείᾳ την ανατολική όχθη του Βουρμπιανίτικου ρέματος στην περιοχή της Οξιάς και τέλος τις κορυφές του Γράμμου στην περιοχή της Αετομηλίτσας και εντός της Δυτ. Μακεδονίας. Η γραμμή που καλούνταν να υπερασπιστεί το Απόσπασμα Πίνδου χωρίστηκε διοικητικά σε τρεις επιμέρους υποτομείς, τον δεξιό (Βόρειο) εντός του ν. Καστοριάς και τους κεντρικό και αριστερό (Νότιο) εντός της περιοχής Μαστοροχωρίων. Αναλυτικά, η διάταξη των ελληνικών τμημάτων την 28η Οκτωβρίου ήταν η εξής:

ΒΟΡΕΙΟΣ ΥΠΟΤΟΜΕΑΣ (I) - Διοικητής Τγχης Αντωνόπουλος.

Γραμμή άμυνας: συνοριογραμμή ν. Καστοριάς/ ύψωμα Κιάφα (Αετομηλίτσα) - Γράμμοστα - Καταφύκι

Σταθμός Διοίκησης: νότια Παλιοχωρίου

6ος Λόχος 51ου Συντάγματος

ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΥΠΟΤΟΜΕΑΣ (II) - Διοικητής Ανχης Μεσίρης

Γραμμή άμυνας: Ανατ. Όχθη Βουρμπιανίτικου/ ύψωμα Κιάφα - Σταυρός - Οξιά - Σαραντάπορος

Σταθμός Διοίκησης: Οξιά

2ος Λόχος 51ου Συντάγματος (Αετομηλίτσα)

5ος Λόχος 51ου Συντάγματος (Πυρσόγιαννη)

Ουλαμός Ιππικού (Στράτσιανη)

ΝΟΤΙΟΣ ΥΠΟΤΟΜΕΑΣ (III) - Διοικητής Ταγματάρχης Πανταζής

Γραμμή άμυνας: Νότια Όχθη Σαρανταπόρου/ Καστάνιανη - Μόλιστα

Έδρα επιτελείου: Κάντσικο

1ος Λόχος 51ου Συντάγματος (Καστάνιανη)

3ος Λόχος 51ου Συντάγματος (Μόλιστα)

ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΠΡΟΚΑΛΥΨΕΩΣ - Διοικητής Έφεδρος Λχγός Καντάρας

Περιοχή ευθύνης: Φυλάκια Φ21 έως Φ26 επί των συνόρων

Λόχος Βούρμπιανης (διοικητικά ανήκων στον Κεντρικό Υποτομέα II και αποτελούμενος από κληρωτούς του ν. Ιωαννίνων)

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ ΠΙΝΔΟΥ - Διοικητής Συνχης Δαβάκης

Έδρα επιτελείου: Επταχώρι

7ος Λόχος 51ου Συντάγματος (ως εφεδρεία/ Ζέρμα)

III Τάγμα 51ου Συντάγματος (εν πορεία- κατέφθασε ανήμερα της εισβολής)

Να σημειώσουμε εδώ ότι προς βορρά (Δυτ. Μακεδονία) το Απόσπασμα Πίνδου συνδέονταν με τα τμήματα της ΙΧ Μεραρχίας Καστοριάς, ενώ προς νότο με το Τάγμα Κόνιτσας της VIII Μεραρχίας Ιωαννίνων, επί του υψώματος Κλέφτης, νότια της Μόλιστας.

Ο Συνταγματάρχης Κ. Δαβάκης

ντες ανίκανοι στη μάχη). Διμοιρίτες ήσαν επί 32 μόνο οι 3 μόνιμοι, ο δε διοικητής της πυροβολαρχίας, της τάξεως 1940, δεν είχε ποτέ εκτελέσει βολή. Επίσης, το Επιτελείο του Αποστάσματος αποτελείτο αρχικά από έναν ανθυπολοχαγό της τάξεως 1940 και ένα λοχία, το δε επιτελείο του 51ου Συντάγματος από 2 έφεδρους ανθυπολοχαγούς!!! Ευτυχώς, λίγες ημέρες πριν τη εισβολή το Επιτελείο εδέησε να αποστείλει ορισμένους μόνιμους και έφεδρους αξιωματικούς για κάλυψη, κατά το δυνατόν, των κενών.

- Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε ότι, και ο ίδιος ο Διοικητής του Αποστάσματος, ο Συν/χης Δαβάκης, δεν ήταν εν ενεργεία αξιωματικός, αλλά ανακληθείς, εν' όψει του πολέμου, από την αποστρατεία. Έπασχε από σοβαρά πνευμονολογικά προβλήματα, εξ αιτίας προσβολής από χημικά αέρια κατά τον Ά Παγκόσμιο, γεγονός που τον υποχρέωσε σε αναγκαστική αποστρατεία λόγω σωματικής ανικανότητας το 1937.

Ωστόσο οι ελληνικές δυνάμεις είχαν ένα μοναδικό πλεονέκτημα και αυτό δεν ήταν άλλο από τον ίδιο τον «πληγωμένο» διοικητή τους, Δαβάκη. Ψημένος στρατιωτικά στα μέτωπα του Ά Παγκοσμίου και της Μικρασιατικής εκστρατείας, διέθετε πλούσια πολεμική εμπειρία, ηγετικές και διοικητικές ικανότητες, άριστη γνώση τακτικών θεμάτων, καθώς και του τοπικού αναγλύφου, μα πάνω απ' όλα τόλμη, διορατικότητα και αποφασιστικότητα. Ήταν άλλωστε η προσωπική του συμβολή που, τις κρίσιμες στιγμές, έκρινε της έκβαση της μάχης και έγειρε την πλάστιγγα υπέρ των ελληνικών όπλων.

Χρονικά, το Απόσπασμα Πίνδου τοποθετήθηκε στην περιοχή μας μόλις στις αρχές Σεπτεμβρίου 1940 (1-10/9), μετά τον τορπιλισμό της ΕΛΛΗΣ, με τα επιμέρους τμήματά του να καταφθάνουν προοδευτικά (στις 28 Οκτωβρίου δεν είχαν ακόμα αφιχθεί στο σύνολό τους) και διέθετε πρακτικά δύο μόλις μήνες για να οργανώσει την άμυνα του. Ο ίδιος ο Συν/χης Δαβάκης ανέλαβε καθήκοντα στις 23/8/1940 και έφτασε στο Επταχώρι, την έδρα του Αποστάσματος, πέντε μέρες μετά, την 28/8/1940.

ΔΙΑΤΑΞΗ ΑΝΤΙΠΑΛΩΝ

Ιταλοί:

Οι ιταλικές δυνάμεις είχαν την εντολή να κινηθούν μέσω των Μαστοροχωρίων προς κατάληψη του Μετσόβου, ενεργώντας με ταχύτητα και αποφασιστικότητα. Όφειλαν να μεταφέρουν μαζί τους μόνο τα αναγκαία και «να κοιτάζουν μόνο μπροστά» αδιαφορώντας για τυχόν κενά που θα άφηναν στο μετόπισθεν. Γι' αυτό τον σκοπό οι δυνάμεις της GULIA χωρίστηκαν σε δύο Τακτικές Συγκροτήματα, το Νότιο (9ο Τ.Σ.), με αποστολή να διέλθει Δυτικά του όρους Σμόλικς (περιοχή χωριού Πάδες), και το Βόρειο (8ο Τ.Σ.) με αποστολή την διέλευση Ανατολικό του όρους (περιοχή Δίστρατου). Την κύρια προσπάθεια ωστόσο θα την αναλάμβανε το Βόρειο Τ.Σ, που συγκέντρωνε το 75% περίπου της δύναμης της μεραρχίας, το οποίο ακολουθούσε και η φάλαγγα Διοκήσεως της μεραρχίας. Στην περιοχή του Γράμμου, επίσης, απέναντι από τον ν. Καστοριάς παρέμειναν λιγοστά ιταλικά τμήματα, με κύρια αποστολή την απασχόληση των εκεί ελληνικών δυνάμεων. Αναλυτικά η διάταξη των Ιταλών ήταν η εξής:

ΒΟΡΕΙΟ (8ο) ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ (75% της Μεραρχίας) - Διοικητής Συν/χης Ντεσπίνο

Γενική κατεύθυνση Σταυρός – Φούρκα – Σαμαρίνα – Δίστρατο – Βωβούσα -Μέτσοβο

Φάλαγγα Διοκήσεως
Φάλαγγα Τσιβεντάλε
Φάλαγγα Τζεμόνα
Φάλαγγα Τολμέτζο

ΝΟΤΙΟ (9ο) ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ (25% της Μεραρχίας) - Διοικητής Συν/χης Ταβάνι

Γενική κατεύθυνση Γκόλιο – Μόλιστα - Δ.Σμόλικα – Πάδες - Μέτσοβο

Φάλαγγα Ακουίλα
Φάλαγγα Βιτσέντζα

Οι ιταλικές φάλαγγες ήταν δυνάμεως ενός τάγματος και μίας πυροβολαρχίας η καθεμίς και μετέφεραν εφόδια, ξηρά τροφή και ζωτροφές, για 4-5 ημέρες.

Να σημειώσουμε το τάγμα Τολμέτζο είχε ξεχωριστό δρομολόγιο (Λυκόρραχη – Κάντσικο - Ταμπούρι) και αποστολή την κάλυψη του αριστερού (ανατολικού) πλευρού της μεραρχίας.

ΦΩΤΟΘΗΚΗ

Ο Μουκούλης Γεώργιος με τη γυναίκα του Γραμμάτω (κόρη του Βραζιώπη Ζήση) σε φωτογραφία του 1951, στην πόλη Krnov της πάλαι ποτέ Τσεχοσλοβακίας. Στο πίσω μέρος της φωτογραφίας διαβάζουμε: «22.10.51, χαρίζωμαι την φωτογραφία μας στο αδελφό μας Αθανάση για ενθύμιο της ξενετιάς ποτές μην μας ξεχνάς. Γεώργιος κι Γραμμάτο προς τον αδελφό μου Αθανάσιον Μουκούλην».

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ ΠΙΝΔΟΥ

Ο αμυντικός αγώνας του Αποσπάσματος Πίνδου (28-31 Οκτ 1940)

28η Οκτωβρίου

Στις 05:00 π.μ ξεκίνησε, υπό βροχή, η επίθεση των Ιταλών σε όλα τα μέτωπα, με κάποια φυλάκια προκαλύψεως να δέχονται τα πρώτα πυρά, ήδη από τις 04:00 π.μ., δύο ώρες πριν την εκπνοή του ιταλικού τελεσιγράφου προς τον πρωθυπουργό Μεταξά. Στο σημείο αυτό έπεσε και ο πρώτος έλληνας φαντάρος του πολέμου, ο Τσιαβαλιάρης Βασίλειος του Ιωάννη από την Πιαλεία Τρικάλων, στρατιώτης του 51ου ΣΠ, που υπηρετούσε στο 21ο Φυλάκιο πάνω από την Πυρσόγιαννη και ο οποίος φονεύθηκε περί την 5η πρωινή, από βλήμα όλμου καθώς εξέρχονταν από το φυλάκιο.

Στον Τομέα I (Μακεδονία) η ιταλική επίθεση εκδηλώνεται με μικρές δυνάμεις και χωρίς υποστήριξη όλμων και πυροβολικού, με αποτέλεσμα οι ανθιστάμενες ελληνικές μονάδες να κρατήσουν με επιτυχία τις προκαθορισμένες αμυντικές τους θέσεις.

Αντίθετα τον Τομέα II οι Ιταλοί εισβάλουν με το σύνολο σχεδόν των δυνάμεων τους. Τα ελληνικά τμήματα, μετά από ολιγόωρη αντίσταση περί τα συνοριακά φυλάκια, υποχωρούν πιεζόμενα ισχυρώς προς την κατεύθυνση Οξιά - Φυτόκος - Λυκόρραχη, δίνοντας αγώνα επιβραδύνσεως του αντιπάλου. Ωστόσο, στην περιοχή της Αετομηλίτσας, χάρη στην αριθμητική τους υπεροχή, οι Ιταλοί πραγματοποίησαν μεγαλύτερη του αναμενομένου διείσδυση απωθώντας σε βάθος τα έναντι τους ελληνικά τμήματα. Έτσι, και ενώ ο Τομέας I έμενε σταθερός στις θέσεις του, η γρήγορη υποχώρηση στην Αετομηλίτσα δημιούργησε σοβαρότατο ρήγμα μεταξύ των Τομέων I και II του Αποσπάσματος Πίνδου. Επιπλέον ακύρωσε τα σχέδια των ελλήνων για άμυνα στην γραμμή Αετομηλίτσα - Οξιά - Φυτόκος. Για το λόγο αυτό ο Αν/χης Μεσίρης, από την παλιά Λυκόρραχη όπου μετέφερε το βράδυ το επιτελείο του, ορίζει νέα γραμμή άμυνας τον άξονα Πάτωμα - Μούκα Πέτρα - Σιουμολάζαρη - Επάνω Αρένα, δηλαδή, στην ανατολική όχθη του Ντεντσιώτικου ρέματος (Πιστίλιανη).

Ο Τομέας III, τέλος, παρέμεινε ήσυχος μέχρι το απόγευμα αναμένοντας τους Ιταλούς να

καλύψουν την απόσταση από τα σύνορα έως τον Σαραντάπορο και μόνο κατά τις 17:00, άρχισαν και οι δύο λόχοι του τομέα να προσβάλλονται από τον αντίπαλο. Ειδικά κατά του λόχου Μόλιστας κινήθηκε ολόκληρο το Νότιο Τ.Σ. της GULIA, ωστόσο βοηθούντος και του πλημυρισμένου Σαρανταπόρου, δεν κατέστη δυνατόν να απωθήσουν τις ελληνικές δυνάμεις.

Το τέλος της ημέρας βρήκε τους Ιταλούς να έχουν καταλάβει όλα τα χωριά περί την Πυρσόγιαννη και Βούρμπιανη καθώς και την Αετομηλίτσα και να έχουν φτάσει στον Σαραντάπορο, κάτι που σημαίνει – δεδομένων των αποστάσεων και του αναγλύφου – ότι δεν συνάντησαν ιδιαίτερη αντίσταση. Απώθησαν επίσης βαθύτερα του αναμενομένου τις ελληνικές δυνάμεις και διέσπασαν τη συνέχεια του ελληνικού μετώπου μεταξύ των Τομέων I και II, κάτι που, όμως, δεν το εκμεταλλεύτηκαν την επαύριο. Οι Έλληνες από την άλλη, αναγκάστηκαν στον Τομέα II, μετά από αντίσταση ως τις 18:00, σε συντεταγμένη υποχώρηση προς νέα, γραμμή άμυνας. Σημειωτέον, ότι το απόγευμα αφίχθη στο Επταχώρι, κατόπιν εξαντλητικής πορείας ημερών, και το αναμενόμενο III Τάγμα του Αποσπάσματος Πίνδου υπό τον Τγ/χη Νικήτα και αμέσως προωθήθηκε προς ενίσχυση των μαχόμενων μονάδων, κυρίως του Τομέα II στην περιοχή της Λυκόρραχης.

Πηγές:

1. Δαβάκης - Πίνδος (Τγχης Βερνάρδος I. Αθήνα 1945)
2. Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ: Οι πολεμικές εκθέσεις του στρατηγού Τζιρόττι, διοικητή της 3ης Μεραρχίας Αλπινιστών ΤΖΟΥΛΙΑ. (Αντγος ε.α Κολόμβας Ν./ ΣΤΡ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ 28/10/2009)
3. <http://users.in.gr/ithomi/>
4. www.ant1online.gr
5. www.hellasarmy.gr

(Η συνέχεια στο επόμενο τεύχος)

Φωτογραφία του 1951. Μπροστά στο μνημείο Λύτρα. Πίσω διακρίνεται το παλιό καμπαναριό. Από αριστερά: Σούφλας Αγγελής, Ζηκούλης Αλέξιος.

Μια ακόμη φωτογραφία στο πνεύμα: «Για να 'μαστε αντάμα». Ετερόχρονο φωτομοντάζ και ρετούς τριών εκλειπόντων αγαπημένων προσώπων. Από αριστερά: Βασίλειος Σίμος του Αλκιβιάδη θύμα του εμφυλίου στις τάξεις του Τακτικού Στρατού το 1949. Στο κέντρο η μητέρα του Δέσπω (Γιέπου) και δεξιά ο πατέρας του Αλκιβιάδης (Κιάδης) Σίμος του Δημητρίου που απεβίωσαν και οι δύο το 1943. Η φωτογραφία είναι από κάρδο στο σπίτι των Σιμαίων.

Φωτογραφία του 1930. Το ημιτελές Δημοτικό σχολείο Καντσίκου, από δημοσίευση στην Ηπειρωτική Εταιρία, τεύχος 158, Νοέμβριος 1989 (αρχείο Δεσπ. Καρβέλη). Ευγενική χορηγία προς δημοσίευση από τον Χαρίλαο Γκούτο εκ Μολίστης.

βραδιά ξεκινά με την βράβευση από την δελφότητα της Δασκάλας των χορευτικών φρεμις Ζιώγα για την επί πολλά χρόνια ανιτελή προσφορά της στα πολιτιστικά δρώντα του χωριού μας.

ο χορευτικό των εφήβων.

όσμος πολύς, καθιστοί, όρθιοι, Καντσιώτες, υνδημότες, αλλά και από πιο μακριά. Το πανηγύρι μας είναι πλέον ξακουστό, ευρύτερα.

συμμετοχή του κόσμου στο χορό, η Νεολαία μας, το κέφι του κόσμου ήταν πρωτόγνωρα τοιχεία του πανηγυριού. Χρόνια είχαμε να ζουμε τέτοιο πανηγύρι, τέτοια βραδιά.

παρουσία του Νίκου και Κώστα Φιλιππίδη «πέβαλε» τον παραδοσιακό χαρακτήρα του πανηγυριού μας, που δυστυχώς είχε υποστεί θορά τα τελευταία χρόνια.

συναισθηματική φόρτιση των μουσικών μου και Κώστα Φιλιππίδη ήταν εμφανής, από πλάι στον «Μεγάλο» και αξέχαστο κλαρι-

νίστα Φίλιππα Φιλιππίδη, πατέρα τους, σ' αυτήν την πλατεία έκαναν τα πρώτα μουσικά τους βήματα. Γι' αυτό και η σχέση τους με τους Καντσιώτες είναι φιλική, σχέση αλληλοεκτίμησης.

«Νίκο και Κώστα Φιλιππίδη, μέσα και από αυτές τις λίγες γραμμές, θέλουμε να σας εκφράσουμε για μια ακόμη φορά, όλες και όλοι οι Καντσιώτες, ένα μεγάλο ευχαριστώ για την τιμή που μας κάνατε και μας χαρίσατε αυτές τις όμορφες στιγμές, κόντρα στο μουντό και στενάχωρο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον που ζούμε όλοι μας τα τελευταία χρόνια».

Η ανατολή του ηλίου «επέβαλε» και την παύση των μουσικών οργάνων, για να «ξαποστάσουν», έρχεται και η 3η μέρα του πανηγυριού.

16 Αυγούστου:

Τελευταία μέρα του πανηγυριού. Συνηθίζεται χρόνια τώρα η μέρα αυτή να είναι μόνο «Καντσιώτικη».

Με την συνοδεία της κομπανίας του Σπύρου Δερδέκη και του Χρήστου Οικονόμου, τους οποίους και ευχαριστούμε από καρδιάς για την για την πολύ καλή παρουσία τους και την συμβολή τους στην επιτυχία του πανηγυριού μας, άνδρες, γυναίκες, νέες και νέοι χορεύουν με τον μοναδικό παραδοσιακό τρόπο τα τραγούδια μας.

Ο χορός «στρωτός», ο ρυθμός ενιαίος σε απόλυτο συγχρονισμό.

Η λήξη και αυτής της χορευτικής βραδιάς φθάνει ίσα με την ανατολή του ήλιου, δίνοντας υπόσχεση ότι και του χρόνου, στο επόμενο αντάμωμα, στο επόμενο πανηγύρι, με το ίδιο κέφι, θα είναι και πάλι όλοι παρόντες.

Αιμοδοσία

Στις 13/8/11 πραγματοποιήθηκε η καθιερωμένη από το 2003 ετήσια ομαδική αιμοδοσία σε κινητή μονάδα του Παν. Νοσοκομείου Ιωαννίνων στο Κοινωνικό Κατάστημα του Χωριού.

Αίμα έδωσαν οι:

Κοτσίνα Ευαγγελία (συζ. Ιωάννη), Κοτσίνας Βασίλειος (του Κων/νου), Μουκούλης Αθανάσιος, Κοτσίνας Παύλος, Μουκούλης Κήρηκος, Μακρής Βασίλειος (του Γεωργίου), Ζιώγας

Νέα για τις δραστηριότητες της Αδελφότητάς μας

3ήμερο παραδοσιακό πανηγύρι

Χρόνια τώρα, κύριο μέλημα των Διοικ. Συμβουλίων της Αδελφότητας και των Προέδρων της Κοινότητας, είναι να κρατήσουμε τον παραδοσιακό χαρακτήρα του 3ήμερου Πανηγυριού μας.

Το πανηγύρι έγινε και φέτος ομαδικά στην κεντρική πλατεία, κάτω από τον πλάτανο των 124 χρόνων.

Σε χωριστές σειρές, στο εσωτερικό μέρος του χορού οι άνδρες και στο εξωτερικό μέρος οι γυναίκες, οι Καντσιώτισσες και οι Καντσιώτες χόρεψαν και σιγοτραγούδησαν τα τραγούδια της αγάπης και της ξενιτιάς.

Τραγούδια με τα οποία μεγαλώσαμε όλοι.

Στις 14 & 16 Αυγούστου το πανηγύρι κάλυψε μουσικά η παραδοσιακή ορχήστρα του Σπύρου Δερδέκη και Χρήστου Οικονόμου από την Κόνιτσα.

Στις 15 Αυγούστου, μετά από πολλά χρόνια, η παραδοσιακή ορχήστρα του Νίκου και Κώστα Φιλιππίδη μας χάρισαν ανεπανάληπτες στιγμές.

14 Αυγούστου:

Το πανηγύρι ξεκίνησε με το χορευτικό των μικρών παιδιών. Με την καθοδήγηση της Άρτεμις Ζιώγα, χρόνια τώρα, το παιδικό χορευτικό συγκρότημα δίνει το γιορταστικό χρώμα της ημέρας, ζωντανεύει τα έθιμα και την παράδοση.

Με την μουσική ορχήστρα του Σπύρου Δερδέκη και του Χρήστου Οικονόμου, τα μικρά παιδιά χορεύουν με κέφι και δίνουν ελπιδοφόρο μήνυμα για την διάσωση της παράδοσής μας. Παππούδες και Γιαγιάδες, Γονείς καμαρώνουν τα εγγόνια τους και τα παιδιά τους.

15 Αυγούστου:

Γιορτάζει το εξωκλήσι της Παναγίας. Κόσμος πολύς, μέσα και έξω από την εκκλησία, παρακολουθεί με ευλάβεια την θεία λειτουργία.

Το βράδυ η γιορτή συνεχίζεται.

Η παραδοσιακή ορχήστρα των καταξιωμένων μουσικών και αγαπημένων του χωριού μας Νίκου και Κώστα Φιλιππίδη, είναι έτοιμη για μια ανεπανάληπτη βραδιά.

• Βασιλόπουλος Κωνσταντίνος • Μουκούλης Παντελής • Κοτσίνας Νίκος • Μαντζούκας Γιώργος • Κοτολούλης Δημήτριος • Μιχαηλίδης Γιώργος.

Θερμές Ευχαριστίες

Το Δ.Σ ευχαριστεί επίσης τα παρακάτω μέλη και φίλους για την οικονομική ενίσχυση που προσέφεραν στην Αδελφότητα.

Τους συγχωριανούς μας:

- Δημητρούλη Νίκο (Καναδάς) για το ποσό των 250 \$
- Δημητρούλη Αθανάσιο (Γερμανία) για το ποσό των 15 €
- Ζώτο Μιχάλη για το ποσό των 65 €
- Καπλάνη Σεβαστή για το ποσό των 100 €
- Κοτσίνας Νίκος (Καναδάς) για το ποσό των 165 €
- Κοτσίνα Θεοδώρα για το ποσό των 100 €
- Τζιμούλη Ευτυχία για το ποσό των 100 €
- Τσάγκας Γεώργιος για το ποσό των 10 €

Τους/ις συνδημότες μας, φίλους:

- Εξάρχου Νικόλαο για το ποσό των 50 €
- Τσούβαλη Κατερίνα για το ποσό των 50 €
- Σερδένη Γεώργιο για το ποσό των 15 €
- Στασινό Δημήτριο (δάσκαλο) για το ποσό των 50 €

Τον συγχωριανό μας, Μουκούλη Θωμά του Αθανασίου για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας με το ποσό των 100 €, εις μνήμη Γιαννούλας Σδούκου.

Αθανάσιος, Καπλάνη Ελένη (συζ. Βασιλείου), Κοτολούλης Γεώργιος, Ζιώγας Παύλος, Ζιώγα Άρτεμις (του Παύλου), Σπέλλας Κώστας (του Ηλία), Καπλάνη Σεβαστή, Κουτρουμπίνας Στέλιος, Λέκκα - Δημητρούλη Ευτυχία, Σιούτη Ελευθερία, Αδαμάκη Κυριακή, Σπέλλας Σταύρος (του Θωμά), Σιούτης Ευάγγελος, Λέκκα Αικατερίνη, Σιούτης Θωμάς (του Κων/vou), Σούλιος Ιωάννης, Ζιώγα Σοφία (του Παύλου), Ζιώγα Κωνσταντίνα (του Παύλου), Ζηκούλη Γραμματική, Πολυχρονίου Βασίλης, Σιούτης Δημήτριος, Τσιγκούλης Ιωάννης (του Νικολάου), Νίτσος Χρήστος, Παπαδημητρίου Ευτυχία, Δημητρούλη Μαρία, Πατσιωτού Ντίνα, Μιχαηλίδης Θρασύβουλος, Παπαδημητρίου Δήμητρα.

Αυτή η εκδήλωση αλληλεγγύης και ανθρωπιάς δεν είναι χρήσιμη μόνο στους συνανθρώπους μας αλλά και στους ίδιους τους συγχωριανούς μας.

Μέχρι σήμερα εξυπηρετήθηκαν όλοι οι συγχωριανοί μας που είχαν ανάγκη αίματος, χωρίς απολύτως καμία εξαίρεση.

Συγχαίρουμε και ευχαριστούμε θερμά τις/τους αιμοδότες, γι' αυτή την υψηλής ευαισθησίας και ανθρωπιάς εκδήλωση, και ευχόμαστε αυτή η πρωτοβουλία τους να γίνει παράδειγμα προσφοράς και αλληλεγγύης σε όλους τους χωριανούς.

Αγώνες ανωμάλου δρόμου παιδιών Δημοτικού και Γυμνασίου

Πραγματοποιήθηκαν για 9η συνεχή χρονιά οι αγώνες ανωμάλου δρόμου, που είχαν εκκίνηση και τερματισμό την κεντρική πλατεία του χωριού.

Συνολικά 23 αγόρια και κορίτσια του Δημοτικού, έτρεξαν στα στενά δρομάκια του χωριού.

Δόθηκαν κύπελλα και μετάλλια στους τρεις πρώτους νικητές και νικήτριες, ανά κατηγορία, και διπλώματα συμμετοχής σε όλους τους συμμετέχοντες, καθώς και από μία αναμνηστική μπλούζα με το σήμα της Αδελφότητας. Συνολικά τα παιδιά είχαν χωρισθεί σε 3 κατηγορίες.

Το ραντεβού ανανεώθηκε για του χρόνου, για το επόμενο Αύγουστο.

Στους αγώνες πήραν μέρος με σειρά κατάταξης:

1η Κατηγορία: Κορίτσια 2000 - 2007

- Σούλιου Μυρτώ • Μουκούλη Βασιλική
- Λέκκα Αναστασία (του Αλέκου)
- Μουταφίδου Ελευθερία • Δαγκλή Στεργιανή (του Ιωάννη) • Πατσιούρα Δήμητρα

2η Κατηγορία: Αγόρια 1999- 2001

- Αγαθώς Αλέξανδρος • Σιούτης Μιχάλης
- Κουτρουμπίνας Πέτρος • Ζιώγας Σπύρος
- Σούλιος Βασίλης • Παρασκευόπουλος Πέτρος

3η Κατηγορία: Αγόρια 2002 - 5

- Κουτρουμπίνας Βασίλειος • Πατλάκας Δημοσθένης • Σιούτης Λευτέρης • Σιούτης Κωνσταντίνος • Παρασκευόπουλος Βασίλης

γώσσα των χτιστών πετράδων. Αρκάτος, άρμεια, βιζιώνω, γκαλίνα, καψοκάρ(υ)δια, κούρκουρας, μακώνω, σιουμμαλίζω, φουραδιάζω...

Δεκάδες λέξεις και φράσεις που οι χτίστες των γηπειρώτικων χωριών χρησιμοποιούσαν και που οι ντόπιοι με ευχαρίστηση θα επαναφέρουν στη μνήμη τους μέσα από αυτό το βιβλίο. Τα κουντσαρίτικα, λοιπόν, και την ετυμολογία των λέξεων που χρησιμοποιούνται σ' αυτόν τον θαυμάτιο κώδικα επιχειρεί να καταγράψει ο πολιτικός μηχανικός (και Μαστοροχωρίτης) Θωμάς Β. Ζιώγας, ελπίζοντας, όπως αναφέρει, το βιβλίο του «Κουντσαρίτικα - Καταγραφή, ερμηνεία, ετυμολογία, σχόλια» να βοηθήσει στη μαλλοτική ακαδημαϊκή έρευνα. Για τη διευκόλυνση του αναγνώστη ο συγγραφέας, πέρα από την ετυμολογία των λέξεων, παραθέτει λεξικό τεχνικής ορολογίας αλλά και επεξηγηματικά κεφάλαια απαραίτητα για την κατανόηση της ζωής και της νοοτροπίας των Κουνταραίων.

Ξέπιστης η εφημερίδα «Ελεύθερος Τύπος» της Κυριακής 13 Νοεμβρίου του 2011, συμπεριέλαβε στις παρουσιάσεις βιβλίων μεταξύ άλλων και τα «Καντσιώτικα Παραμύθια» του Θ. Α. Μουκούλη και το σχετικό κείμενο της παρουσίασης είναι το ξήις:

ΚΑΝΤΣΙΩΤΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ»

ΘΩΜΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΜΟΥΚΟΥΛΗΣ

ΕΞΕΛ.: 288

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: «ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ»

Θωμάς Αθανασίου Μουκούλης
Επέτιμος Πάρερός Π. Ι.

Καντσιώτικα Παραμύθια
Δροσοπηγή Κόνιτσας

ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ο συγραφέας και επίτιμος πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ξεκίνησε τη συλλογή των παραδοσιακών παραμυθιών, τα οποία φιλοξενούνται σ' αυτόν τον τόμο, πριν από το 1980. Ο αναγνώστης θα απολαύσει 20 παραμύθια από την Κόνιτσα και τη γύρω περιοχή, ενώ στο παράρτημα της συλλογής θα μπορέσει να διαβάσει τις θεωρητικές θέσεις του συγγραφέα για την αξία του παραμυθιού, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αφηγούμαστε το παραμύθι.

Είπαν, για το βιβλίο «Καντσιώτικα Παραμύθια, Δροσοπηγή Κόνιτσας» του συγχωριανού μας Παιδαγωγού κ. Θωμά Αθαν. Μουκούλη

Μετά από τηλεφωνική επικοινωνία του Προέδρου της Αδελφότητας κ. Κοτολούλη με την κα Αγνή Στρουμπούλη, παραγωγό και υπεύθυνη της ραδιοφωνικής εκπομπής «Στις Μίλινες, στις Μπύλινες» στάλθηκε το βιβλίο του συγχωριανού μας Παιδαγωγού κ. Θωμά Αθαν. Μουκούλη «Καντσιώτικα Παραμύθια».

Στην εν λόγω εκπομπή, που μεταδίδεται κάθε Κυριακή πρωί 10:00 – 11:00 από το Β' Πρόγραμμα Ραδιοφωνίας της EPT, παρουσιάζονται και διαβάζονται παραμύθια από όλα τα μέρη της Ελλάδας.

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2011 έγινε αναφορά για το βιβλίο και την επόμενη Κυριακή 18 Σεπτεμβρίου 2011 διαβάσθηκε από το βιβλίο το 4^ο παραμύθι (Μέρος Α') με τίτλο «Ποιός θα πει το μεγαλύτερο ψέμα» με αναφορά στον συγγραφέα και την Αδελφότητά μας.

Ευχαριστούμε από καρδιάς την κα Αγνή Στρουμπούλη για την τιμή που μας έκανε να μας προβάλλει μέσα από την εκπομπή της.

Το Δ.Σ. & η Σ.Ο.

Διανύουμε την Τεσσαρακοστή περίοδο στο τέλος της οποίας θα φθάσουμε στη μεγαλύτερη ακίνητη Δεσποτική γιορτή της χριστιανοσύνης.

Τελειώνοντας, εύχομαι ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ και ευτυχισμένο το «εν συνεχείᾳ» ανατέλλον ΝΕΟ ΕΤΟΣ 2012.

Μετά τιμής

Δημήτριος Βασ. Στασινός
Δάσκαλος (συντ/χος)

Επικοινωνία - Παρουσιάσεις

Αλληλογραφία

Απαντητική επιστολή και ευχαριστίες για την αποστολή του 16ου τεύχους του περιοδικού μας «Τα Καντσιώτικα» έστειλαν:

- Ο Βουλευτής Ιωαννίνων κ. Καλογιάννης Σταύρος
- Η Ηπειρωτική Εστία Θεσσαλονίκης
- Η 8η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων
- Η Ομοσπονδία Αδελφοτήτων Επαρχίας Κόνιτσας
- Ο Σπύρος Μαντάς, Πρόεδρος Αρχείου Ηπειρωτικών Γεφυριών

28/11/2011

Αγαπητή Αδελφότητα,

Ποτέ δεν θα ξεχάσω, όπως και άλλοτε έχω γράψει, τα ωραία εκείνα πρώτα χρόνια της επαγγελματικής σταδιοδρομίας μου, στο 2/θέσιο Δημ. Σχολείο Δροσοπηγής, όπου υπηρέτησα (1964-1966) με τους εξαίρετους συναδέλφους (μακαρίτες σήμερα) Βασίλειο Σπυρίδωνος (δάσκαλο) και Μαριάνθη Κοίλη (νηπ/γό).

Η φιλοξενία μας από τους κατοίκους (περισσότερο τις γιορτές), η προσφορά τους με ο,τιδήποτε παρήγαγαν, η απλοϊκή των γενικά ζωή, οι αντίξεις συνθήκες εργασίας, η πολύωρη μέσω Σαρανταπόρου πεζοπορία μέχρι Πυρσόγιαννης (ή Επταχωρίου) να βρεθεί λεωφορείο διότι κανένα ημιφορτηγό (Τάκη – Τέλης λ.χ.) έφθανε κάπου κάπου στο «Κάντσικο», τα Καφεπαντοπωλεία των (ήδη αειμνήστων) Γιώργου Δημητρούλη (θέα εξαιρετική που το βλέμμα έφθανε ως πέρα μακριά στα κτήματα του Νίκου Μακρή-πεθερού του κ. Κων/νου Παπαδημητρίου), Γρηγόρη Κουτρουμπίνα-Βασιλούλη και Γιώργου Κοτολούλη που περνούσαμε ευχάριστα τα (χειμωνιάτικα προπαντός και χιονισμένα ενίστε) ατέλειωτα βράδια δεν μπορεί με τίποτε να ξεχαστούν.

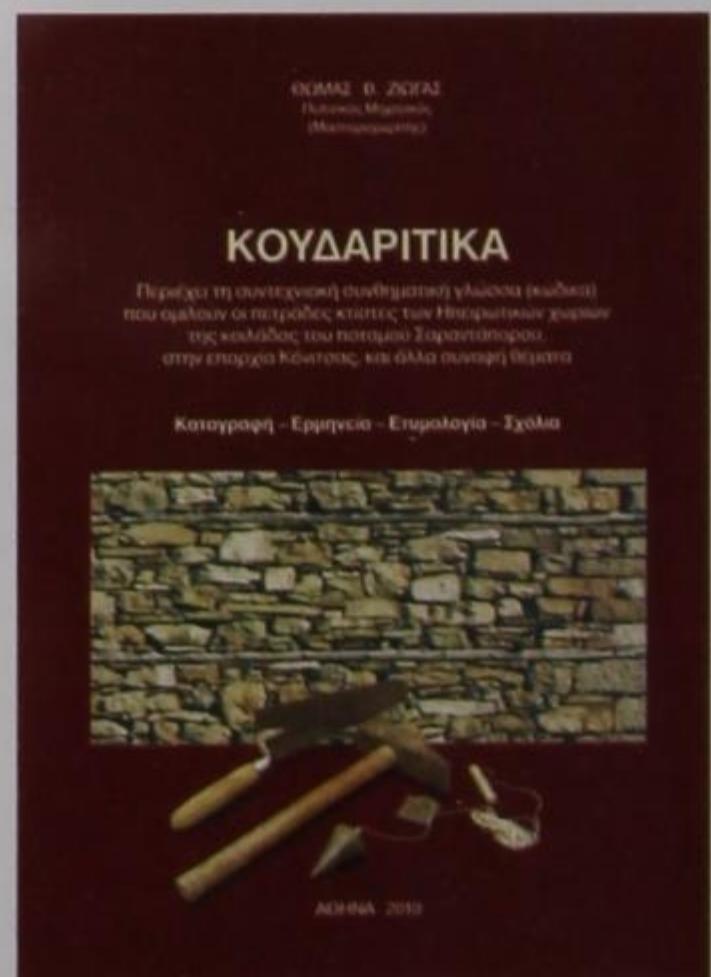
Παρουσιάσεις των βιβλίων της Αδελφότητας

Στην έγκριτη εφημερίδα της Αθήνας «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», στο φύλλο της 25 Αυγούστου 2011, ημέρα Πέμπτη, σελ. 46, δημοσιεύτηκε παρουσίαση του βιβλίου «**Κουδαρίτικα**» του Θωμά Β. Ζιώγα. Σημειώνουμε ότι το βιβλίο διατίθεται από την Αδελφότητα, για την ευόδωση των σκοπών της. Το ακριβές κείμενο της παρουσίασης είναι το εξής:

Κουδαρίτικα

- Γειά σας Κουδαραίοι!
- Καλώς τον Κούσιο! Στάμεψε να τα ξηφλυάσουμι!

Ακόμα κι αν δεν μιλάτε κουδαρίτικα, θα έχετε υπόψη σας τα θρυλικά Μαστοροχώρια –όπως είναι το προσωνύμιο των χωριών της Κόνιτσας– όπου γεννήθηκε αυτή η περίφημη συνθηματική

Σιώγας Βασίλειος
Λελίσσου 16, 11635 Παγκράτι, Αθήνα
Τηλ: 210 7011014

Σιώγα Ιωάννης
Ιωσίου 11-13, 16346 Ηλιούπολη
Τηλ: 210 9706002

ΩΑΝΝΙΝΑ
Γαϊγκούλη Δήμητρα
Κατσάρη 35, 45221 Ιωάννινα
Τηλ: 26510 76055

Κοτσίνας Ιωάννης
Εμμ. Ξάνθου 38, 45445 Ιωάννινα
Τηλ: 26510 78937

ΚΑΣΤΟΡΙΑ
Καρράς Αθανάσιος
Πόντου 12, Λεύκη Καστοριάς, ΤΚ: 52100
Τηλ: 24670 81307

Λακρής Βασίλειος
Κολοκυνθού Καστοριάς, ΤΚ: 52050
Τηλ: 24670 71840

ΛΡΟΣΟΠΗΓΗ
Ιαπαδημητρίου Κώστας
Τηλ: 26550 81403

ΒΟΛΟΣ
Γηκούλης Σταύρος
Λαράφη 81, 38222 Βόλος, Τηλ: 24210 39597

Λακρής Ελευθέριος
Λαγκριά, Βόλος, Τηλ: 24280 91477

ΠΑΤΡΑ
Κουτρουμπίνας Στέλιος
Σιθαιρώνος 47, 26223 Πάτρα
Τηλ: 2610 436106

Ι. ΜΑΡΜΑΡΑΣ
***όδιου Αφροδίτη**
3081 Ν. Μαρμαράς, Τηλ: 23750 71038

ΛΑΡΙΣΑ
Καπλάνη Σεβαστή
Οικονόμου Εξ, Οικονόμου 82, 41223 Λάρισα
Τηλ: 2410 284856

ΤΥΡΝΑΒΟΣ
Κουτσίνας Δημήτριος
Δημοκρατίας 1, 40100 Τύρναβος
Τηλ: 24920 24717

ΠΕΛΑΣΓΙΑ
Σπέλλας Σταύρος
35013 Πελασγία, Τηλ: 22380 51781

ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ
Κοτσίνας Γεώργιος
Γράμμου 42, 46100 Ηγουμενίτσα
Τηλ: 26650 28022

Επιτροπή Νεολαίας:
Καρράς Αθανάσιος
Πόντου 12, Λεύκη Καστοριάς, ΤΚ: 52100
Τηλ: 24670 81307

Τσιλιμίγκα Γιώτα
Αγιος Ιωάννης, 45500 Ιωάννινα
Τηλ: 26510 63929

Καρανικούλη Αρετή
Γερμανία, Τηλ: 0049 0621 515623

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο:**Εκλογή Νέου Διοικητικού Συμβουλίου
& Επιτροπών Πόλεων στην Αδελφότητα**

Στις 14 Αυγούστου 2011, πραγματοποιήθηκε στο χωριό η Γενική Συνέλευση της Αδελφότητας. Μεταξύ άλλων έγινε και εκλογή νέων μελών του Δ.Σ, με τριετή θητεία.

Με απόφαση της Γ.Σ, τα μέλη των Επιτροπών πόλεων και της Επιτροπής Νεολαίας, ορίσθηκαν με απόφαση του Δ.Σ της Αδελφότητας.

Το Δ.Σ. στην συνεδρίασή του, στις 15/09/2011, συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής και όρισε τα νέα μέλη των Επιτροπών Πόλεων.

Κοτολούλης Γεώργιος - Πρόεδρος
Μάνου Κατράκη 28
56533 Πολίχνη – Θεσσαλονίκη
Τηλ: 2310 668055

Ρέβας Δημήτριος - Αντιπρόεδρος
Φιλίππου 12, 55535 Πυλαία, Θεσσαλονίκη
Τηλ: 2310 308679

Τζίμος Γεώργιος - Γραμματέας
Στεφ. Γρηγορίου 3, 54552 Τούμπα, Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310 934006

Σπέλλας Κωνσταντίνος - Ταμίας
Ανδρέου Δημητρίου 53
56727, Νεάπολη, Θεσσαλονίκη
Τηλ: 2310 516146

Καθάριος Ευάγγελος - Μέλος
Δελφών 166, 54248 Θεσσαλονίκη
Τηλ: 2310 848075

Οι Επιτροπές Πόλεων:**ΑΘΗΝΑ**

Ζιώγας Αθανάσιος
Ακαρνανίας 5, 16341 Ηλιούπολη
Τηλ. 210 9236717

Τζιμούλης Κώστας
Καλοσγούρου 8, 11141 Άνω Πατήσια
Τηλ: 210 2015400

Ζιώγα Ιωάννης
Λυσίου 11-13, 16346 Ηλιούπολη
Τηλ: 210 9706002

Οι παραπάνω αποτελούν και τη εξελεγκτική επιτροπή της Αδελφότητας.

Εκπρόσωποι στην Πανηπειρωτική Συν. Ελλοδος και στην Ομοσπονδία Αδελφοτήτων Επαρχίας Κόνιτσας

Ζιώγας Αθανάσιος
Ακαρνανίας 5, 16341 Ηλιούπολη
Τηλ. 210 9236717